

SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

**TÜRKİYE’DE SOSYAL HİZMET VE YARDIMLARIN
GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE YÖNETSEL VE YASAL BOYUTLAR
– SIVAS İLİNDEKİ UYGULAMALAR**

Yüksek Lisans Tezi

Didem YILDIRIM NARİN

Sivas
Ekim 2019

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

**TÜRKİYE’DE SOSYAL HİZMET VE YARDIMLARIN
GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE YÖNETSEL VE YASAL BOYUTLAR
– SİVAS İLİNDEKİ UYGULAMALAR**

Yüksek Lisans Tezi

Didem YILDIRIM NARİN

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Raci KILAVUZ

Sivas
Ekim 2019

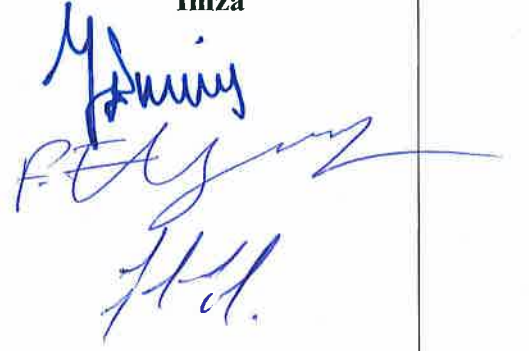
KABUL VE ONAY

Üniversite: : Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Kamu Yönetimi
Tezin Başlığı : Türkiye’de Sosyal Hizmet ve Yardımların
Gerçekleştirilmesinde Yönetsel ve Yasal Boyutlar –
Sivas İlindeki Uygulamalar
Savunma Tarihi : 13.09.2019
Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Raci KILAVUZ

Unvanı - Adı Soyadı

İmza

Jüri Başkanı : Prof. Dr. Gülay ERCİNS
Üye : Doç. Dr. Fatih ERTUGAY
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Raci KILAVUZ

Oy Birliği

Oy Çokluğu

Didem YILDIRIM NARİN tarafından hazırlanan “Türkiye’de Sosyal Hizmet ve Yardımların Gerçekleştirilmesinde Yönetsel ve Yasal Boyutlar – Sivas İlindeki Uygulamalar” başlıklı tez, kabul edilmiştir. ../.../.....

Prof. Dr. Ahmet ŞENGÖNÜL
Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

07.10./2019

Didem YILDIRIM NARİN

ÖNSÖZ

Bir kamu hizmeti olarak sosyal hizmet ve yardımlar insanların eşit şartlar altında yaşamalarına imkan vermeleri nedeni ile oldukça önemli bir görevi ihtiva etmektedir. Giderek artan ihtiyaçlar, köyden kente göç, artan işsizlik ve daha birçok nedenden ötürü insanlar kendi geçimlerini karşılayamayacak duruma gelmektedir. Tam da bu noktada sosyal hizmet ve yardımlar devreye girerek vatandaşların refah seviyesini yükseltmek için çalışmalar yaparak ihtiyaç sahibi insanların topluma katılmalarına imkan vermektedir.

İhtiyaç sahibi kişilere en uygun yardımın yapılması devletin asli görevi olarak görülmektedir. Nitekim kamusal otoriteler halkının belirli bir refah seviyesi içerisinde yaşamalarını ilke edinmektedir. Muhtaç kişilere yapılacak olan yardımın nitelikleri kişilere ve ihtiyacın şekline göre değişiklik göstermektedir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde yürütülen faaliyetler daha çok vatandaşa ulaşmak ve hizmet vermek şeklinde örgütlenmiştir.

Çalışmamızda sosyal hizmet ve yardımların kavramsal boyutları ayrıntılı olarak incelenmiştir. Sosyal hizmet ve yardımların anayasal dayanakları sıralanmıştır. Kamu ve sivil toplum kuruluşlarının birlikte çalışmaları ile ihtiyaç sahiplerinin eksikliklerinin giderilmesi için yapılan çalışmalara değinilmiş ve kamunun hem kaynak hem de denetim yönünden birincil rolü üstleniyor olması uygulamada çeşitli sorunları beraberinde getirmektedir.

Tezimin konusunu oluşturmada ve diğer hususlarda deneyimlerini ve görüşlerini esirgemeyen Tez Danışman hocam Dr.Öğr.Üyesi Raci KILAVUZ'a, kaynak araştırma döneminde Ankara, Trabzon ve Sivas'ta bana yardımcı olan tüm kurum çalışanlarına, hayatımın her aşamasında olduğu gibi yüksek lisans ve tez döneminde benden maddi ve manevi emeklerini esirgemeyen biricik babam İbrahim YILDIRIM, biricik annem Nermin YILDIRIM, kardeşim Sinem YILDIRIM'a ve son olarak tezimin neredeyse her aşamasında emeği olan, bana olan inancı hiç tükenmeyen, her türlü kahrımı çeken biricik eşim Halil NARİN' e emeklerinden ve anlayışından ötürü teşekkürlerimi bildirmeyi bir borç bilirim. Hepinize sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	v
TABLO LİSTESİ	vii
ŞEKİL LİSTESİ	ix
ÖZET	xi
ABSTRACT	xiii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
BİR KAMU HİZMETİ OLARAK SOSYAL HİZMETLER VE YARDIMLAR	3
I. Kamu Hizmeti Kavramı	3
A. Kamu Hizmetinin Özellikleri	5
B. Kamu Hizmetlerine Hakim Olan İlkeler	6
1. Kamu Hizmetlerinin Sürekliliği İlkesi	7
2. Kamu Hizmetlerinin Değişkenliği İlkesi	8
3. Kamu Hizmetlerinin Eşitlik ve Tarafsızlık İlkesi	8
C. Kamu Hizmeti - Kamu Yararı İlişkisi	9
II. Sosyal Hizmet Kavramı	11
A. Sosyal Hizmetin Tarihsel Gelişimi	12
B. Sosyal Hizmetin Amaçları	15
C. Sosyal Hizmetin Odağı	17
III. Sosyal Yardım Kavramı	19
A. Sosyal Yardımın Tarihçesi	22
B. Sosyal Yardımın Özellikleri	23
1. Sosyal Yardımların Faydaları	25
2. Sosyal Yardımların Sakıncaları	26
IV. Kamu Hizmeti - Sosyal Hizmet - Sosyal Yardım İlişkisi	29
İKİNCİ BÖLÜM	33
TÜRKİYE'DE SOSYAL HİZMET VE YARDIMLARIN YÖNETSEL VE YASAL ALTYAPISI	33

I. Sosyal Hizmet ve Yardımların Yasal Alt Yapısı.....	33
A. Anayasal Düzenlemeler	34
B. Yasal Düzenlemeler	36
II. Sosyal Hizmet ve Yardımların Kurumsal Yapılanması	41
A. Merkezi Anlamda	41
1. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.....	42
a) Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü.....	43
b) Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü	43
c) Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü	44
d) Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü	47
e) Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	47
f) Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü.....	47
2. Sağlık Bakanlığı.....	48
3. Vakıflar Genel Müdürlüğü.....	48
4. Sosyal Güvenlik Kurumu.....	48
B. Yerel Yönetimler	49
1. Belediyeler	49
C. Sivil Toplum	51
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	55
SOSYAL HİZMET VE YARDIMLARIN SUNUMUNDA SİVAS İLİNDEKİ	
UYGULAMALAR	55
I. Merkezi İdare.....	55
A. Sivas Hizmet Vakfı.....	56
B. Sivas Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı.....	56
1. SYDV'nın Sivas Projeleri.....	58
a) Esentepe Hanımlar Evi Kültür Merkezi.....	58
b) Evimde Sağlıklı ve Mutluyum.....	59
c) 300 Kişilik Öğrenci Yurdu İnşaatı Projesi.....	59
d) Sıcak Yuvam ve Evsizlere Konaklama Projesi.....	59
e) Tüp Bebek Projesi.....	60
f) Mutlu Gülüşler (Diş Tedavisi) Projesi	60
g) 100 Yılda 100 Mutlu Çocuk Projesi	60

h) Barınma Yardımları	61
i) Esentepe TOKİ Konutları Bireysel Isınma Sistemine Geçiş Projesi.....	61
j) 2019 Yılı Sivas SYDV Aile Destek Merkezi (ADEM).....	61
k) Evde Sosyal Hizmet Projesi -Alo SYDV	62
C. Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü	62
D. Kadın Konukevi Müdürlüğü.....	62
E. Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü.....	63
F. Sevgi Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü.....	63
G. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü	63
H. Dr. Ahmet Kemal KÖKSAL Huzurevi	64
İ. Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü	64
J. Sivas Özel Bakımevleri.....	64
1. Özel Kızılırmak Bakım Evi	64
2. Özel Karşıyaka Bakım Evi	64
3. Özel Sivas Bakım Evi.....	64
4. Özel Karahan Bakım Evi.....	65
5. Özel Gözde Bakım Merkezi	65
6. Özel Dört Eylül Bakım Merkezi.....	65
II. Belediye – Hayat Ağacı Derneği.....	65
III. Sivil Toplum	68
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	71
KAYNAKLAR	75
ÖZ GEÇMİŞ.....	81

KISALTMALAR

AÇEV	: Anne Çocuk Eğitim Vakfı
AÇSHB	: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
ADEM	: Aile Destek Merkezi
GSS	: Genel Sağlık Sigortası
GSYİH	: Gayrisafi Yurtiçi Hasıla
İHH	: İnsan Hak ve Hürriyeti
İLKYAR	: İlköğretim Okullarına Yardım Vakfı
LÖSEV	: Lösemili Çocuklar Vakfı
ÖZEV	: Türkiye Özürlüler Eğitim ve Dayanışma Vakfı
s	: Sayfa
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SHM	: Sosyal Hizmet Merkezi
SODES	: Sosyal Destek Programı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
SY	: Sosyal Yardım
SYDTF	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu
SYDV	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
SYK	: Sosyal Yardım Kuruluşları
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
vb.	: Ve Benzer(ler)i
vd.	: Ve Diğer(ler)i
vs.	: Vesaire

TABLO LİSTESİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa
Tablo 1.	2018 Yılı İtibariyle Bütçe Giderleri Kurumsal Sınıflandırma	42
Tablo 2.	Rakamlarla Türkiye’de Sosyal Yardım.....	45
Tablo 3.	Türkiye’de Uygulanan Sosyal Yardım Grupları	46
Tablo 4.	Vakıfların Türlerine Göre Dağılımında Yeni Vakıf Sayıları	53
Tablo 5.	T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na ve Valiliğe Bağlı Sivas’ta Bulunan Sosyal Yardım Kuruluşları	55
Tablo 6.	Sosyal Yardım İçin Valiliğe Başvuru ve Hizmet Süreleri	57
Tablo 7.	Sivas’ta Sosyal Yardım Amacıyla Faaliyet Gösteren Bazı Önemli Dernekler.....	69

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa
Şekil 1.	Kamu Hizmetlerine Hakim Olan İlkeler.....	7
Şekil 2.	Sivas'ta Uygulanan Sosyal Yardım Kategorileri.....	57

ÖZET

İçerisinde bulunduğumuz yüzyılda ihtiyaçlar giderek artan bir gelişim göstermektedir. İnsanların çoğu ihtiyaçlarını kendileri karşılayabilmekte ve kaliteli bir yaşam sürdürmektedir. Ancak, kendi ihtiyaçlarını yeterince karşılayamayan muhtaç durumda olan insanlar da her geçen gün sayısal olarak artmaktadır. Bu nedenle muhtaç durumda olan vatandaşlara daha kaliteli bir yaşam sunmak için devlet ve birtakım sivil toplum kuruluşları devreye girmektedir.

Ülkemizde kamu hizmeti, sosyal hizmet ve sosyal yardım faaliyetleri yoğun bir şekilde yapılmaktadır. Muhtaç durumda bulunan insanların ihtiyaçlarına cevap verecek faaliyetler kamu hizmeti, sosyal hizmet ve sosyal yardım faaliyetleri ile gerçekleştirilir. Sosyal hizmet ve sosyal yardım faaliyetlerinin temel amacı; vatandaşların yaşam biçimlerini çağdaş değerlere uygun biçimde iyileştirmek ve refah düzeylerini artırmaktır. Sosyal hizmet ve sosyal yardım faaliyetleri merkezi idare ve belediyeler tarafından gerçekleştirilmektedir. Belediyelerin faaliyetleri özellikle, sosyal yardım alanında yoğunlaşmaktadır. Bu durum çok başlılık sorununu oluşturmakta ve standart hizmet sunumunu engellemektedir. Hizmetlerin verimli bir şekilde sunulması, standartlarının belirlenmesi denetim mekanizmasının etkinleştirilmesi ile gerçekleştirilecektir. Hizmetler insanların ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte kategorize edilmektedir. Temel nitelikli ihtiyaçlar değişmese dahi engelli bireyin engelli sandalyesine, yaşlı ve muhtaç durumdaki vatandaşların hayatlarını devam ettirecek hizmete ihtiyaçları vardır. Bu noktalarda sosyal hizmet ve yardımlar devreye girmekte ve sivil toplum örgütleri ile birlikte yapılan çalışmalarla hizmetler muhtaç olanlara ulaştırılmaktadır. Temel amaç; toplumsal hayatta insanın etkinliğini sağlamak, bireylerin ihtiyaçlarını karşılayarak kendilerine yeter hale gelmelerine imkan vermektir.

Sosyal hizmet ve yardımların uygulanmasında Sivas ilindeki uygulamalar araştırılmıştır. Yapılmakta olan yardımlar merkezi yönetim, belediyeler ve sivil toplum kuruluşları bazında incelenmiş, yardım kuruluşlarının etkinlikleri ve yeterlilikleri açıklanmış, bu kapsamda mevcut sorunlar ortaya konularak öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kamu Hizmeti, Sosyal Hizmet, Sosyal Yardım

ABSTRACT

In the century we are in, the needs show an increasing growth. Most of people, can meet their needs themselves and at the same time they live a quality life. However, there is a considerable amount of people, who are unable to meet their needs adequately and who are in need. Therefore government and in addition to number of non-governmental organizations come into play in order to provide a better quality of life for the poor and needy people.

The activities and researches that will meet to needs of needy people are carried out through public service, social services and social assistance activities. An important part of these activities are carried out by the state. Activities that cannot be performed by the public are carried out under public supervision.

In our country public service, social service and social assistance activities are carried out effectively. The main purpose of these activities; to improve the life styles of citizens in accordance with contemporary values and to increase their welfare levels. In the implementation of social services and benefits that serve this purpose, the applications in Sivas province were investigated. The donations to be made were examined on the basis of central government, municipalities and non-governmental organizations, and the activities and competencies of the aid organizations were tried to be explained.

Key Words: The Public Service, Social Service, Social Assistance

GİRİŞ

Kamu hizmetlerinin oluşmasındaki temel etken toplum ve toplum gereksinmeleridir. Toplumsal ihtiyaçlar kamu hizmetlerinin niteliklerinin şekillenmesinde oldukça etkili bir faktördür. Toplumsal ihtiyaçlar oldukça canlı bir yapı arz etmektedir. Gelişen teknoloji ve imkanlar insan ihtiyaçlarının sürekli bir şekilde artan seyir izlemesini mümkün kılmaktadır.

Kamu hizmeti, sosyal hizmet ve sosyal yardımlar ile ihtiyaç sahibi insanlara hizmet sunmak için birlikte faaliyetlerde bulunmaktadır. Birinci bölümde kamu hizmetinin sunulma amacı kamu yararı olarak belirtilmiştir. Bir hizmetin kamu hizmeti olarak adlandırılması için kamu yararına sunulmuş olma, hizmetin kamu tüzel kişileri tarafından düzenlenmiş veya bunların denetiminde sunulması, hizmetin kamu hukuku hükümlerine cevap verir nitelikte bulunması şartları aranmaktadır. Belediyelerin mahalli alanlarda hizmet sunmada ve yoksun kesimin bu hizmetlere ulaşmasını sağlamak devlet olmanın bir gereğidir. Sosyal yardım ve hizmet anlayışı sosyal devlet olmanın ve sosyal politika üretmenin bir sonucudur. Sosyal hizmet toplumun yoksun durumda bulunan kesimine sosyal bir ortam hazırlamak amacıyla ülkenin imkanları dahilinde çevreleriyle uyumlu bir hayat sürebilmeleri için sağlanan ayni ve nakdi yardımlar şeklinde tanımlanır.

Sosyal hizmet ve yardımlar günümüzde sadece devlet tarafından yerine getirilmek zorunda olan hizmetler olarak görülmemelidir. Devlet yardımların ulaştırılması konusunda her zaman başrol olmaktadır ancak yardım faaliyetleri sivil toplum kuruluşlarınca da gerçekleştirilmektedir. Devlet tarafından doğrudan gerçekleştirilemeyen faaliyetler için denetim mekanizmaları oluşturulmuş ve muhtaç durumdaki kişilerin en etkin şekilde hizmetlere ulaşmaları sağlanmış olmaktadır. Sosyal hizmet, kamu hizmeti ve sosyal yardım kavramları ile yardım faaliyetlerinin kavramsal nitelikleri birinci bölümde karşımıza çıkmaktadır.

İkinci bölümde sosyal hizmet ve yardımların anayasal dayanaklarını kanunların ne gibi düzenlemeler sunduğu belirtilmiştir. Muhtaç durumdaki kişilerin haklarının neler olduğu, yapılacak olan yardımların anayasal boyuttaki nitelikleri ayrıntılarıyla incelenmiştir.

Son bölümde Sivas ili örneğinden yola çıkarak sosyal hizmet ve yardımlara ilişkin faaliyetler örneklendirilmiş, Sivas ilindeki sosyal hizmet ve yardımlara ilişkin kuruluşlar araştırılmış faaliyetlerinin boyutları ve etkinlikleri rakamlar ve tablolarla ifade edilmiştir. Sonuç kısmı ile birlikte kamunun sosyal hizmet ve yardımlardaki önemi ve başrol özelliği vurgulanmış, ülkemizdeki ve Sivas'taki etkinlikler yetersizlikler ile ilgili görüş ve öneriler dile getirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BİR KAMU HİZMETİ OLARAK SOSYAL HİZMETLER VE YARDIMLAR

I. Kamu Hizmeti Kavramı

Genel bir kabule göre “Hizmet” kavramını ve özellikle de “Kamu Hizmeti” kavramını tanımlamak oldukça güç bir durumdur. Hizmetler; elle tutulmayan gözle görülmeyen, üreticiden müşteriye direkt olarak sunulan, taşınamayan ve bozulabilir olması nedeniyle depolanamayan nitelikteki soyut malları ifade eder¹. Hizmet kavramı genel bir ifade teşkil ettiği için kamu hizmeti kavramı kadar çok uzun tartışmalara konu olmamıştır.

Kamu Hizmetinin incelenmesi eski zamanlardan bu yana oldukça güçlükler içermektedir. Tüm idare hukukunun olduğu gibi kamu hukukunun da en önemli konusu olan karışık ve henüz gün yüzüne çıkmamış terimlerden birisi “Kamu Hizmetidir”. Görüş birliği sağlanan nokta bu terimin belirsizliği olmuştur. Kamu Hizmeti ilk telaffuzundan bugüne kadar değişime uğrayan, güncel bilgileri en önemli derecede etkilemesine rağmen sınırları belirsizliklerle dolu bir terim olmuştur.² Kamu Hizmetine yönelik tartışmalar bu terimin hukuki boyutuna ek olarak siyasal ve ideolojik boyutu da konuyu etkilemektedir. Bundan dolayı hangi faaliyetin Kamu Hizmeti teriminin ilgi alanına girdiği mevcut iktidar tarafından belirlenmektedir³. Siyasi iktidarlar bu kararları toplumun dinamiklerinden yararlanarak, yani toplumun ekonomik ve kültürel gereksinimleri doğrultusunda hangi faaliyetlerin kamu hizmeti olacağına karar vereceklerdir.

Kamu hizmetinin anlamına yönelik tüm belirsizliklerine ve süregelen tartışmalara rağmen farklı açılardan kamu hizmeti kavramı çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. Bu tanımlamalardan en önemlileri şu şekilde sıralanmıştır;

¹ Özgün Ökmen ve Durmuş Sönmez, “*Kamu Kurumlarında Yönetim*”, İstanbul, Kalder Yayınları, 2005, s. 41.

² Sedat Çal, *Kamu Hizmetlerinin Özel Sektör Tarafından Finansmanı ve İşletilmesi Bağlamında İmtiyaz ve Kamu Hizmeti Kavramlarının 1999 Yılı Anayasa Değişikliği Çerçevesindeki Değişimi ve Dönüşümü*, Ankara, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, 2007, s. 36.

³ Ali Ulusoy, “*Kamu Hizmeti İncelemeleri*”, İstanbul, Ülke Kitapları, 2004, s. 24.

Kamu Hizmeti, idare hukuku alanının yapıtaşlarından birisi olmasıyla beraber kamu yönetimi idaresinde kullanılan yöntemlere yardımcı olur⁴.

Kamu hizmeti, özü itibariyle halktan toplanan vergilerle yine halk için üretilen hizmetlerdir⁵.

Kamu hizmetleri, yürütülmesi esnasında kanunla koyulan bir terim olan kamu yararı esas alındığından idarenin kontrolünde gerçek ve/veya tüzel kişiler tarafından yürütülür⁶.

Kamu hizmeti, hizmeti gerçekleştiren idare tarafından veya idarenin kontrolüyle özel teşebbüs eliyle kamuya aktarılan bir hizmettir⁷.

Kamu hizmetleri, tüzel kişilerin, halkın ve toplulukların ihtiyacı doğrultusunda gerekli çözümleri uygulayıp idare tarafından veya kontrolü ile diğer kişilere yaptırdığı faaliyetlerdir⁸.

Kamu hizmeti, halk için önem kazanan ihtiyaçların tümünün giderilmesine yönelik olması şartıyla kamu tüzel kişilikleri veya onların kontrolü altında özel kişilerce uygulanan bir faaliyettir⁹.

Kamu hizmetinin maddi yönünden bahsedecek olursak esas alınan kriter faaliyetin niteliğidir. Bunun için kamu hizmetinin en önemli görevi toplumun ihtiyaçlarını kamu yararı gözetilerek karşılamasıdır. Kamu hizmetine şekli açıdan bakacak olursak usule uygun bir hukuki rejimi tanımlamaktadır. Bir uygulamanın kamu hizmeti sayılabilmesi için usule uygun hukuki rejime uyması gerekmektedir¹⁰.

Farklı akademik disiplinler de kamu hizmetlerini farklı açılardan ele almaktadır. Bunlardan en önemlileri iktisadi ve hukuki yönden ele alınan açıklamalardır. İktisadi yönden kamu hizmeti kavramını, kamu malları kavramıyla eş anlamlı olarak kullanan kamu maliyesi, söz konusu olguyu klasik nitelikteki “tam kamusal mallar” ve “yarı kamusal mallar” ayrımı çerçevesinde ele almaktadır¹¹. Bu yaklaşıma göre kamu kesiminin varlık nedeni, piyasa mekanizmasının etkin kaynak

⁴ A. Şeref Gözübüyük, “Yönetim Hukuku”, 21.Baskı, Ankara, 2004, s. 281.

⁵ Recep Bozlağan, “Kentsel Kamu Hizmetlerinden Tatmin Düzeyi: İstinye-İstanbul Örneği”, Kocaeli Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 7/1, 2004, s. 123.

⁶ T.Bekir Balta, “İdare Hukukuna Giriş”, Ankara, TODAİE Yayınları, 1968/70, s. 16.

⁷ Gözübüyük, s. 235.

⁸ Lütfi Duran, İdare Hukuku Ders Notları, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1982, s. 307.

⁹ Aydın Gülan, *Kamu Hizmeti ve Görülüş Usulleri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku, 1987, s. 4.

¹⁰ Metin Günday, “İdare Hukuku”, 7.Baskı, Ankara, İmaj Yayıncılık, 2003, s. 282.

¹¹ Ahmet Kesik ve Hasan Canpolat, “Küreselleşme ve Kamu Yönetiminde Dönüşüm”, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2011, s. 175.

tahsisi yapamaması ve bunları optimal düzeyde karşılayamamasıdır¹². Diğer bir önemli disiplinimiz olan hukuki yönden kamu hizmeti kamu tüzel kişinin kontrolü altında ya idare tarafından ya da özel kişi tarafından yürütülür¹³. Devlet ortak yararlar doğrultusunda hizmetler sunmaktadır. Devlet zaten toplumun tamamının çıkarını gözeten, belli bir kesimi değil, tüm toplumu temsil eden bir aygıttır¹⁴. Bu anlayış kamu hizmetini hukuki yönden en açık şekilde tanımlamaktadır. Kısacası kamu hizmetinin oluşmasındaki temel etken toplum ve toplumun gereksinimleridir. Kamu hizmeti de topluma hizmet vermek üzere geliştirilmiş ve halen geliştirilmeye devam eden bir yapı arz etmektedir.

A. Kamu Hizmetinin Özellikleri

Kamusal doktrine göre kamu hizmeti, yönetimin, hatta devletin varlık sebebi olarak görülmektedir. Devletin var olması toplumun faydası için çalışmak ve toplum için gerekli işleri yapmasıyla kabul olunur. Çoğu kamu hukuku ve yönetimi kitaplarında devlet, kamu hizmetlerini veren kurumların bütünü olarak görülmektedir.

Kamu kesiminin ürettiği mal ve hizmetler saf toplumsal veya yarı toplumsal nitelikli ürünlerdir. Bunlar, topluma faydası ülke genelinde kabul gören mal ve hizmetlerdir. Saf kamusal mallar sahip oldukları özellikler nedeniyle hiç ya da yeteri kadar üretilmeyen kamusal mallar, “tüketimde rekabet yokluğu” ve “bazı tüketicilerin dışlanma imkanının yokluğu” nitelikleriyle tanımlanır. En saf örneği ise savunma hizmetidir¹⁵. Saf kamusal malların faydası bölünemez, kullanıcılara göre fiyatlandırılmaz. Yarı toplumsal mal ve hizmetler, toplumun belirli bir kesimi ile sınırlandırılarak fayda sağlanamaz ve ortak çıkar sağlayan ürünlerdir¹⁶. Kamu kesiminin ürettiği herkesin kullanımına açık olan bu mal ve hizmetler tüm kamu kesimine hitap ettiği için toplumsal alanda eşitliği de destekler mahiyettedir.

Tüm kamu hizmetleri devletin işlevlerine denk düşer. Diğer bir deyişle, kamu hizmetlerinin tamamı devletle ilişkilidir cümlesinde ki ‘ilişki’ kavramının yüklendiği

¹² Şinasi Aksoy ve Yılmaz Üstüner, “*Kamu Yönetimi Yöntem ve Sorunlar*”, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2007, s. 91.

¹³ Kesik ve Canpolat, s. 175.

¹⁴ Aksoy ve Üstüner, s. 91.

¹⁵ Onur Karahanoğulları, “*Kamu Hizmeti (Kavram ve Hukuksal Rejim)*”, Ankara, Turhan Kitabevi, 2004, s. 12.

¹⁶ Ökmen ve Sönmez, s. 41.

anlam önemlidir. Söz konusu olan, kamu hizmetlerinin devlet kurumları tarafından yapılması ile alakalı değildir. Kamu hizmetlerinin özel kişiler tarafından yerine getirilmesi hizmetle devlet arasındaki bağlantının bittiğini göstermeyecektir¹⁷. Kamu hizmetinin özel sektör aracılığıyla yerine getirilmesi mümkün olsa bile, devletin işlevleri ile sıkı sıkıya bir bağlantı dahilinde olduğu aşıkardır. Kamu hizmetlerinin en temel ve genel özelliği devlet eliyle veya devletin yakın kontrolü ve gözetimiyle sürdürülüyor oluşudur. Kamu hizmetlerinin özelliklerini maddeler halinde de saymak mümkündür¹⁸;

- 1) Kamu hizmeti kanunla konur veya kanuna dayanır.
- 2) Kamu hizmeti idare tarafından ya da idarenin kontrolü altındaki özel teşebbüs tarafından yürütülen hizmetlerdir.
- 3) Kamu hizmeti yürütülmesinde kamu yararı gözetilen hizmetlerdir.
- 4) Kamu hizmeti yöresel veya genel nitelikli olabilir. Örneğin, belediyelerin verdiği mahalli müşterek ihtiyaçların karşılanmasına yönelik kamu hizmetleri, yerel nitelikli hizmetlerdir.
- 5) Kamu hizmetleri kural olarak ücretsiz hizmetlerdir. Fakat, sağlık hizmetleri gibi kimi hizmetlerin, yararlananlardan ayrıca ücretlerinin tahsil edildiği görülmektedir.
- 6) Kamu hizmetleri sadece kamu hukuku ve idare hukuku kurallarına göre yürütülmez. Kamu İktisadi Teşebbüsleri gibi bazı hizmetlere özel hukuk kuralları uygulanabilir.

B. Kamu Hizmetlerine Hakim Olan İlkeler

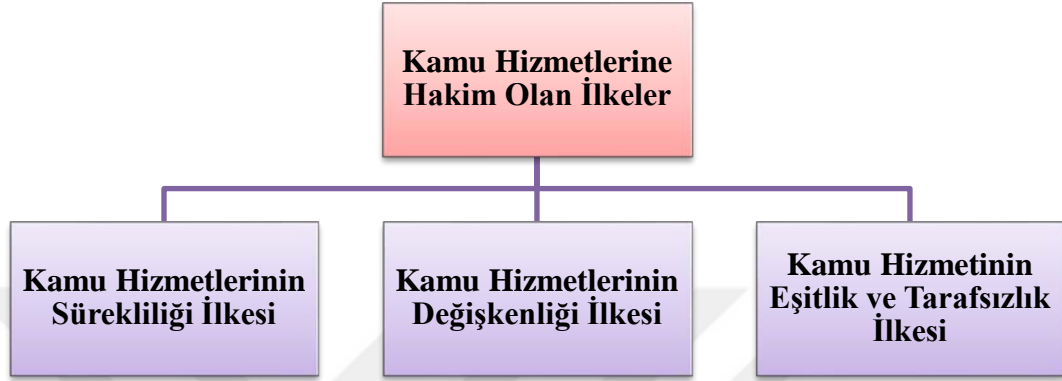
Toplumsal ve iktisadi anlamda gelişmelere paralel olarak insanların ihtiyaçlarındaki farklılaşmalar, kamu hizmeti anlayışını da etkilemekte, refah düzeyi ve toplumsal farklılaşma arttıkça vatandaşların beklentileri hem nitelik hem de nicelik olarak değişmektedir.

Bu anlamda halkın birlikte yaşamından kaynaklanan ortak ihtiyaçlarının kamusal bir hizmet olarak değişkenlik ve önceliklerine göre üretilmesi kamu

¹⁷ Karahanoğulları, s. 18.

¹⁸ İlhan Özay, “Gün Işığında Yönetim”, İstanbul, Alfa Yayınları, 2002, s. 241.

yönetiminin konusunu oluşturmaktadır. Kamu yönetimi belirlenen ortak ihtiyaçları ve öncelikleri göz önüne alarak, kamu hizmetlerini genellik ve tarafsızlık ilkeleri içinde üretmekle sorumludur¹⁹. “Süreklilik”, “değişkenlik”, “eşitlik ve tarafsızlık” kamu hizmetlerinin temel ilkelerini temsil eder. Tüm bu açıklamalardan hareketle kamu hizmetinin alt başlığı olan temel ilkeleri açıklamak yerinde olacaktır.

Şekil 1. Kamu Hizmetlerine Hakim Olan İlkeler

1. Kamu Hizmetlerinin Sürekliliği İlkesi

Kamu hizmetlerinin kamu yararının yaşama geçirilmesi amacıyla kanunlarda yer alan konular dışında düzenli ve kesintisiz olarak idare edilmesi öngörülen bir kuraldır. Bu konu hakkında dikkate alınması gereken en önemli nokta kamu hizmetinin kanunlarda yer almayan bir şekilde kesintiye uğramamasıdır. Kamu hizmetlerinin sürekliliği ilkesi, “devletin devamlılığı” ilkesinin bir donucudur²⁰.

Kamu hizmetleri sürekli olarak yürütülen hizmetlerdir. Süreklilik aralıksızlık olarak değil, kamu hizmetinin belli aralıklarla da olsa özelliğine göre devamlı olarak yürütülmesi manasında alınmalıdır²¹. Buna bağlı olarak, kamu hizmetlerinin sunulmasında, süreklilik ve düzenlilik anlayışı hakim olmalı, günlük yaşamın akışı içerisinde ihtiyaçların yerinde ve zamanında aksatılmadan yerine getirilmesi etik açıdan Kamu Yönetiminin birincil amacı olmalıdır²².

¹⁹ Raci Kılavuz, “Kamu Yönetiminde Etik ve Bir Sorun Alanı Olarak Yozlaşma”, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003, s. 107.

²⁰ Kesik ve Canpolat, s. 176.

²¹ Cengiz Derdiman, “Türkiye İdaresinin Hukuksal Yönü ve Yapısı”, Kamu Malları ve Görevlileri İdari Faaliyetler, 2.Cilt, İstanbul, Aktüel Yayınları, 2004, s. 151.

²² Kılavuz, s. 108.

2. Kamu Hizmetlerinin Değişkenliği İlkesi

Hali hazırda devam eden yapı, kamu kurumlarının yenilenen koşullara ayak uydurmasını olumsuz etkilemektedir. Kamu hizmetleri, toplumun ihtiyaçlarını ve isteklerini olumsuz yönde etkilemekte ve karşılayamamakta, kamu kurumlarından yeterince verim alınamaması ve ekonomik olarak israf anlayışının hakim olması toplumun kamu kurumlarına olan inancını zedelemektedir. İdarenin işleyişi ve yöntemlerinin karışıklığı ayrıca sayısının çok fazla olması kamu kurumlarının etkili çalışmasına engel olurken özel teşebbüslerin ve halkın kamu hizmetlerinden faydalanmasını zorlaştırmaktadır²³.

Kamu hizmetlerinin vatandaşa aktarılması hususunda toplumun baz alınarak verilen hizmetlerin kalitesi ve sonuçlarına dikkat ederek kamu yönetiminin etkililiği ve toplumun düşünce yapısında güvenilirliğini tesis etmek ana mesele olacaktır. Kamu hizmetlerinin aktarımı için performans yönetimi, kalite yönetimi gibi gelişmiş toplumların baz aldığı yönetim tekniklerinden kamu bütün kamu kurumlarının faydalanması ve bunun akabinde kamu yönetiminin yeni imkanlardan da yararlanarak toplam yönetim kalitesinin gelişmesi sağlanacaktır²⁴.

Toplumun ihtiyaçlarının en uygun şekilde karşılanması, ortak ihtiyaçların ve kamu yararı kavramının gerektirdiği kuralların değişmesine kamu hizmetlerinin uyum sağlamasıdır. Bundan dolayı kamu hizmetlerinin birlikte hareket etmesi ve faaliyetlerinde yeni yöntemlere, materyaller ile yeniden yapılanması gerekmektedir²⁵. Kamu hizmetlerinin değişkenliği terimi toplumun ihtiyaçlarının değişkenliği ile doğru orantılı olarak hareket etmektedir ve hizmetlerin yeni yöntemler ile desteklenmesi bu ilkenin ana unsurudur.

3. Kamu Hizmetlerinin Eşitlik ve Tarafsızlık İlkesi

Eşitlik ilkesi idarenin tüm faaliyetlerinde ve hizmetlerin kullanıcıları bakımından temel alınan bir ilkedir. Devletin en elzem görevi yurttaşlarının yaşamlarını huzur ve refah içerisinde yaşamalarına ortam hazırlamak ve halkına ayrımcılık yapmadan eşit bir şekilde hizmet sunmaktır.

²³ Mehmet Cahit Güran, “Kamu Hizmetlerinde Performans Ölçümü (Türkiye’deki Kamu Üniversiteleri İçin Bir Performans Ölçümü Uygulaması)”, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi, 2005, s. 99-100.

²⁴ Güran, s. 99-100.

²⁵ Kesik ve Canpolat, s. 176.

Kamu hizmetine dair bu temel nitelik, anayasada yer alan bir ilke olan “kanun önünde herkes eşittir” ilkesi ile doğru orantılıdır. Eşitlik ilkesi, kamu hizmeti ile bağdaştırıldığında, toplumun kamu hizmetleri açısından hem faydalanma hem de katılma açısından eşit olduğu anlamına gelmektedir. Ancak bu kesin bir eşitlik değildir. Kanunların ve düzenleyici işlemlerin içerisinde yer alan şartları ve özellikleri taşıyanlar arasındaki eşitlik²⁶.

Eşitlik ilkesi hukukun genel olarak, yasama faaliyetlerine, idarenin faaliyetlerine ve özellikle kamu hizmetinin tüm aşamalarına hakim ve etkili olduğu takdirde, hizmetten yararlanma açısından eşitlikten söz edilebilir. Aksi takdirde hukuki statünün belirlenmesinde yapılmış olan bir eşitsizliğe engel olamayacağı aşikârdır²⁷. Eşitlik idareye kamu hizmetlerinin yürütülmesinde eşitliğe uyma görevi yükler. Buna aynı zamanda kamu hizmetinin yürütülmesinde tarafsızlığı demek mümkündür.

Tarafsızlık, kamu hizmetini yürüten memura, partizanca davranmamak, ayırım yapmamak gibi yükümlülükler yükler²⁸. Tarafsızlık kelime itibariyle de taraf tutmama anlamını ifade etmektedir. Dolayısıyla idarenin kamu hizmetlerini yerine getirirken ayırım yapmama görevi, tarafsızlık ilkesinin idareye yüklediği bir sorumluluğu ihtiva eden bir ilke olarak karşımıza çıkmaktadır.

C. Kamu Hizmeti - Kamu Yararı İlişkisi

Kamu yönetimi anlayışıyla kamu hizmeti sunumunda izlenecek en önemli hareket noktası, bireysel çikardan farklı olarak, onun üstünde veya dışında tanımlanabilecek genelin yani kamu yararının gerçekleştirilmesi olmalıdır²⁹. Kamu yararı, bireysel yararların çok üstünde, toplumun bütün üyelerinin çıkarlarını dikkate alan bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kamu hizmetlerinde amaç kamu yararıdır. Kamu hizmetinde devlet, doğrudan doğruya bir mal veya hizmeti sunar veya kendi gözetimi ve denetimi altında sunulmasını güvence altına alır, örneğin, asgari ücret politikası, zar zor

²⁶ Kesik ve Canpolat, s. 176.

²⁷ Aydın Gülan, *Kamu Hizmeti Görüş Usulleri*, İstanbul, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1987, s. 39.

²⁸ Derdiman, s. 153.

²⁹ Tekin Akıllıoğlu, “Kamu Yararı Kavramı Üzerine”, Prof. Dr. Lütfi Duran’a Armağan, *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, Sayı 1-3, 1998, s. 15.

geçinen işçilerin durumunu iyileştirmeyi amaçladığından “kamu yararınadır”³⁰. Kamu yararı, kamu hizmetinden yararlananların bileşimi ve kamu yönetiminin ekonomik ve toplumsal gereksinimleri karşılama derecesi ile yakından ilişkilidir³¹. Kamu hizmetlerinin temelinde kamu yararı kavramı yatmaktadır. Hizmetler toplumların, kamunun ihtiyaçlarına göre belirlendiğine göre, kamu yararı hizmetlerin sunulmasında hedeflenen en önemli kıstas olmaktadır.

Siyasal iktidarların temel görevi halka kamu hizmetinin en iyi şekilde sunulmasıdır. Bir hizmetin kamu hizmeti olarak tanımlanabilmesi için gerekli şartlar arasında³²;

- Hizmetin kamu yararı şartını sağlayıp topluma sunulması,
- Hizmetin idarece veya idarenin kontrolündeki özel teşebbüslerce yapılması,
- Hizmetin kamu hukukuna uygun olması gerekir.

Kamu yararı kavramını kimisi bireysel yasaların toplamı olarak tanımlamakta, çoğunluğun görüşünü meşru görmekte; kimisi bir topluluğun tüm üyelerinin ortaklaşa sahip olduğu yararların toplamı olarak tanımlamaktadır. Bu iki görüşe göre de toplumun tümüne hitap eden bir yarar durumunun söz konusu olduğuna inanır ve bu ortak yararın temsilcisi olarak devleti görür³³. Kısacası, kamu yararı devletin kamu hizmeti sunması için gerekli olan ilkelerin en önemlisidir diyebiliriz. Devletin egemenlik gücünün niteliğine de vurgu yapan kamu yararı kavramı, devletin var olma nedeninin hizmet üretme ve halkının ihtiyaçlarına cevap verme özelliği olduğuna vurgu yapar. Bu nedenle kamu hizmeti ve kamu yararı kavramları birbirleriyle ayrılmaz nitelikte birbirlerini destekler ve birbirlerini daima geliştirirler.

³⁰ Yusuf Şahin, “*Kamu Yönetimi (Genel İlkeler ve Türk Kamu Yönetimi)*”, Trabzon, Derya Kitabevi, 2009, s. 126-127.

³¹ Aksoy ve Üstüner, s. 58.

³² Gökhan Kalağan, *Türkiye’de 1980 Sonrası Bürokratik Dönüşüm, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Örneği*, Isparta, Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, 2009, s. 176.

³³ Ruşen Keleş, “*Kentleşme ve Kamu Yararı*”, Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar: 1975-1992, İstanbul, IULA-EMME, s. 95-96.

II. Sosyal Hizmet Kavramı

Sosyal hizmet, toplumun yaşam standartlarını geliştirmeyi ve insanların yaşam kalitesini anlamaya çabalayan farklı amaçlar bütünü olan bir disiplin ve meslektir³⁴. İnsan onuruna yaraşır bir şekilde yaşam sürdürmeleri için muhtaç durumda olan kişilere yönelik çalışmaların bütünü oluşturulan bir disiplindir.

Sosyal hizmet, toplumun refahı için çabalayan, insanların toplumsal işlevselliği ve çevresiyle olan etkileşimini gerçekleştirmeye çalışan, tüm bunları yaparken öznel sistemleri, bilgi ve iletişimi kullanan bir kavramdır³⁵. Sosyal hizmet, yaşayan bir uygulamadır diyebiliriz. Bunun en önemli nedeni şartlara kişilere, durumlara göre kendini her zaman yenilemesi gerekliliğidir. Etrafındaki örgütlerle ve merkezi idare ile her daim etkileşim içinde olarak görevini yerine getirmektedir.

Makro ve mikro düzeyde sosyal hizmeti ayrıntılı olarak tanımlamak gerekirse³⁶;

Makro düzeyde sosyal hizmet: ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi imkanların halkın birbiriyle olan etkileşiminde eşit, haksız kararlar olmadan ve adil bir düzen çerçevesinde tedarik edilmesi, bilim ve teknoloji ışığında ilerlemesiyle var olan yeniliklerin insan ve toplum yararına sunulması, sosyal alanda yer alan yeniliklerin ve gelişen sosyal teknolojilerin bulunması, sosyal kurumların inşa edilmesi, faaliyetlerin hızlandırılması ve hizmet sunum şartlarının oluşturulması için genel yöntem, plan, program ve faaliyet geliştirmeye hazırlanmaktadır.

Mikro düzeyde sosyal hizmet: halkın tamamında, çeşitli toplumsal konum, şart içerisinde yaşayan, çeşitli yerleşim alanlarında, farklı şartlarda çeşitli gelişim sorunlarıyla yaşayan halka, gruplara ve toplumlara yaşam standartlarının yüzleştirdiği gerçekliklerin sonucunda sosyal örgütlenmeler vasıtasıyla en uygun hizmet faaliyeti ile yardımcı olmaktadır.

Tüm bunları yaparken sistematik programlar ile hareket edilir. Muhtaç durumdaki yararlanıcıların eksikliklerinin nitelikleri yönünde araştırma yapıp kişiye en optimum fayda verilmeye çalışılır.

³⁴ Veli Duyan, “Sosyal Hizmet (Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri)”, Ankara, Sosyal Çalışma Yayınları, 2014, s. 6.

³⁵ Sanem Berkün, “Sosyal Hizmet Uzmanlarının Çalışma Hayatlarında Karşılaştıkları Mesleki Sorunlar: Bursa Örneği”, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, Nisan 2010, s. 101.

³⁶ İbrahim Cılga, “Sosyal Dışlanmanın Dinamiği, Bilimin, Mesleğin Dışlanması ve Öngörüler”, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, Cilt:20, Sayı:2, Ekim 2009, s. 21.

Sosyal hizmet uygulaması, sosyal hizmeti tanımlamaya çalışan örgüt ve kurumların farklı biçimlerde gerçekleştirdiği çabanın bir ürünüdür. Bu tanımlama çabası, hem hizmet sunumunun nasıl organize edilmesi gerektiğine ilişkin tutumlarla hem de meşru mesleki bilgilerle şekillenir. Neyin sosyal hizmet olarak kabul edildiği, güçlü grup ve kurumların sosyal hizmetin rolünü ve görevlerini nasıl şekillendireceğine bağlıdır. Bu mesleğe kendi damgasını vurmak için çeşitli grup ve kesimlerin birbirleriyle yarıştığı, içerisinde şekillendirme ve yeniden şekillendirmenin gerçekleştirildiği tartışmalı bir süreç, tartışmalı bir kavramdır³⁷. Sosyal hizmet, kurumların ve merkezi otoritenin başrolünü oynadığı bir film gibi düşünülmelidir. Başroller olmadan film nasıl anlamsız ise merkezi otoritenin bütçesi ve kurumların gönüllü yardımları olmazsa sosyal hizmet anlamsızlaşır. Sosyal hizmet insanlara ulaşmaya yüzyıllardır devam etmiş ve günümüzde halen devam etmektedir.

A. Sosyal Hizmetin Tarihsel Gelişimi

İlkel ve tarım toplumlarından sanayi toplumu aşamasına gelene kadar genellikle din adamları ve dini örgütler, fakiri, güçsüzü, yaşlıyı, kadın ve çocuğu, kısacası yardıma ihtiyacı olanı koruma görevini üstlenmişlerdir. Avrupa’da sanayi toplumlarının doğuşu sırasında ise insanlığın daha önce karşılaşmadığı nitelik ve boyutlarda yeni toplumsal sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu sorunların başlıcaları şöyle sıralanabilir; aşırı kentleşme, nüfus artışı, kötü yaşam ve sağlık koşullarının yaygınlaşması, çocukların ve kadınların işçi olarak çalıştırılmaları ve bu sırada aşırı sömürülmeleri, düşük ücretle çalışmanın ve üretimin niteliğinin değişmesi, bütün bunların oluşturduğu toplumsal çatışmalar, sınıf kavgaları, kişilerin bu ortamda karşılaştığı türlü sorunlar ve uyumsuzluklar³⁸. İnsanlığın ilk devrelerinden günümüze kadar insanlık türlü badireler atlatmıştır. İnsanların yaşadıkları tüm bu sorunlar yönetildikleri yöneticiler tarafından bazen göz ardı edilmiş fakat çoğu zaman da vatandaşlarını koruma yönleri ağır basmıştır. Türklerde tarihsel dönemler itibariyle

³⁷ Neil Thompson, “Kuram ve Uygulamada Sosyal Hizmeti Anlamak”, Ankara, Dipnot Yayınları, 2013, s. 45.

³⁸ Şule Özel, “Sosyal Hizmetler Alanında Gecekondu Bölgelerinde Öncelik Taşıyan Fonksiyonlar”, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Toplum Hekimliği Abidin Paşa ve Saime Kadın Gecekondu Bölgelerinde Yürütülen Bir Araştırma, Ankara, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Matbaası, 1978, s. 2.

yoksunluğa, düşkün durumda olmaya dikkat çekilmiş, “Komşusu aç iken tok yatanlar bizden değildir.” bir takım atasözleri ve geleneklerle pekiştirilmiştir. Osmanlı’da sosyal hizmet kavramı resmi olarak ilk kez 1808 tarihinde Ayanlar ile II. Mahmut arasında imzalanan Sened-i İttifak’ta da yer almıştır. Osmanlı’daki anayasal nitelikteki ilk belge olan Sened-i İttifak Ayanların ve padişahın yetkilerini sınırlamıştır. Belgenin 7. maddesinde “ Yoksullar ve Müslüman olmayan halkın gözetilmeleri ve korunmaları asıldır” hükmü yer almıştır³⁹. Osmanlı’da görüldüğü gibi padişahların bile yoksul halkına yönelik ihtiyaçlarına göre yardım yapılmasının gözetilmesi gerekliliği vurgulanmış ve resmi olarak ilan edilmiştir.

Sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar 2.Dünya Savaşı sonucunda artan yoksulluğun ve işsizlik oranının azaltılmasına yönelik olarak oluşan sosyal devlet anlayışına paralel olarak gelişmeye başlamıştır. Devletin ekonomik olarak toplumun alışkanlıklarını değiştirmesi sosyal alışkanlıklarını değiştirmeye çabalaması ile devam etmiştir. Özellikle toplumda öncelikli insanlara yönelik olarak bu kesimlerin toplumda yaşamlarının kolaylaştırılması, yaşam standartlarının iyileştirilmesi ve toplumda yaşama bilincinin artırılması yönünde faaliyetlerin artırılması amaçlanmaktadır⁴⁰.

Refah devleti anlayışı Batı’da yerleştiği zaman, bu toplumlar ekonomik kalkınmanın başlangıç dönemlerini çoktan geçmiş, yeterli sermaye birikimini elde etmiş, sanayileşmelerini büyük ölçüde tamamlamış bulunuyorlardı. Temel sorun, zaten artmış olan ulusal geliri daha iyi paylaşmak noktasına odaklandığı için hangi ekonomik politika içinde olursa olsun, sosyal güvenlik önlemlerinin alınması, refahın paylaşılmasını sağlayabilirdi. Oysa Türkiye gibi her aşamayı sırasıyla yaşamayan ülkelerin hedefleri, “sosyal adalet içinde hızlı kalkınmadır”. Bu durumdaki bir ülkenin koşulları içinde, “sosyal devlet” kavramlarının gerçekleştirilmesi, sadece sosyal adalet ve sosyal güvenlik önlemleriyle sınırlı değildir. Bunların anlamlı bir bütün olabilmesi, yani ulusal gelirden herkesin yeterli bir şekilde payını alabilmesi için, ulusal sermaye artırımına ve hızlı kalkınmaya önem veren rasyonel ekonomik kalkınma yollarının da bulunması gereklidir. “Sosyal devlet” sadaka dağıtan bir

³⁹ Bülent Tanör, “Osmanlı Türk Anayasal Gelişmeleri”, YKY Yayınları, 3.Baskı, 1999, s. 45.

⁴⁰ Yayını Hazırlayanlar, Hakan Acar ve Nilüfer Negiz, “Sosyal Politika ve Kamu Yönetimi Bileşenleriyle Sosyal Hizmet (Temelleri ve Uygulama Alanları)”, Ankara, Maya Akademi, 2013, s. 25.

devlet değil, insanları özgürleştirmek için gerekli temel değişiklikleri yapan devlet demektir⁴¹. Teknolojik gelişmeler arttıkça, sanayileşmenin de gelişimiyle insanlar artık daha tüketici yönde bir nitelik kazanmışlardır. Bunun sonucunda da elde ettikleri kazançlar yetmemeye ve günden güne muhtaçlığa sürüklenmeye başlamışlardır. Devletler politikalarını gelişmeler yönünde güncelleyerek vatandaşlarının refah seviyelerini eşit tutma yönünde gayretlerini sergilemektedir. Ancak tarihin ilk devrelerinden beri süregelen bu yardım ve hizmetlerin maliyetleri de çağa ayak uydurmaktadır.

Toplumsal ve bireysel gelişmeyi amaçlayan hizmetlerin maliyeti yüksek, geri dönüşümü oldukça uzun zaman almaktadır. Ancak gelişmemişlikle birlikte yoksulluğun süre gelmesinin toplumsal maliyeti çok daha yüksek, dönüşümü ise yok denecek kadar azdır. Bu tür hizmetlerin gelişmesi için kamunun ayıracağı pay çoğu zaman yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle bu paya özel sektör ve üçüncü sektör olarak anlaşılan sivil toplum örgütlerinin katılması gerekir. Diğer yandan ekonomik gelişmenin kazanımlarının mümkün olduğu kadar sosyal ve insani hizmetlere aktarılması gerekir. Ekonomik kalkınma sağlandığı miktarda sosyal ve insani kalkınma sağlanır ve bu kalkınma ekonomik kalkınmayı hızlandırır⁴².

İlkel toplumlarda da, sanayi toplumlarında da, krallıkla yönetilen ülkelerde de halkına hizmet kavramı olmasa olmaz bir durumdur. Tüm yöneticiler bu kavram üzerinde çalışma yapmış ve yapmaktadır. Sosyal hizmet kavramı sadece sosyal yardımlarla sınırlı bir kavram değildir. Sosyal hizmet, bir devletin refah düzeyi ve gelişmişliği ile sosyal politikaları, sosyal güvenliği ile ilgilidir. Kısacası, sosyal hizmet kamu politikaları ile ilgili bir kavramdır⁴³. Devletleri yönetenlerin eşit şartlar altında hizmet sunmak için gerek bütçeleri ve gerek geliştirdiği politikalarla sosyal hizmet uygulamalarını destekledikleri ve oluşturdukları görülmektedir.

⁴¹ Teknik Yönetmen: Ali Erkan Güneri, “Türkiye’de Sosyal Hizmetler(2000’li Yıllara Doğru Sosyal Devletin Gerçekleştirilmesinde Sosyal Hizmetlerin Yeri ve Önemi)”, Sosyal Hizmetler Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yayını Sayı 1, Ankara, Volkan Matbaacılık, 1995, s. 46-47.

⁴² Neşide Yıldırım ve Kazım Yıldırım, “Çocuk ve Aileye Yönelik Sosyal Hizmetler”, Sosyal Hizmetler Sempozyumu, Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyal Hizmetler Bölümü, Sakarya, 14-16 Kasım 2007, s. 9.

⁴³ Acar ve Negiz vd, s. 41.

B. Sosyal Hizmetin Amaçları

Sosyal yardım ve hizmetler toplumun kendi elinde olmayan sebeplerle muhtaç duruma düşen bireylerine ve kesimlerine insan onuruna yaraşır en az yaşam düzeyi ile çevreye uyumlarını sağlamak için devlet ve gönüllü özel kuruluşlar ile birlikte sosyal ve ekonomik yardım ve hizmetler sunulmasını amaçlarlar⁴⁴. Devlet ve gönüllü diğer sivil toplum kuruluşları muhtaç durumda olan kişilerin yoksunluklarının giderilmesi için birlikte hareket etmektedir.

Sosyal hizmetin en temel iki amacı; yoksulluk ve yoksulluğun ortadan kaldırılması ya da mümkün olduğunca en aza indirgenmesidir⁴⁵. Yoksulluk, insanların yaşam seviyelerini tasvir eden, refah şartlarını tam anlamıyla yaşamama durumu olarak tanımlanabilir.

İnsan hakları sorunları tüm dünyanın gündeminde yer almaktadır. Hakları çiğnenen ve sosyal adaletten mahrum bırakılan toplumun da sosyal hizmetle olan gereksinimleri giderek büyümektedir. Sosyal hizmetin özünde, insan haklarının korunması, geliştirilmesi ve uygulanması yönünde sosyal hizmet çalışmalarını geliştirmiştir. İnsan hakları, eşitlik, sosyal adaletin sağlanması noktasında pek çok bilim dalını ve mesleği ilgilendirse de uygulamada tüm konuları ile sosyal hizmet tarafından değerlendirilmesi gerektiği görülmektedir⁴⁶.

Sheafor ve Horesji sosyal hizmet uygulamasının dört amacını aşağıda sıralandığı gibi vurgulamaktadırlar⁴⁷;

➤ Birey, aile, örgüt ve toplulukların sosyal işlevselliklerinin sağlanması, onarılması, korunması ve geliştirilmesi, işlerinde başarılı olmak, stresi önlemek veya hafifletmek ve kaynaklarını kullanmada müracaatçılara yardımcı olmak,

➤ Sosyal politika, hizmet, kaynak ve programları temel insani gereksinimlerini karşılaması ve insan kapasitesini desteklemesi yönünde planlamak ve yürütülmesini sağlamak,

⁴⁴ Nüket Saraçel, “*Sosyal Yardım ve Hizmet Kuruluşlarının Sosyal Politikası ve Türkiye Yardımseverler Derneği Uygulaması*”, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları: 9 İ.İ.B.F. Yayınları: 6, Afyon, 1997, s. 4.

⁴⁵ Yıldırım ve Yıldırım, s. 9.

⁴⁶ Yayını Hazırlayanlar: Arzu İçağasıoğlu Çoban ve Halit Koray Arslanoğlu, “*Türkiye’de Sosyal Hizmet Uygulamaları, İhtiyaçlar ve Sorunlar*”, Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmetler Bölümü, Sosyal Hizmetler Sempozyumu, Alanya, 4-6 Kasım 2004, s. 104.

⁴⁷ Aktaran: Veli Duyan, “*Sosyal Hizmet Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri*”, Ankara, Sosyal Çalışma Yayınları, 2014, s. 13.

- Tüm bu risk altındaki grupları güçlendirmek, sosyal ve ekonomik adaleti sağlayabilmek için örgütsel ve yönetsel sorumluluk almak, sosyal ve politik eylem süresince politika, hizmet, kaynak ve programları takip etmek,
- Bu amaçlara yönelik bilgi ve becerileri geliştirip test etmek.

Sosyal hizmet uygulamasının dört amacından ilki insanların kişisel becerilerini geliştirip, mevcut kaynakların etkin bir şekilde kullanılmasına yardım ederek sosyal işlevselliğin artırılmasıyla ilgilenmektedir. Diğer üçü ise bütün insanların, gerektiğinde, uygun ve yeterli insani hizmetleri almalarını mümkün kılacak ve mümkün olduğunda sosyal sorunları ilk ortaya çıktığı yerde engelleyecek sosyal koşulların yaratılmasına odaklanmaktadır⁴⁸. Muhtaç durumdaki insanlara pasif durumda kalmalarına fırsat vermeyerek, sosyal hizmet uygulamaları ile kendilerini daha etkin kendilerine yeter bir seviyeye getirmek hedeflenmektedir.

Kısacası sosyal hizmetleri kendi kendine yardım ve iş birliği ilkesi uyarınca, değişmekte olan toplumun yapısı içinde kişi, aile, grup ve toplumların gereksinmelerinin karşılanmasına, sorunların çözümlenmesine ve çevresi ile karşılıklı uyumlarına yardım etmeyi; insani haklarının korunmasını ve geliştirilmesini sağlamayı amaçlayan kendine özgü, bilimsel, teknik ve yöntemleri olan sosyal disiplin olarak tanımlamak çok yerinde olacaktır⁴⁹. Tamamen karşılıklı işbirliği etrafında şekillenen sosyal hizmet kişilerin ihtiyaçlarının karşılanmasında başta bireylerin kendilerine ihtiyaç duyar.

Muhtaç durumda olan kişi kendi gereksinmesinin şiddetini, derecesini karşısındaki mecraaya etkin bir şekilde anlatmalı ve kendini en iyi şekilde ifade etmelidir. Sosyal hizmet yöntem ve uygulamaları tam da bu durumda devreye girip yararlanıcının istek ve yönlendirmesi doğrultusunda kişiye en doğru ve etkin şekilde hizmeti sunabilsin. Bireyi içinde bulunduğu muhtaçlık durumundan öncelikle bireyin kendisi kurtarma yönünde atılımda bulunmakta, sosyal hizmet uygulamaları ise diğer bağlantıları ile kişinin ihtiyaçları yönünde hizmeti sunmaktadır. Özetle, sosyal hizmetin en temel amacı, kişinin kendisiyle birlikte kişiye gereksinim duyduğu hizmeti en doğru ve en etkin şekilde sunmak ve kişiyi muhtaçlık durumundan kurtarmaktır.

⁴⁸ Duyan, s. 13.

⁴⁹ Özel, s. 3.

C. Sosyal Hizmetin Odağı

Sosyal hizmet mesleğinin odağı insandır. İnsanları yoksulluk ve muhtaçlık durumlarından kurtarmak onlara hayatlarını kimseye ihtiyaç duymadan idame ettirebilecek fırsatları sunmaktır. O nedenle hizmetlerin uygulanmasında öncelikli yapılması gereken, yoksulluğun nedenleri üzerinde durmaktır. Bu nedenler arasında işsizlik, eğitimsizlik, sağlıksızlık, bedensel ve ruhsal engellilik, gelir dağılımındaki eşitsizlik, sosyal güvence eksikliği, sosyal ve küresel dışlanma gibi sorunları sıralayabiliriz⁵⁰. Farklı gelirlere sahip olan insanların olduğu her yerde bu sorunlar küresel nitelikli sorunları teşkil etmektedir.

Temel bir odak noktası olarak, toplum, sosyal hizmet ve kendisini oluşturan tüm öğeleri değiştirme hakkı vermektedir. Sosyal hizmetle toplum arasındaki bu ilişki, bir patron-çalışan ilişkisine de benzetilebilir. Betimlemede patron durumdaki sosyal hizmet, çalışanına yani topluma onu oluşturan bireyler üzerinde nitelik, statü, refah değişiminde yardımda bulunmasına yönelik çalışmalarını sürdürür. Sosyal hizmetin toplumla olan bu ilişkisi bireylerin olumlu yönde gelişimine katkı sağlamaktadır⁵¹.

Sosyal hizmet, oluşumu itibariyle, açık bir biçimde statükoya karşıdır ve statükoyu müracaatçı kitlesi olarak tanımladığı faaliyeti hem insanları sosyal işlevselliklerini kısıtlayan sistemlere yönelik olarak bilinçlendirmekte hem de sosyal refaha yönelik olarak kaynakların dağılımını yoksun grupların lehine değiştirmeye çalışmaktadır. Sosyal adalet kavramına büyük önem veren sosyal hizmetin etkin bir şekilde çalışması, özünde, tüm toplumun yararındadır. Bununla birlikte, statükonun devamında büyük fayda gören birey ve grupların bilinçli ya da bilinçsiz olarak, sosyal adalet temelli mesleki çalışmalara kısıtlama getirmeye, onları engellemeye çalışmaları kendileri açısından son derece normaldir. Nitekim refahlarına kavuşan yararlanıcı bireylerin kazanımlarını devam ettirme yönündeki düşünceleri sosyal adalet kavramıyla kendileri bakımından ters düşecektir. Zaten sosyal hizmet, tam bu noktada ve tam da bu nedenle vardır⁵². Muhtaç durumdakilerin yaşam kalitelerini yükseltmek ve onlara başkalarına muhtaç olmadan belirli bir yaşam standardı vermektir. Bireylerin kendileriyle birlikte başaracakları bu görevi suistimal edilmeye

⁵⁰ Yıldırım ve Yıldırım, s. 9.

⁵¹ İçağasıoğlu Çoban ve Arslanoğlu, s. 113.

⁵² İçağasıoğlu Çoban ve Arslanoğlu, s. 113.

mahal vermeden halletmek ise sosyal hizmetin plan ve program çerçevesinde hareket etmesi gerektiği gerçeği gün ışığına çıkmaktadır.

Sosyal hizmetler, herhangi bir sebeple sosyal veya ekonomik muhtaçlıklarla karşılaşan kişilere ve ailelere fayda sağlamak, destek olmak, insan haysiyetine uygun yaşayış düzeyinin gerçekleşmesine katkıda bulunmak hedefine yönelmiş hizmetlerdir⁵³. Temel odak her zaman kişiye haysiyetine uygun yaşam kalitesini kazanmada birincil faktör olmaktadır.

Sosyal hizmet, insanların gücünü, beklentisini, limitlerini, güçlü yönlerini açıkça söylemelerini veya kendilerini ifade etmelerini sağlamalıdır. Çünkü ötekileştirilmiş bireyler ve dezavantajlı bireyler için ihtiyaçlarını dile getirmek veya buna olanak bulmak oldukça zordur ve bu fırsat ellerine çok nadir geçebilmektedir. Bu nedenle insanların gücünün ortaya çıkarılması ve bu gücün kullanılması sosyal hizmet disiplininin öz işlevlerindedir⁵⁴. Bireylerin kendilerindeki eksiklikleri kendilerine özgü iradeyle sosyal hizmet yöneticilerine sunmaları bireyleri toplumun bir parçası olduklarına ikna yöntemlerinden biri olmaktadır. Sosyal hizmet bu noktada bireylere hem maddi hem de psikolojik olarak katkı sağlamış olur.

Nitekim sosyal hizmetin en temel odak noktaları, arasında toplumsal hayatta insanın etkinliğini sağlamak; bireylerin kendi hayatları ve hayat kaynakları üzerinde denetim ve karar sahibi olmasına imkan sağlamak; bireyin gücünü ve egemenliğini kullanmasını sağlayarak üretkenliğini ve yaratıcılığını harekete geçirmek; bireyin insanca yaşama ve gelişme şartlarını sağlamak ve geliştirmek; bireylerin ihtiyaçlarını karşılama imkanlarını ve sorun çözme yeteneklerini artırarak hayat kalitelerini yükseltmek ve mutlu bir yaşam sürmelerini sağlamak yer almaktadır⁵⁵. Sağlık ve refah içinde yaşam insanların toplum içerisindeki yerlerini pekiştirmekte başta kendilerine olmak üzere ailelerine olan duruşlarını daha emin hale getirmektedir.

Görüldüğü gibi sosyal hizmetler, insan onurunun korunması ve hayat standartlarının insan şahsiyetine yaraşır şekilde tanzim edilmesi yönünde çalışmalar

⁵³ 1983 Tarih ve 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu, R.G., 27/05/1983, Sayı:18059, s. 5.

⁵⁴ Hıdır Apak, “Güçlendirme ve Maneviyata Duyarlı Sosyal Hizmet”, *The Journal Of Academic Social Science Studies*, Sayı:67, 2018, s. 403.

⁵⁵ İbrahim Cılga, “*Bilim ve Meslek Olarak Türkiye’de Sosyal Hizmet*”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Yayını, Yayın No:016, Ankara, 2004, s. 32.

sergilemektedir⁵⁶. Kişilere sunduğu imkanlar onların yaşam kalitelerini artırarak sağlıklı, huzurlu, özgüven sahibi bireyler olmalarını sağlamak tüm toplum yararına bir hareket de olmaktadır. Çünkü Toplum içerisindeki insanlar arasında eşitlik arttıkça sorunlar da o denli azalma gösterecektir.

Sosyal hizmetin odağı insancıl ve demokratik ideallerden oluşmaktadır ve bu idealler tüm insanların eşitliğine değerine ve haysiyetine duyulan saygıya dayanmaktadır. Yüzyılı aşan başlangıcından bu yana sosyal hizmet uygulaması insan gereksinimlerini karşılamaya ve insan potansiyelini geliştirmeye odaklanmıştır. Kısacası sosyal hizmetin bütüncül odağı evrenselidir; ince bir ayrıntıyla sosyal hizmet uygulamasının öncelikleri kültürel, tarihsel ve sosyo-ekonomik koşullara bağlı olarak ülkeden ülkeye zamandan zamana çeşitlilik gösterebilir⁵⁷. Farklı zamana ve farklı kültürlerle göre değişiyor olması her kültürün her toplumun gereksinimlerinin kendilerine özgü olması bu kavramı destekler niteliktedir. Sıkça değindiğimiz üzere ihtiyaçlar bireyseldir kişiden kişiye göre farklılık gösterir. Sosyal hizmetlerin odaklandığı nokta ise bireysel yoksunlukları yok ederek toplumsal huzuru sağlamaktır.

III. Sosyal Yardım Kavramı

Sosyal yardım, yoksunluk olgusunun hafifletilmesi, geciktirilmesi ve hatta geçici olarak giderilmesi nedeniyle insani hizmet alanlarından birini oluşturmaktadır.

En temel seviyede de olsa kendisini ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri elinde olmayan sebeplerle geçindirmekte zorlanan bireyleri kapsar. Bireylerin bu yoksunluğu da resmi kurum ve kuruluşlar tarafından yasaların çerçevesini çizdiği şekilde ihtiyaçlarının belirlenerek ve kontrol edilerek yapılan en kısa sürede kendi kendine yeter hale gelmesi amacını taşıyan; nesnel ve parasal desteği içeren sosyal güvenlik yöntemi ve sosyal hizmet alanıdır⁵⁸.

Sosyal yardım, sosyal hizmeti açıklarken değindiğimiz gibi akla gelen en önemli kavram “yoksulluk” olmaktadır. Gerçekten de, sosyal yardım kavramı,

⁵⁶ Yasin Güleç, “Sosyal Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılmasında yerel Yönetimlerin Önemi ve İşlevi, Bağcılar Engelliler Sarayı Örneği”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı:1, Mart 2014, s. 488.

⁵⁷ Duyan, s. 7.

⁵⁸ Melike Tekindal, “Türkiye’de Sosyal Yardımların Yapısal İşlevsel Yaklaşımına Göre Analizi”, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, Cilt:29, Sayı:2, Ekim 2018, s. 342.

genelde yoksul kişilere ayni ve nakdi yardım yapılması işlemi olmasından dolayı yoksulluğu ve yoksul kişileri çağrıştırmaktadır. Başka bir ifadeyle sosyal yardım hizmetlerine ihtiyaç duymanın temel belirleyicisi yoksulluktur. Bu anlamda, sosyal yardım, modern devletin yoksul kesimleri koruyucu yöndeki sosyal sorumluluklarının bir gereği olarak algılanmaktadır⁵⁹.

Sosyal yardımlar, yararlanıcıların herhangi bir biçimde katkı sunmadığı, devletin yoksulluğa karşı geliştirdiği destek mekanizmalarıdır. Sosyal yardımlar, primsiz ödemeler ve genel yardımlar olarak sınıflandırılabilir⁶⁰. Bu yardımlar tamamen bireylerin refahını artırmaya yönelik uygulamalardır. Bireyler tek taraflı olarak bu ilişkiye katılmakta karşılığında herhangi bir ödeme yapma zorunluluğu bulunmamaktadır. Bireyin yapacağı tek şey aldığı yardımı en etkin şekilde kullanmak ve uzun süreli bu yardıma bağımlı olarak kalmamak olacaktır.

Sosyal yardım sosyal güvenliğin sağlanmasında yararlanılan en eski yöntemdir. Sosyal yardımdan yararlanabilmek için ilk olarak kişinin muhtaç olması gerekmektedir. Sosyal yardımlar bakımından muhtaçlık bulunduğu çevre koşullarında gerekli asgari miktardaki geçim kaynaklarına ve gelir olanaklarına sahip olmama bu suretle kendisi ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri geçindirememe durumu olarak ifade edilmektedir. Sosyal yardımlar karşılıksız olarak sağlandığı için kişileri bu yardımları karşılığında herhangi bir yükümlülük altına sokmadığı gibi, ileride muhtaçlığın sona ermesi halinde geri ödeme zorunluluğu bulunmamaktadır. Günümüzde artık kişilerin devletten sosyal yardım talep edebilme hakkının var olduğu kabul edilmektedir⁶¹. Devamlı zikrettiğimiz gibi kişiler bu yardımları kendileri dahilinde kullanmaktadır. Yani yardımı alacak olan kişinin kendini anlattığı ölçüde eksiklikleri yönünde kişi yardımı uygun görülecektir.

Sosyal yardımlar; “geçinme güçlüğü olan” ve “toplumdan dışlanma tehlikesi ile karşılaşan kişilerin”, yoksul ve az gelirli insanların veya sosyal grupların yaşamlarının güvence altına alınması konusunda, kamu sorumluluğu ilkelerinin kabul edilmesinden doğmakta ve genellikle vergiler ile finanse edilirken herhangi bir

⁵⁹ Faruk Taşçı, “Türkiye’nin Kamusal Sosyal Yardım Anlayışı (1980-2007) Üzerine Bir Analiz”, *Sosyal Siyaset Dergisi*, Sayı:55, 2008, s. 129.

⁶⁰ Ülker Şener, “Yoksullukla Mücadelede Sosyal Güvenlik, Sosyal Yardım Mekanizmaları ve İş Gücü Politikaları”, TEPAV Politika Notu, Şubat 2010, s. 2.

⁶¹ Nüvit Gerek ve İlhan Oral, “*Sosyal Güvenlik Hukuku*”, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2004, s. 43.

karşılık söz konusu olmaksızın gereksinim içinde bulunan kişileri kapsamaktadır⁶². Merkezi otoritenin ayırdığı bütçe, hazırladığı kanunlar sosyal yardımların ilgili kişilere ulaşmasında baş aktör rolü oynamaktadır. Vatandaşlarının eşit şartlar altında yaşaması bir devlet için en temel görevlerin arasında gelmektedir.

Sosyal yardım kavramının diğer kavramlarla olan ilişkisine değinmek kavramın büyüklüğünü ortaya koymak bakımından oldukça önemlidir. Bu bakış açısıyla değerlendirildiğinde kavram, sosyal güvenlik kavramıyla doğrudan bağlantılıdır. Literatürde kavram, sosyal güvenliğin tekniği, yöntemi veya sosyal güvenliğin sağlanmasında bir araç olarak nitelendirilmektedir. O halde sosyal güvenlik kavramı içinde ele alınan sosyal yardım kavramının içeriğini tam olarak ortaya koyabilmek için sosyal güvenlik kavramını da incelemek gerekmektedir⁶³.

Sosyal güvenlik, bir ülkede sosyal refah ve sosyal adaletin sağlanmasının en önemli araçlarından biridir. O halde yapılan bu sosyal güvenlik tanımından sonra, sosyal yardımı, bazı sosyal risklerin olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmada ya da en aza indirmede ve bireylerin sosyal güvencelerini sağlamada kullanılan yöntemlerden biri olarak değerlendirmek yanlış olmayacaktır. Sosyal yardım, sosyal güvenlik sistemi oluşturulmadan önce de değişik önlemler ve faaliyetlerle hayata geçirilmiştir. Bu yardımlar, sosyal sigorta sisteminin öncesinde daha çok dini kurumlar ve vakıflar tarafından yerine getirilmiştir⁶⁴. Hatta sosyal yardımlar geleneklerle taçlandırılmış, aileler tarafından komşuluk ilişkileri ile yardıma muhtaç durumdaki yakınlar ve komşularına yardım etmek dini yönden desteklenmiştir.

Sosyal yardımlar konusunda aile içi dayanışma ve geleneksel yaklaşımlar varlığını sürdürse de günümüzde yoksul kesimin ihtiyaçlarını karşılamaya yeterli olmamaktadır. Kentleşmeyle birlikte ihtiyaçların çeşitliliğinin artması devletin yeni önlemler almasını da beraberinde getirmiştir. Devlet yardım yöntemlerini yerele yayarak en ücra köşelere kadar vatandaşlarına hizmet götürmeye, onların ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadır.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde Sivil Toplum Kuruluşları ile olan işbirliğinin merkezi ve yerel yönetimlerin kaynak ve imkanlarının yetersiz kaldığı

⁶² Nusret Ekin ve Yusuf Alper-Tekin Akgeyik, “*Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Arayışlar: Özelleştirme ve Yeniden Yapılanma*”, İTO Yayınları, İstanbul, s. 32.

⁶³ Ali Güzel ve Ali Rıza Okur, “*Sosyal Güvenlik Hukuku*”, İstanbul, BETA Basım Yayım, 2002, s. 2.

⁶⁴ Ali Rıza Abay, “*Türkiye’de Kamusal Sosyal Hizmetin Algılanması ve Uygulanması Sorunu*”, T.C. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara, 2004, s. 5.

sağlık, eğitim, sosyal hizmetler gibi alanlarda sosyal yardım ve dayanışma ilkesi temelinde devreye girdikleri görülmektedir. Sosyal yardım en çok muhtaç olanlardan başlamak üzere birey ve ihtiyaç temelli hizmet sunmalı geniş toplum kesimlerini kapsayan standart yardım programlarından kaçınılmalıdır. İhtiyaç duyulan alanlarda hizmet ve yardımın bir kurum bünyesi içerisinde yapılmasının zorunlu olduğu durumlar göz önüne alınarak, değişik ihtiyaç ve yaş gruplarına bir arada hizmet sunabilecek çok amaçlı merkezlerin ve tesislerin kurulmasına öncelik verilmelidir⁶⁵. Yapılan yardımlar topluca yapılmak yerine kişi bazlı yapıldığında daha etkin ve daha yerinde olmaktadır. Yararlanıcıların muhtaçlık durumları ortadan kalktığında bir değerine geçilip bu şekilde toplumdaki tüm muhtaç durumda olanlara kendi ihtiyaçları ölçüsünde yardım götürülmektedir. Zamanın koşulları değişen ihtiyaçları beraberinde getirmekte ve yardımlar da kendilerini o ihtiyaçlar ölçüsünde daima güncellemektedir.

A. Sosyal Yardımın Tarihçesi

Sosyal yardım, tarihin ilk devirlerinden itibaren varlığını sürdürmektedir. Modern anlamda ise sanayileşme dönemi ile birlikte varlığını sürdürdüğü bilinmektedir. Tarihin ilk çağlarında aile içi, akrabalık sistemi etrafında ve komşuluk etrafında şekillenmiştir. Fakat ilk çağlardaki Mısır, Yunan, Roma ve diğer topluluklardan sosyal yardımın her şeyden önce dini güdülere dayandığı anlaşılmaktadır. Diğer yandan 7. yüzyılda İslam dininin ortaya çıkmasıyla birlikte, sosyal yardımların dini görevler arasında kalması da bir dönüm noktası olarak kabul görmektedir. Genel olarak tüm toplumlarda tarihsel süreç içinde gelenekler, dini ve kültürel değerler ve toplumsal koşullar çerçevesinde şekillenen ve benzerlik gösteren sosyal yardımlar, zaman içerisinde yetersiz kalmış ve devletler tarafından kamu hizmeti olarak üstlenilmesi zorunlu hale gelmiştir⁶⁶. Git gide büyüyen ihtiyaçlar geleneklerle telafi olamayıp daha organize bir yapının müdahalesini gerekli kılmıştır.

Türk toplumunda, sosyal yardım uygulamaları, yüzyıllar boyunca sosyal adalet ilkeleri ve İslam düşüncesinden esinlenerek gelişmiş ve sayısız örnekler sergilenmiştir. Osmanlıda ilk defa 18. yüzyılda sosyal yardım amaçlı vergiler

⁶⁵ Eyüp Zengin ve Ayhan Şahin vd, “Türkiye’de Sosyal Yardım Uygulamaları, Yönetim ve Ekonomi”, Cilt:19, Sayı:2, Celal Bayar Üniversitesi İİBF, Manisa, 2012, s. 136.

⁶⁶ Fulya Akyıldız, “Sosyal Devlet Tarihe Gömülürken “Kamu Yararı” ve “Sosyal Hizmet” Kavramlarını Yeniden Düşünmek”, 11/12/2014, s. 134.

toplanmaya başlamıştır. Öşür vergisi ve medreselerden toplanan vergiler bu amaç için ayrılmıştır⁶⁷. Sosyal yardımlar konusu tarihimizde önemli bir şekilde yer edinmiştir. Yoksullar için küresel nitelikli yardımlar söz konusu olmasa da devletlerin kendi uygulamaları sosyal yardımlar için oldukça önemli bir bütçeyi ve organizasyon yapısını ifade eder.

Türkiye’de sosyal yardımlar alanında ilk resmi gelişme, muhtaç ailelerine sosyal yardım yapılmasına yönelik oluşturulan düzenlemedir. 1941 tarih ve 4109 sayılı Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım hakkındaki kanun, barış ve savaş durumunda 45 günden fazla süre ile askerlik hizmetinde bulunanların muhtaç durumdaki ailelerine yardım yapılması gerektiği şeklinde düzenlenmiştir. Bu yardım, askerlik süresiyle bağlantılı şekilde olacaktır. Yardıma hak kazanmak için ailenin geçiminin asker tarafından sağlandığının ve muhtaç durumda olduğunun ispat edilmesi gerekmektedir⁶⁸. 1961 Anayasası ile sosyal bir devlet statüsünü kazanan Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası ile kendisini sosyal bir hukuk devleti olarak tanımlamıştır. Görüldüğü üzere sosyal yardım programlarının uygulanabilmesi için devlet hukuksal yönü ile de desteklenmektedir. Nitekim sosyal devlet olmanın yolunun vatandaşlarının huzurlu, güvenli, belirli yaşamsal kalitenin mümkün olmasından geçtiği bilinmektedir.

B. Sosyal Yardımın Özellikleri

Yoksul ve kimsesizlere yardım şeklinde somutlaştığını söyleyebileceğimiz sosyal yardım hizmetleri yardımı alan kimseye sağladığı özel faydanın yanı sıra yoksulluğu da giderebildiği ölçüde toplum için de dolaylı olarak fayda sağlamaktadır. Sosyal yardım hizmetlerinin sonucu olarak topluma taşan dış faydalar bu hizmetlerin yarı kamusal mallar arasında yer almasını gerektirir⁶⁹.

Sosyal yardımlar için ön şart olarak aranan muhtaçlık durumu, kişilerin gerekli asgari miktarda geçim kaynaklarına ve gelire sahip olmamasını ve bu suretle

⁶⁷ Tanör, s. 45.

⁶⁸ Kadir Arıcı, “*Sosyal Güvenlik Dersleri*”, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 1999, s. 305.

⁶⁹ Halil Nadaroğlu, “*Mahalli İdareler*”, *Teorisi, Ekonomisi, Uygulaması*, İstanbul, BETA yayınları, 2001, s. 77.

kendisi ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri ifade etmektedir⁷⁰ şeklindeki ifade sosyal yardımların nedenlerini ve birincil koşulunu oluşturmaktadır.

Muhtaç olma durumu ise oldukça komplike bir kavramdır. Muhtaç durumda olan kişileri daha detaylı olarak örneklendirmek gerekirse⁷¹;

- Herhangi bir yerden gelir kaynağı olmayan işsizler,
- Çalıştığı ve kazancı olduğu halde kendi zaruri ihtiyaçlarını ve bakmakla yükümlü olduğu aile fertlerinin temel ihtiyaçlarını karşılayamayan insanlar,
- Yardıma muhtaç çok çocuklu aileler, dul veya boşanmış çocuklu kadınlar,
- Yardıma veya bakıma muhtaç aciz yaşlılar ve engelliler,
- Herhangi bir kazaya uğramış veya meslek hastalığına yakalanmış ve bundan dolayı da tamamen veya kısmen ya da geçici olarak malul duruma düşmüş yardıma ve bakıma muhtaç kişiler,
- Kendileri veya aile fertleri hapiste olan yardıma muhtaç kişiler,
- Özellikle sosyal sigortalar kapsamı dışında kalan ve sağlık hizmetlerinden yararlanması gereken yoksul aileler ve hamile bayanlar,
- Eğitim gören veya göremeyen yoksul çocuklar,
- Uygun meskeni olmayanlar, sağlıksız ortamda barınanlar veya kira bedellerini ödemekte güçlük çekenler,
- Yeterli maddi imkanı olmayanlar ve evlenmek isteyenler,
- Değişik tabii afetlerden dolayı zarara uğrayan çiftçiler,
- Borçlarından kurtulamayan ve bundan dolayı da geçim sıkıntısı çeken aileler.

Muhtaç durumda olan kişileri detaylı inceledikten sonra bir sosyal hizmet alanı olan sosyal yardımların amacı sosyo-ekonomik yoksunluk içinde bulunan kişileri durumlarına göre, en kısa sürede kendi kendilerine yeterli hale getirerek muhtaçlıktan kurtarmaktır demek yerinde olacaktır⁷². Psikolojik ve maddi olarak

⁷⁰ S. Mustafa Önen, “Yerel Yönetimlerin Yoksullukla Mücadelesi: Malatya Belediyesi Örneği”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı:79, 2010, s. 79.

⁷¹ Ali Seyyar, “Yoksul Ailelere Dönük Sosyal Politikalar, IV. Aile Şurası: Aile ve Yoksulluk Bildirileri”, Rahime Beder Şen (Ed.), Ankara: Başbakanlık Aile Araştırmalar Kurumu Bakanlığı, 18-20 Mayıs 2004, s. 199-230.

⁷² Semiha Boybek, “Sosyal Yardım Uygulamaları ve Çocuk İşçiliği Arasındaki İlişki: Keçiören Örneği”, Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara, 2009, s. 14.

yoksunluk içindeki bireyleri yaşamda aktif role sahip bireyler haline getirmek sosyal yardımların en temel amacı olarak söylenebilir.

Sosyal yardımların özelliklerini maddeler halinde sıralayacak olursak⁷³;

➤ Temel olarak sosyal güvenlik hizmetlerinin yerine getirilmesinde kullanılan bir yöntemdir,

➤ Sosyal hizmetlerin uygulama alanını ve hizmet şeklini oluşturmaktadır,

➤ Sosyal yardımlarda, kişiler bireysel primler ödemezler, ihtiyaçlar karşılıksız olarak karşılanır,

➤ Sosyal yardım, sadece devletin yetkilendirdiği resmi ve yarı resmi kurumlar tarafından verildiğinde sosyal güvenlik çerçevesinde hizmet vermiş olur,

➤ Sosyal yardımlar, hem ekonomik hem de rehabilitasyon, bakım, tedavi gibi hizmetlerle de sağlanır,

➤ Sosyal yardımlar, bireylerin muhtaçlıkları araştırılarak sağlanmalıdır,

➤ Sosyal yardımlar ile bireylerin en kısa sürede kendi kendine yeter hale gelmesi amaçlanmalıdır.

Kısacası, merkezi otorite, koyduğu kanunlar ve ayırdığı bütçe ile sosyal yardımlar üzerinde oldukça etkin bir rol üstlenmektedir. Birlikte hareket ettiği sivil toplum örgütleri ile toplumsal huzurun ve refahın sağlanmasının temel yolunun muhtaç bireylerin ihtiyaçlarının giderilmesinden geçtiğinin farkına varmış durumdadır. Bu nedenle birtakım program ve amaçlar çerçevesinde bireylerin yoksunluklarını giderme yolları aranmaktadır. Bu sayede bireyler dolaylı olarak toplum refah seviyesine ulaşmış olacak ve yoksunlukları son bulacaktır.

1. Sosyal Yardımların Faydaları

Sosyal yardımların faydaları, yararlanıcıları sosyo-psikolojik yönden sosyal güvenlik sisteminde oluşabilecek sıkıntıları gidermesi veya tamamlaması bakımından, kaynakların kullanımında tasarrufa imkan vermesi açısından önemli bir işlev görmektedir. Sosyal yardımın en önemli faydalarından biri olan sosyal güvenlik yöntemleri sosyal güvenliğin gediklerini tamamlayıcı bir yöntem olması nedeniyle oldukça önemlidir. Sosyal yardımın bu özelliği yerleşik sosyal güvenlik sisteminin

⁷³ Tekindal, s. 343.

daha da olgunlaşmasını sağlamaktadır⁷⁴. Sosyal güvenlik toplumsal refahın sağlanmasında en temel rolü üstlenmiş konumdadır. Sosyal yardım da ilk olarak bu noktada amaca ulaşmış olmaktadır.

Sosyal yardımın olumlu yönlerinden biri de kaynakların kullanımında son derece tasarruflu olmasıdır. Bu yöntemde ihtiyacın türü ve önemine göre bireysel olarak ayarlanabildiği için tasarruf sağlamak mümkündür. Yardımların bu şekilde bireysel olarak düzenlenmesi tasarruf etmenin yanı sıra yardımların daha etkin biçimde sunulmasını da sağlamaktadır⁷⁵. Sosyal yardımlar karşılıksız olarak sağlandığı için kişileri bu yardımları karşılığında herhangi bir yüküm altına sokmamaktadır. Böylece muhtaçlığın sona ermesi halinde dahi yardım alan kişi geri ödeme zorunluluğu altına girmemektedir⁷⁶. Yardımların bireysel olması ve karşılıksız bir şekilde verilmesi kişilerin özgürce ihtiyaçlarını dile getirmesini sağlamakta kaynakların ise daha verimli bir şekilde kullanılmasına olanak vermektedir.

Genel olarak sosyal yardımların faydaları ekonomik ve sosyal olarak sınıflandırılabilir. Bu ikisinin bir arada kullanımı ile beraber ise mevcut kaynakların rasyonel kullanımı sağlanmakta ve bireylerin refah seviyelerinde artış olmaktadır. Yardım görececek olan kişilerin özel durumlarına göre ayarlanabildiği için sosyal yardımlar verimli bir şekilde dağıtılmaktadır⁷⁷. Tüm bu özellikleri nedeniyle sosyal yardımlar sosyal devlet olma ilkesine hizmet etmekte, sosyal güvenlik ayağıyla beraber yardım görenleri ve dolaylı olarak da ülke refahına etkin bir hizmet sunmaktadır.

2. Sosyal Yardımların Sakıncaları

Sosyal yardımlardan yararlanan kişi sayısında ve sosyal yardım programlarının harcamalarında son yıllarda önemli artışlar görülmektedir. Buradaki en önemli neden işsizliktir. Özellikle günümüzde tarım sektöründeki çözünme dolayısıyla tarımdan kopan ve kentteki iş gücü talebine uygun nitelikte bulunmayan

⁷⁴ Faruk Taşçı, “1980 Sonrası Türkiye’de Sosyal Yardımların Analizi”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, s.43.

⁷⁵ 5799 Sosyal Hizmetler Kanunu, Resmi Gazete: Tarih: 27/5/1983, Sayı:18059Tertip: 5, Cilt:22, s. 355.

⁷⁶ Gerek ve Oral, s. 43.

⁷⁷ Saraçel, s. 14.

kesimler sanayi ve hizmet sektörlerinde iş bulmakta güçlük çekmektedirler. Eğitim durumuna göre işsizlik oranlarına bakıldığında, en düşük işsizlik oranlarına okur-yazar olmayanların sahip olduğu görülmektedir.

Türkiye’de kırsal bölgelerden kentsel bölgelere göç, özellikle muhtaç kesim bakımından önemli bir boyuttur. Kırdaki yoksulluk içerisinde yaşayan kesim istihdam olanaklarından yararlanabilmek amacıyla büyük kentlere göç etmektedir. İstihdam arayışı ana etken olmakla birlikte kentte sosyal yardım programlarının kırsala göre daha kolay ulaşılabilir olması da kente göç nedenleri arasında görülmektedir. Burada sosyal yardımların ikili etkisi ortaya çıkmaktadır. Sosyal yardım programları bir tarafta iş bulabilmek amacıyla kente gelmiş ancak muhtaç durumda kalmış kişilere destek verirken, diğer taraftan kırdaki yaşayan kişiler yönünden yardımlara ulaşılabilirliğin yeterince sağlanamamış olması, kentte ise sosyal yardımlara erişimin daha kolay olması kenti daha cazip noktaya getirmektedir. Bu durum yardımların her yerde aynı durum ve olanaklarla sunulması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır⁷⁸.

Kır-kent ikilemi yardımların her yere eşit şekilde götürülemediğini açıkça gözler önüne sermekte bu ise yardımların birtakım sorunlara sahip olduğunu açıklamaktadır.

Türkiye’de son yıllarda sosyal yardım amaçlı transferlerin giderek arttığı belirtilmektedir. Yoksulluğun azaltılması ve toplumda neden olduğu olumsuz etkilerin giderilmesi için özellikle kamu kurumları tarafından verilen sosyal yardımlar önemli olmaktadır. Sosyal yardımlardaki artış beraberinde iki sorun getirmektedir. Bunlardan birincisi, bu yardımların bütçe üzerinde yarattığı yük nedeniyle ne kadar sürdürülebilir olduğudur. İkincisi ise bu yardımların toplumda bağımlılık kültürü oluşturması ve özellikle gençleri üretken olmaktan yoksun bırakma riskidir. Bu noktada, işsizlik düzeyinin önemine işaret etmek gerekir. İşsizlik oranını azaltmak, yoksullukla mücadeledeki en etkili yöntemlerden biridir⁷⁹. Devlet vatandaşlarının refahını gözetmelidir ve onlara iş imkanı sunmakla

⁷⁸ T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Araştırma ve İnceleme Raporu, “Türkiye’de Sosyal Yardımlar ve Sosyal Hizmetler Alanındaki Yasal ve Kurumsal Yapının İncelenmesi, Aile, Çocuk, Özürlü, Yaşlı ve Diğer Kişilere Götürülen Sosyal Hizmetlerin ve Sosyal Yardımların Genel Olarak Değerlendirilmesi, Bu Hizmetlerin Düzenli ve Verimli Şekilde Yürütülmesinin ve Geliştirilmesinin Sağlanması Hakkında, Tarih: 04/06/2009, Sayı:2009/4, s. 6.

⁷⁹ İlhan Karakoyun, “Sosyal Yardımlar ve Yoksulluk”, Karacadağ Bölge Kalkınma, Yıl:3, Sayı:4, Temmuz 2013, s. 25-26.

yükümlüdür ancak, devlet bunları yapmada tek başına yetkin nitelikte değildir. Yardımlar bağımlılık yaratma konusunda oldukça elverişlidir, kişi rehavete kapılabilir ve üretken olmaktan uzaklaşır. Bu nedenle sosyal yardımlar oldukça planlı ve programlı şekilde yürütülmeli ve devletin üzerindeki mali yük azaltılmalıdır.

Türkiye’de yoksullukla mücadelenin yalnızca devletin görevi olmadığı, toplumun da bir bütün olarak gerek tek tek bireyler olarak gerekse sivil toplum kuruluşları aracılığıyla doğrudan yapılan sosyal yardımlar ve devletin bu alandaki faaliyetlerine destek verilmek suretiyle sorumluk üstlenmesi gerektiği şeklinde yaygın bir anlayış bulunmaktadır. Millet ve devlet geleneklerine de uygun olduğu savunulan bu anlayış, siyasi iktidarlar ve bürokrasi yanında medya, sivil toplum kuruluşları ve halk nezdinde de aynı şekilde kabul görmektedir. Ancak her şeyi devlete yüklemeye çalışan bazı kesimlerse bu anlayışı yoksullukla etkin mücadelenin önündeki engellerden birisi olarak görmektedir⁸⁰. Sivil toplum kuruluşları da sosyal yardımlar konusunda aktif aktörlerden biridir. Ancak sorumluluk konusunda bireyler ile birlikte hareket edilmesi esas olacaktır. Sosyal yardımlar bireysel bazda olup, yönetsel olarak desteklenerek merkezi otorite ile uyum yakalamalıdır ve mali yük paylaşılmasıdır.

Kısacası, yoksullukla mücadele konusunda merkezi yönetimin desteği olmaksızın yerel yönetimlerin tek başlarına olma şansları azdır. Merkezi yönetimin koyacağı standartlar ve değerler çerçevesinde, yerel yönetimlerin uygulama aşamasında güçlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca yerel yönetimlerde yozlaşmanın ve adam kayırmanın fazla olabileceği de bir gerçektir. Bu aşamada merkezi yönetimin bir yoksulluk profili çıkararak, projelerin ve kalkınma modellerinin bölge profiline yönelik şekillendirilmesi, özellikle etnik köken, göç, engelliler, toplumsal cinsiyet, çalışan çocuklar gibi yoksulluğu tetikleyen alanlara yönelik projelerin üretilmesi, yoksullukla mücadelede gerekli kaynakların oluşturulması, gerekli tüm birimler arası iş birliğinin sağlanması, bireyler arası adaletsiz gelir dağılımının iyileştirilmesi, sosyal güvenlik ve sosyal yardımı içeren tüm sosyal politika sistemlerinin sağlanması gibi unsurları yerine getirmesi gerekmektedir⁸¹.

⁸⁰ T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Araştırma ve İnceleme Raporu, s. 12.

⁸¹ S.Mustafa Önen, “Yerel Yönetimlerin Yoksullukla Mücadelesi: Malatya Belediyesi Örneği”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı:79, 2010, s. 79.

Son olarak sosyal yardımların psikolojik olarak sakıncalarına değinmek gerekirse; yararlanıcıların muhtaç durumda olduğunu kanıtlama zorunda bırakılarak onları küçültücü ve onurlarını kırıcı bir duruma götürdüğü görülebilir. Diğer bir olumsuz durum ise yöntemin yalnız muhtaç durumlulara yönelik olmasının tembellik ve israfi körüklemesi, tasarruf ve servet oluşumunu ise önemli ölçüde engellemesi olarak ifade edebiliriz. Gerçekten muhtaç durumda olarak yardımdan yararlanan kişiler bu türlü geçinmeyi bir yaşam biçimi haline getirebilirler. Bu nedenle sosyal yardım hizmetlerinin asıl amacı yardım görenin mümkün olan en kısa sürede çalışabilme, gelir elde etme ve böylece kendi geçimini sağlama olanağına kavuşturulması olmaktadır⁸². Bu durumda yine merkezi ve yerel otoritenin sistemsel çalışması, yararlanıcılara kaynakları etkin bir şekilde dağıtmaları önemli bir görev olarak devreye girmektedir.

IV. Kamu Hizmeti - Sosyal Hizmet - Sosyal Yardım İlişkisi

Kamu hizmeti, bir kamu kurumunun ya da kendisi tarafından ya da yakın gözetimi altındaki bir özel girişim eliyle kamuya sağlanan hizmetlerdir. Bir hizmetin kamu hizmeti sayılabilmesi için en az iki koşulun gerçekleşmesi gerekir. Bunlardan biri hizmetin kamuya yöneltilmiş ve kamuya yararlı olması; diğeri de hizmetin kamu kuruluşlarınca ya da ilgili kamu kuruluşunun sıkı gözetimi altında özel hukuk kişilerince yürütülmesidir. Kamu hizmetlerinin başlıca özellikleri bunların bireylerin yararlanmalarına açık etkinlikler olmaları ve kamuya yönelik ve kamuya yararlı olmalarıdır. Bir hizmetin kamu hizmeti sayılıp sayılmaması, toplumun içinde bulunduğu koşullar ile yakından ilişkilidir ve siyasi bir kararla belirlenir⁸³.

Sosyal hizmet ise toplumun kendi elinde olmayan nedenlerle yoksul ve muhtaç duruma düşen ya da bedenen ve ruhen bir eksikliğe uğrayan bireylerine, ülkenin genel şartları çerçevesinde insana yaraşır çevreleriyle uyumlu bir hayat sürebilmeleri için maddi ve manevi ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik devlet ve özel kuruluşlar tarafından sağlanan hizmetlere denir⁸⁴.

⁸² Saraçel, s. 15-16.

⁸³ Orhan Koçak ve Ersin Kavi, "Sosyal Politika Aktörü Olarak Sosyal Girişimci Belediyecilik", *HAK-İŞ, Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, Cilt:3, Yıl:3, Sayı:6, 2014, s. 47.

⁸⁴ Koçak ve Kavi, s. 47.

Kamu hizmetlerinin temel amacı vatandaşlarının yaşam biçimini çağdaş değerlere uygun biçimde iyileştirmek refah düzeyini artırmaktır. İyi bir yönetim, yönetim uygulamalarında şeffaflığı sağlayan halkın hizmetlerden memnuniyet duymasını gerçekleştiren ve katılımcı bir yönetim kültürü yerleştiren bir yönetimdir. Belediyelerin mahalli alanlarda hizmet üretimlerinde ve bunlara erişimde bunlara ulaşamayan yoksun kesim olarak ifade edebileceğimiz gruplara sosyal yardım ve hizmet sunması hem anayasal ölçütlerde sosyal devlet olmanın bir gereği hem de fonksiyonları gereğidir. Sosyal yardım ve hizmet açılımında bir taraftan yoksun durumdaki gruplara destek sağlamak yer alırken, diğer taraftan sosyal hizmet yönüyle de mahalli alanlarda herkes tarafından ihtiyaç duyulan sosyal içerikli hizmetlerini kapsamaktadır⁸⁵.

Bir toplumda var olan sosyal yardım ve hizmetler, toplumun kendi elinde olmayan nedenlerle, muhtaç duruma düşen bireylerine ve kesimlerine, insan onuruna yakışır, en az yaşam düzeyi ile çevreye uyumlarını sağlamak için, devlet ve gönüllü özel kuruluşlarca sosyal, ekonomik yardım ve hizmetler sunulmasını amaçlar. Sosyal yardım ve hizmet anlayışının çıkışı ve işlerliği “sosyal devlet” ve devletin “sosyal politika” üretimi ile ilişkilidir. Bu çerçevede sosyal politika, devletin bireylerin ekonomik durumlarını toplum geneline uygun hale getirme, bireyin bireysel gelişimini ve mutluluğunu artırma yönündeki politikalar olarak ele alınırsa; sosyal görev ve sorumluluklar üstlenmiş, halkına insan şeref ve haysiyetine yaraşır, maddi, medeni, kültürel ihtiyaçları içeren asgari refah şartları sağlamayı hedef almış sosyal güvenlik müesseselerini kurmuş sosyal politika uygulayan çağdaş devletlere de “sosyal devlet” ya da “sosyal refah devleti” olarak tanımlanabilir. Sosyal hizmet ise, toplumun dezavantajlı kesimlerine sosyal bir ortam hazırlamak amacıyla ülkenin imkanları ölçüsünde, onların onuruna yaraşır, çevreleriyle uyumlu bir hayat sürdürebilmeleri için sağlanan, aynı veya nakdi yardımlar olarak tanımlanabilir⁸⁶.

Kamu hizmetleri devletin iradesiyle gerçeklik kazanır. Bir faaliyet, doğası gereği öyle olduğu kabul edilse bile ancak devlet tarafından üstlenildiği zaman kamu hizmeti niteliği kazanır. Toplumsal ihtiyaçların karşılanması için gerçekleştirilen

⁸⁵ Nilüfer Negiz, ”Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri Açısından Isparta Belediyesi: Farkındalık, Yararlanma ve Değerlendirme Açısından Bir Araştırma”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 2, Yıl: 2011, s. 324.

⁸⁶ Negiz, s. 324.

faaliyetlerden bazılarının niteliği gereği kamusal ya da özel olduğunu söylemek mümkün değildir. Toplumsal ihtiyaçların karşılanması için gerekli bir faaliyet siyasal alanın örgütünün iradesi ile üstlenildiği oranda kamu hizmeti niteliği kazanır⁸⁷.

Sosyal hizmet ve sosyal yardımların yerine getirilmesinde artık sadece devlet merkezli çalışmalar yerine diğer aktörlerin de katılımıyla daha iyi sonuçlar alınabileceği görülmektedir. Bu çalışmalarda devletin yönetmekten ziyade yönlendirici bir rol üstlenmesi gerekmektedir⁸⁸.

Toplumda yeterli düzeyde sosyal hizmet bilincinin oluşmaması, bu hizmet sektöründe ihtiyaç sahibi kişilere yönelik kurum bakımı ve rehabilitasyon hizmeti veren kuruluşların yetersiz olması, sosyal hizmet sektörüne ayrılan kaynakların etkin kullanılmaması ve sivil toplum örgütlerinin sosyal hizmetler alanındaki çalışmalarının sınırlı ve belli alanlarda yoğunlaşması sosyal hizmetlerde sorunlara ve dar boğaza yol açmaktadır. Kamu hizmetinin başrolü olan merkezi yönetimlerden daha etkin olacak belediyeler bu dar boğazdan çıkışta önemli bir rol üstlenmektedirler. Belediyelerin sundukları sosyal hizmet faaliyetleri bu anlamda hizmete çevrilen kamu sosyal sigortalarıyla karşılanamayan sosyal güvenlik hizmetlerini gideren hizmetlerdir⁸⁹.

Kamu hizmetlerinin sunumunda vatandaşın memnuniyeti esas alınmak suretiyle hizmet kalitesine odaklanarak kamu yönetiminin etkinliğini ve halk üzerindeki güvenilirliğini geliştirmek esastır. Kamu hizmetlerinin daha kaliteli sunulması, yönetim kalitesinin artırılması ve kamu kurum ve kuruluşlarının daha etkin çalışmalarını temin etmek amacıyla toplam kalite yönetimi, stratejik yönetim ve performans yönetimi gibi yönetim tekniklerinden daha fazla yararlanılması amacıyla performans kriterlerinin saptanması esas olacaktır⁹⁰.

Türkiye de ise; sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında öncelikli olarak merkezi yönetim etkili olmasına rağmen, bu hizmet alanlarında yerel yönetimlerin işlevleri genişlemektedir. Özellikle sosyal yardım alanında belediyeler etkindir. Bu durum ise, bu hizmet alanlarında çok başlılık, eşit ve standart hizmet sunumu sorunlarını doğurmuştur. Türkiye’de aynı yardım sunumunun taşıma maliyetleri

⁸⁷ Karahanoğulları, s. 54.

⁸⁸ Acar ve Negiz-Akman, s. 39.

⁸⁹ Önen, s. 79.

⁹⁰ Güran, s. 104.

yanında, yardım alan ailelerin teşhiri ve yardımların bölgeden bölgeye çok farklılıklar arz etmesi gibi dezavantajlarını gidermesi için böyle bir tek gelir uygulaması da sosyal yardım harcamaları kapsamında uygulanabilir ve geliştirilebilir⁹¹.

Türkiye’de yerel yönetimler dışında, merkezi yönetim kuruluşları da, çeşitli sosyal yardım hizmetleri sunmaktadır. Merkezi yönetimin taşra kuruluşu olan ilçelerde örgütlenmiş olan sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları da sosyal yardım sağlamaktadır. Bu bağlamda, Türkiye’de sosyal yardım ve sosyal hizmetler öncelikle merkezi yönetimde örgütlenmiş ve daha sonra yerel yönetimlere yayılmıştır. Yerel yönetimler, Türkiye’de sosyal yardım alanında tali bir yol üstlenmiştir⁹².

Türkiye’de merkezi hükümetin sosyal yardımın finansmanını tek elden yürütmesi mümkündür. Bu uygulama, Türkiye’de sosyal yardım alanında yaygın kabul edilen problemlerden olan; yerel birimlerin farklı miktarlardaki ve farklı çeşitlerdeki parçalı sosyal yardım uygulamalarının ve mükerrerliğin önüne geçilmesi bakımından faydalı olacaktır. Finansmanın tek elden yürütülmesi, yerelde yozlaşmanın ve paranın kötüye kullanılmasını ya da yardımlarda kayırmacılığın minimuma indirilmesi bağlamında da önem kazanmaktadır. Bu uygulamanın dezavantajları yerel ihtiyaçların göz ardı edilmesi veya aynı yardımların aynı olma avantajlarının ortadan kalkması olabilir. Ancak, burada merkezi yönetimin sosyal yardım birimlerinin, yerel yönetimlerle olan ilişkisi önemlidir. Türkiye’de Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının bir sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar bakanlığı olarak görev yaptığı göz önünde bulundurulursa, sosyal yardımın finansmanını tek elden yürütmesi örgütlenmenin temel çerçevesi olarak düşünülebilir⁹³.

⁹¹ Ezgi Seçkiner Bingöl, İngiltere Yerel Yönetimlerinde Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardım, Ombudsman Akademik, Yıl:4, Sayı:8, Ocak-Haziran 2018, s. 118.

⁹² Seçkiner Bingöl, s. 119.

⁹³ Seçkiner Bingöl, s. 120-121.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE SOSYAL HİZMET VE YARDIMLARIN YÖNETSEL VE YASAL ALTYAPISI

I. Sosyal Hizmet ve Yardımların Yasal Alt Yapısı

Sosyal hizmet ve yardımların yasal alt yapısı sosyal hizmet uygulamalarının temelini oluşturmaktadır. Ancak sosyal politika, uygulama düzey ve yasal düzey arasında bir köprü oluşturmaktadır. Geleneksel anlamda sosyal politika; düzenli gelir, barınma, eğitim, sağlık ve bireye yönelik sosyal hizmetler olarak beş temel alana ayrılır. Bu alanların her biri, sosyal sorunların oluşmasını önlemek ya da oluştuğu takdirde onlara cevap bulmak ve vatandaşların refahını sağlamak amacı ile çeşitli hizmetleri sağlamaya yönelik politikaları içerir⁹⁴.

Bu alanlardan düzenli gelir; her bireyin hayatını idame ettirecek kadar yeterli bir gelire sahip olmasını sağlamak anlamına gelir. Refah devleti olmanın temel gereği budur. Kavramın altında yatan temel prensip ise, kendi kendine yetemeyen bireyler için devletin finansal yönden bir güvenlik ağı kurması gerekliliğidir. Modern toplumlarda hiçbir birey, yaşamının temel gereksinimlerini karşılayamayacak konumda olmamalıdır. Her ne kadar yoksulluk kavramının ne olduğu ve nasıl ölçülebileceği konusunda tartışmalar sürse de, düzenli gelir, yoksulluğu engellemek veya ortadan kaldırmak amacını güder. Barınma, şüphesiz insanın temel ihtiyaçlarından biridir. Barınma ile ilgili devlet politikaları aşağıda belirtilen türden pek çok konuyu içerir⁹⁵;

- Yerel yönetimlerin makul bedeller karşılığında barınma hizmeti sağlaması,
- Özel ihtiyaçları olan insanlar için makul fiyatlarda konut (tekerlekli sandalyeyle erişim imkânı olan konutlar) sağlayan kurumları destekleme,
- Evsiz insanlara barınma imkânı sağlayan gönüllü kuruluşlara finansal yardım,
- Güvenlik hizmeti olan konutların sağlanması.

⁹⁴ Thompson, s. 66.

⁹⁵ Thompson, s. 67-72.

Eğitim, Devletin, eğitime ilişkin iki temel sorumluluğu vardır. Birincisi, devlet ilkokul, lise ve üniversitelerde verilen eğitimin temel sağlayıcısıdır. İkincisi ise devlet hem kendi kurumlarında hem de özel ve gönüllü sektörler içerisinde eğitim faaliyetlerini düzenlemede anahtar bir rol oynar. Eğitim 5-16 yaş arasındaki çocuklar için zorunludur. Bazı istisnai durumlarda eğitimin evde sağlanabilmesi mümkün olmasına rağmen, çocukların büyük bir çoğunluğunun okula devam etmesi gerekmektedir. Eğitimin sağlanması, modern çalışma hayatının taleplerine hazırlanma, kısmen eğitilmiş bir işgücü sağlama ve ağdaş bir toplum içerisinde kişisel gelişimin ve vatandaşlığın genel amaçları ile bađlantılıdır⁹⁶.

A. Anayasal Düzenlemeler

Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasasının 5.Maddesinde devletin temel amaç ve görevleri şu şekilde ifade edilmektedir. Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya alıřmaktadır⁹⁷.

Anayasanın ikinci kısım üçüncü bölümünde ise “Sosyal ve Ekonomik Haklar” başlığı altında devletin sosyal yardım ve sosyal hizmet anlamında Anayasa’da yer alan bazı maddeler şunlardır:

- Ailenin korunması ve çocuk hakları,
- Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi,
- Çalışma ile ilgili hükümler,
- Ücrette adalet sağlanması,
- Sağlık, evre ve konut,
- Sosyal güvenlik haklarıdır.

Bunlardan ailenin korunması ve çocuk hakları ile ilgili; “Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle annenin ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar. Her

⁹⁶ Thompson, s. 67-72.

⁹⁷ T.C. 1982 Anayasası, Madde:5, s. 131, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>, 29/04/2019.

çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır. ”ifadeleri kullanılmıştır⁹⁸.

Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi ile ilgili; “Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır” şeklindedir⁹⁹.

Çalışma ile ilgili hükümler; “Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır. Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz. Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar. Dinlenmek, çalışanların hakkıdır” şeklinde belirtilmiştir¹⁰⁰.

Ücrette adalet sağlanması ile ilgili hükümler; “Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alır” şeklinde ifade edilmiştir¹⁰¹.

Sağlık, çevre ve konut ile ilgili hükümler; “Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler. Devlet, şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını gözeten bir planlama çerçevesinde, konut ihtiyacını karşılayacak tedbirleri alır, ayrıca toplu konut teşebbüslerini destekler” şeklindedir¹⁰².

Sosyal güvenlik hakları ile ilgili hükümler; “Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malul ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar. Devlet, sakatların

⁹⁸ T.C. 1982 Anayasası, Madde:41.

⁹⁹ T.C.1982 Anayasası, Madde:42.

¹⁰⁰ T.C.1982 Anayasası, Madde:49 ve 50.

¹⁰¹ T.C.1982 Anayasası, Madde:55.

¹⁰² T.C.1982 Anayasası, Madde:56 ve 57.

korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır. Yaşlılar, Devletçe korunur, Yaşlılara Devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir. Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır” olarak anayasada belirtilmektedir¹⁰³.

B. Yasal Düzenlemeler

Sosyal hizmet ve yardımların yasal alt yapısı kanunlar, kanun hükmünde kararnameler, tüzükler ve yönetmelikler başlığı altında inceleyebiliriz.

Sosyal hizmet ve yardımlar ile ilgili kanunları şu şekilde sıralayabiliriz;

- 3294 Sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu,
- 2022 Sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun,
- 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu,
- 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu,

Bu Kanunlardan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun amacı; muhtaç durumda bulunan vatandaşlar ile gerektiğinde her ne suretle olursa olsun Türkiye'ye kabul edilmiş veya gelmiş olan kişilere yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici tedbirler alarak gelir dağılımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmektir. Bu Kanunun amacına uygun faaliyet ve çalışmalar yapmak ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara nakdî ve aynî yardımda bulunmak üzere her il ve ilçede sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları kurulur¹⁰⁴.

65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun kapsamında ise sosyal güvenlik kuruluşlarının herhangi birisinden her ne nam altında olursa olsun bir gelir veya aylık hakkından yararlananlar ile uzun vadeli sigorta kolları açısından zorunlu olarak sigortalı olunması gereken bir işte çalışanlar, nafaka bağlanmış veya nafaka bağlanması mümkün olanlar veya Sosyal Hizmetler Kanunu hükümlerine göre harçlık ödenenler hariç olmak kaydıyla, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından

¹⁰³ T.C.1982 Anayasası, Madde:60, 61.

¹⁰⁴ Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, Madde:1 ve Madde:7, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3294.pdf>, 03/05/2019.

muhtaç olduğuna karar verilen 65 yaşını doldurmuş Türk vatandaşlarına, muhtaçlık hâli devam ettiği müddetçe aylık bağlanır¹⁰⁵.

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunun amacı ise sosyal sigortalar ile genel sağlık sigortası bakımından kişileri güvence altına almak; bu sigortalardan yararlanacak kişileri ve sağlanacak hakları, bu haklardan yararlanma şartları ile finansman ve karşılanma yöntemlerini belirlemektir¹⁰⁶. Bu Kanun kapsamında iş kazası veya meslek hastalığı sigortasından sağlanan haklar şunlardır:

- Sigortalıya, geçici iş göremezlik süresince günlük geçici iş göremezlik ödeneği verilmesi,
- Sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri bağlanması,
- İş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine, gelir bağlanması,
- Gelir bağlanmış olan kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi,
- İş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölen sigortalı için cenaze ödeneği verilmesi,

Hastalık ve analık sigortasından ise sigortalıya hastalık veya analık hallerine bağlı olarak ortaya çıkan iş göremezlik süresince, günlük geçici iş göremezlik ödeneği verilir. Ayrıca emzirme ödeneği de; bu kanun kapsamında sigortalı kadına veya sigortalı olmayan karısının doğum yapması nedeniyle sigortalı erkeğe verilmektedir¹⁰⁷. İş kazası veya meslek hastalığı sonucu oluşan hastalık ve engellilik nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri, sigortalının mesleğinde kazanma gücünün kaybı oranına göre hesaplanır. Sosyal hizmet bakımından kanun kapsamında bir diğer yardım ise iş kazası veya meslek hastalığına bağlı nedenlerden dolayı ölen sigortalının hak sahiplerine gelir bağlanması, cenaze ve evlenme ödeneği verilmesidir¹⁰⁸. Malul aylığı ise; sigortalının veya işverenin talebi üzerine Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurullarınca usulüne uygun düzenlenecek raporlar ve dayanağı tıbbi belgelerin incelenmesi sonucu, malul sayılır

¹⁰⁵ 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun, Madde:1 ve Madde:2, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2022.pdf>, 04/05/2019.

¹⁰⁶ Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, Madde:1, <https://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.aspx?MevzuatKod=1.5.5510&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=5510&Tur=1&Tertip=5&No=5510>, 05/05/2019.

¹⁰⁷ Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, Madde:15 ve Madde:16.

¹⁰⁸ Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, Madde:19 ve madde:20.

ve malul aylığı bağlanır¹⁰⁹. Ayrıca yaşlılık aylığı bağlanması, ölüm aylığı bağlanması, vazife malullüğü aylığı bağlanması da bu kanun kapsamında yer almaktadır¹¹⁰.

Sosyal Hizmetler Kanununun amacı; korunmaya, bakıma veya yardıma ihtiyacı olan aile, çocuk, engelli, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetlere ve bu hizmetleri yürütmek üzere kurulan teşkilatın kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklar ile faaliyet ve gelirlerine ait esas ve usulleri düzenlemektir¹¹¹. Sosyal hizmetlerle ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek kişileri ve özel hukuk tüzelkişilerini, sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarında çalışan personeli, sosyal hizmetlerden faydalananları ve faydalananacak durumda olanlar bu kanun tarafından kapsamaktadır¹¹². Bu Kanun gereğince korunmaya ve yardıma ihtiyacı olan aile ve kişilere yapılacak ödemeler ve sağlanacak yardımlar başkasına devir, temlik ve haciz edilemez¹¹³. Kuruma ait sosyal hizmet kuruluşlarında koruma kararı devam eden kız çocuklarından evlenenlere çeyiz ihtiyaçlarını karşılamak ve bir defaya mahsus olmak üzere evlenme yardımı yapılır¹¹⁴. Bakıma ihtiyacı olan engellilere sunulacak bakım hizmet modeline ve kapsamına, bakım hizmetinden yararlanabileceklerin başvuru şekline, bu hizmetleri verecek olan gerçek ve tüzel kişiler tarafından açılacak kuruluşlara açılış izni verilmesine, çalışmasına, denetimine, ücretlendirilmesine, idari para cezalarının ve kapatılma işlemlerinin uygulanmasına, özel bakım merkezlerine bakım hizmeti karşılığı yapılacak ödemelere ve bakım hizmeti veren resmî kurumlara yapılacak yardımlara ilişkin usul ve esaslar, Sağlık Bakanlığının görüşü alınarak Maliye Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca birlikte çıkarılan yönetmelikle belirlenir¹¹⁵.

Sosyal hizmetlere ilişkin genel esaslar şunlardır¹¹⁶;

➤ Bu Kanun kapsamına giren sosyal hizmetlere ilişkin faaliyetler, Devletin denetim ve gözetiminde, sivil toplum kuruluşları ile halkın gönüllü katkı ve katılımı da sağlanarak bir bütünlük içinde yürütülür. Sunulacak bakım ve diğer hizmetlerin

¹⁰⁹ Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, Madde:25.

¹¹⁰ Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, Madde:37.

¹¹¹ Sosyal Hizmetler Kanunu, Madde:1, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2828.pdf>, 07/05/2019.

¹¹² Sosyal Hizmetler Kanunu, Madde:2.

¹¹³ Sosyal Hizmetler Kanunu, Madde:29.

¹¹⁴ Sosyal Hizmetler Kanunu, Madde:32.

¹¹⁵ Sosyal Hizmetler Kanunu, Ek Madde:7.

¹¹⁶ Sosyal Hizmetler Kanunu, Madde:4.

kapsamı ve bu hizmetleri verecek olan gerçek ve tüzel kişilerin izin, çalışma usul ve esasları ve diğer hususlar Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.

➤ Sosyal hizmetler alanında faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında koordinasyon ve işbirliği tesis edilerek güç birliği sağlanır ve mevcut kaynaklara en verimli şekilde işlerlik kazandırılır.

➤ Sosyal hizmet programlarının uygulanmasında korunmaya ihtiyacı olan çocuk, ihtiyacı olan engelli ve ihtiyacı olan yaşlıya öncelik tanınır.

➤ Sosyal hizmetlerin yürütülmesi ve sunulmasında sınıf, ırk, dil, din, mezhep veya bölge farklılığı gözetilemez, hizmet talebinin hizmet arzından fazla olması halinde öncelikler, ihtiyacı olan olma derecesi ve başvuru veya tespit sırası esas alınarak belirlenir.

Kanun kapsamında mali kolaylıklar ise¹¹⁷;

➤ Kurum ve kuruluşlarına yapılacak her türlü bağış, yardım ve vasiyetler vergi, resim ve harçlardan muaftır. Bağış, yardım ve vasiyetlerin kullanılmasında bağış, yardım ve vasiyet yapanların koydukları ve kanunlara göre geçerli sayılan kayıtlara ve şartlara uyulur.

➤ Gelir veya Kurumlar Vergisi mükellefleri tarafından Kurum ve kuruluşlarına makbuz karşılığında yapılacak nakdî ve aynî bağışlar Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunları hükümlerine göre yıllık beyanname ile bildirilecek gelirlere ve Kurum kazancından indirilir.

➤ Kurum ve kuruluşlarınca hizmetin gereği olarak ithal edilen makine, teçhizat, malzeme ve yayınlar gümrük vergisi ve buna bağlı vergi, resim ve harçtan muaftır. Bu muafiyet hükümleri bağış ve yardım yoluyla gelen aynı cins malzemeler için şartsız olarak uygulanır.

➤ Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumuna kanunlarla verilmiş olan imtiyazlar, Kurum için de aynen uygulanır.

Sosyal hizmetler alanında bazı düzenlemeler hakkında kanun hükmünde kararname içeriğinde bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulunun görevleri şu şekilde tanımlanmıştır¹¹⁸;

¹¹⁷ Sosyal Hizmetler Kanunu, Madde: 20.

¹¹⁸ Sosyal Hizmetler Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Madde:34, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.633.pdf>, 09/05/2019.

➤ Fonda toplanan kaynakların, Bakanlıkça ve il ve ilçe sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları tarafından yürütülecek sosyal yardım proje ve programları ile yatırım programları çerçevesinde dağıtım önceliklerini belirlemek ve dağıtımına karar vermek,

➤ Gerekli görülen hâllerde, hizmetin aksamadan yürütülmesi için usul ve esaslarını açıkça belirlemek kaydıyla Bakanlığa yetki devrinde bulunmak,

➤ İl ve ilçe sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarında çalıştırılacak personelin nitelikleri ile özlük hakları ve diğer hususlarla ilgili belirlenecek kriterleri görüşmek ve karara bağlamak,

➤ İl ve ilçe sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları ile diğer kurum ve kuruluşlardan gelen sosyal yardım amaçlı talep ve teklifleri değerlendirmek,

➤ Toplumda dayanışma ve paylaşma bilincini geliştirmek ve desteklemek üzere bilimsel, sosyal ve kültürel programlar ve projeler önermek, hazırlanan projelere destek sağlamaktır.

Bu kanun hükmünde kararname kapsamında çeyiz yardımı, konut yardımı ve doğum yardımı da sosyal yardım olarak devlet tarafından kişilere ödenmesi açıklanmıştır. Bunlardan çeyiz yardımı; Türk Lirası cinsinden çeyiz hesabı açmaları, asgari 3 yıl boyunca sistemde kalmaları, 27 yaşını doldurmadan ilk evliliklerini yapmaları ve evliliklerini müteakip ilgili bankaya başvurmaları hâlinde kişiye Devlet katkısı ödenir¹¹⁹. Türk vatandaşlarının yurt içinde konut edinimlerine destek olmak amacıyla açılacak konut hesaplarına kişiye Devlet katkısı ödenebilir¹²⁰. Türk vatandaşlarına, canlı doğan birinci çocuğu için 300 TL, ikinci çocuğu için 400 TL, üçüncü ve sonraki çocukları için 600 TL doğum yardımı yapılır¹²¹.

Yükseköğrenim öğrencilerine burs verilmesi ile ilgili ise Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına yapılacak şartlı bağışlardan ihtiyaç sahibi öğrencilere burs verilmektedir¹²².

¹¹⁹ Sosyal Hizmetler Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Ek Madde:2.

¹²⁰ Sosyal Hizmetler Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Ek Madde:3.

¹²¹ Sosyal Hizmetler Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Ek Madde:4.

¹²² Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına Yapılan Şartlı Bağışlardan Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs Verilmesi Hakkında Yönetmelik, Madde:1, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.15372&MevzuatIliski=0&sourceXmlSe arch=Sosyal,09/05/2019>.

II. Sosyal Hizmet ve Yardımların Kurumsal Yapılanması

Sosyal hizmetler alanında birçok kurum Türkiye’de faaliyet göstermektedir. Merkezi anlamda Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Sosyal Güvenlik Kurumu faaliyet göstermektedir. Yerel yönetimlerde ise belediyeler sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini sürdürmekte olup sivil toplum örgütleri de bu hizmetlere katkıda bulunmaktadır.

A. Merkezi Anlamda

Sosyal hizmet ve yardımlar kapsamında Türkiye’de merkezi anlamda görev yapan birimler bakanlıklar ve genel müdürlükler olarak tanımlanabilir. Söz konusu birimleri şu şekilde sıralayacak olursak;

- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı,
- Sağlık Bakanlığı,
- Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
- Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,
- Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü,
- Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü,
- Vakıflar Genel Müdürlüğü,
- Sosyal Güvenlik Kurumu,

Bu birimlerden bazılarının 2018 bütçe ve harcamalarına ilişkin tablo aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 1. 2018 Yılı İtibariyle Bütçe Giderleri Kurumsal Sınıflandırma¹²³

Harcama Birimi	2018		
	Bütçe Başlangıç Ödeneği(TL)	Toplam Ödenek(TL)	Yılsonu Harcama(TL)
<i>Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri</i>	11.429.843.000	12.267.816.216	12.710.692.546
<i>Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü</i>	15.038.000	11.204.000	12.344.049
<i>Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü</i>	15.670.000	20.013.633	16.722.308
<i>Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü</i>	11.168.000	9.240.000	8.772.282
<i>Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü</i>	14.977.480.000	16.089.133.000	15.798.179.759
<i>Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü</i>	4.504.000	28.585.373	16.199.607

1. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 10 Temmuz 2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin altıncı kısım ikinci bölümünde belirtilen Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olarak ismi değişmiştir.

Bakanlığın görevleri bireyi ve aileyi güçlendiren her türlü sosyal yardım ve hizmeti üretmek ve uygulamak, istihdamı artıran ve çalışma hayatını düzenleyen tedbirler almak ve sosyal güvenlik sisteminin etkin bir şekilde devamlılığı sağlamaktır¹²⁴. Bakanlığın birimleri arasında altı sosyal hizmet birimi bulunmaktadır. Bunlar;

¹²³ T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2018 Yılı Faaliyet Raporu, Strateji Geliştirme Başkanlığı,s. 44.

¹²⁴ T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, <https://www.ailevecalisma.gov.tr>, 11/05/2019.

- Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
- Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,
- Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü,
- Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğüdür.

a) Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Birey, aile ve toplum refahını artırmak amacıyla dezavantajlı kesimler öncelikli olmak üzere tüm toplumu hedefleyen katılımcı anlayışla, adil ve arz odaklı bütüncül sosyal politikalar üretmek, uygulamak ve izlemek genel müdürlüğün temel görevleri arasındadır.

Genel müdürlük aileyi ilgilendiren konularda aile bireylerini bilgilendirme, eğitime ve aydınlatma çalışmaları yapmakta, Türkiye'nin hemen her yerinde, ailelere açık olarak "aile eğitim programları" ve "aile eğitici eğitimi seminerleri" düzenlenmektedir. Ayrıca güçlü bir aile yapısının oluşturulması amacına uygun olarak birkaç yılda bir aile şuraları düzenlenmektedir. Aile ile ilgili konularda araştırmalar ve yayınlar yapmaktadır¹²⁵.

b) Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Genel müdürlüğün temel görevleri ve hedefleri arasında; Çocukların korunmaya ve bakıma muhtaç hale gelmesini engelleyici ve çocuğun öncelikle ailesi yanında bakımını sağlayacak sosyal politikalar geliştirmek, çocuklarımızın aile sıcaklığına en yakın ortamda bakımlarını sağlayabilmek için evlat edindirme hizmeti, koruyucu aile hizmeti, çocuk evleri hizmetinden faydalandırılmalarını sağlamak, suça karışmış ya da kendilerine karşı suç işlenmiş çocukların topluma kazandırılmasının sağlanması için yeni hizmet modelleri oluşturmak, çocuğa yönelik her türlü istismarı engellemek, çocuğa hizmet veren tüm paydaşlarla işbirliği içerisinde hizmetleri sunmak ve çocuğa sunulacak hizmetlerin entegre olarak tek

¹²⁵ T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, <https://ailevecalisma.gov.tr>, 11/05/2019.

noktadan verilmesini sağlamak, çocuk haklarının ülke genelinde tavizsiz uygulanmasını sağlamak ve bu hususu takip etmek, sokakta yaşayan/çalıştırılan çocukları sokaktan çekerek, rehabilite ederek topluma yeniden kazandırmak, çocuk dostu kentler, mekanlar, kurumlar oluşturulmasını sağlamak, çocuğa karşı şiddetin önlenmesine yönelik toplumsal bilinç ve duyarlılığı artırıcı aktivitelerde bulunmak, çocuk işçiliğinin sonlandırılmasına yönelik ilgili tüm sektörlerle etkin işbirliği yapmak, çocuk ticareti ve kaçakçılığını önlemeye yönelik çalışmalarda ilgili kurumlarla işbirliği yapmak, çocukların akademik, sportif, kültürel, sanatsal başarılarını artırmak için çalışmalar yapmak yer almaktadır¹²⁶.

c) Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü

Sosyal devletin bir gereği olarak geçici ya da sürekli olarak gelirden yoksun kişilere ayni ve nakdi yardım sağlamak amacıyla kurulan genel müdürlük; yoksullukla mücadele alanında strateji geliştirmek, sosyal yardım yararlanıcılarını nesnel ölçütlere göre belirleyerek muhtaçlık temelinde verilen tüm sosyal yardımları tek merkezde birleştirmek, adil bir gelir dağılımını sağlamak amacıyla yoksul ve muhtaç vatandaşlarımızı düzenli sosyal yardımlar ile güçlendirmek, çalışabilir durumdaki sosyal yardım yararlanıcılarının kendi alın terleriyle geçinmelerini sağlamak temel görevleri arasındadır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun gelirlerini zamanında toplamak, toplanan gelirlerin yerinde, zamanında ve ihtiyaçlara göre kullanılmasını sağlamak, Mevzuatta kamu kaynaklarıyla yardım yapılması öngörülen kişilere aylık, tazminat, ücret, yardım veya başka bir ad altında yapılacak her türlü sosyal yardımın ödenmesi ve anılan yardım ve ödemelerin veri tabanına işlenerek izlenmesi ile ilgili işleri diğer birimler ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği içinde yerine getirmek; diğer kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılmakta olan her türlü sosyal yardım ve ödemelerin veri tabanında izlenmesine ilişkin işlemleri yürütmekte genel müdürlüğün diğer görevleri arasındadır¹²⁷.

Türkiye’de sosyal yardımlara ayrılan kaynaklar 2018 yılında 43 Milyar TL olmuştur. Sosyal yardımların GSYİH içerisindeki oranı %1.15 olarak

¹²⁶ T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, <https://www.ailevecalisma.gov.tr>, 11/05/2019.

¹²⁷ T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, <https://www.ailevecalisma.gov.tr>, 12/05/2019.

gerçekleşmiştir. Sosyal yardımlara ilişkin veriler ayrıntılı olarak aşağıdaki tabloda sıralanmaktadır.

Tablo 2. Rakamlarla Türkiye’de Sosyal Yardım¹²⁸

Tür	2017	2018
<i>Toplam Sosyal Yardım Harcaması Tutarı</i>	36 Milyar TL	43 Milyar TL
<i>Sosyal Yardımların GSYİH İçindeki Payı</i>	-	% 1,15
<i>Sosyal Yardımlardan Faydalanan Hane Sayısı</i>	3.201.253	3.494.932
<i>Düzenli Yardımlardan Faydalanan Hane Sayısı</i>	-	2.588.969
<i>Geçici (Sürekli) Yardımlardan Faydalanan Hane Sayısı</i>	2.128.657	2.383.492
<i>SYDTF Kaynakları İle Yapılan Yardımlara Aktarılan Tutar</i>	-	5.957.458.367 TL
<i>Yaşlılık ve Engelli Maaşı Fayda Sahibi Sayısı</i>	1.313.822	1.412.857
<i>Yaşlılık ve Engelli Maaşı Toplam Aktarılan Kaynak</i>	5.282.568.301 TL	6.270.340.586 TL
<i>GSS Primi Devlet Tarafından Ödenen Kişi Sayısı</i>	6.732.639	6.945.909
<i>GSS Prim Desteği (SGK’ya Ödenen)</i>	7.743.979.807 TL	8.973.991.904 TL
<i>Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Sayısı(SYDV)</i>	1.000	1.002
<i>SYDV Personel Sayısı</i>	-	8.882
<i>SYDV Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisi Sayısı</i>	3.836	3.855
<i>Nakdi Yardımların Tüm Yardımlar İçindeki Yüzdesi</i>	-	% 86
<i>Düzenli Yardımlara Aktarılan Kaynağın Tüm Yardımlara Oranı</i>	% 86	% 86
<i>Kadın Sosyal Yardım Hak Sahiplerinin Tüm Sosyal Yardım Hak Sahiplerine Oranı</i>	-	% 62

¹²⁸ T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2018 Yılı Faaliyet Raporu, Strateji Geliştirme Başkanlığı, s. 138.

Türkiye'deki sosyal yardımlar ihtiyaçlara göre aşağıdaki şekilde gruplandırılmıştır.

Tablo 3. Türkiye'de Uygulanan Sosyal Yardım Grupları

Aile Yardımları	Eğitim Yardımları	Sağlık Yardımları	Özel Amaçlı Yardımlar	Yaşlı ve Engelli Yardımları	Proje Destekleri ve İstihdam Yardımları
Gıda Yardımları	Eğitim Materyali Yardımları	Şartlı Sağlık Yardımları	Aşevleri	Yaşlılık Yardımı	Gelir Getirici Proje Destekleri
Barınma Yardımları	Şartlı Eğitim Yardımları	Engelli İhtiyaç Yardımları	Afet ve Acil Durum Yardımları	Engelli Yardımı	Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi
Sosyal Konut Projesi	Öğle Yemeği Yardımı	Sağlık Yardımları	Şehit Yakını ve Gazilere Yardım	Engelli Yakını Yardımı	İstihdam Eğitimi Projeleri
Yakacak Yardımları	Ücretsiz Ders Kitabı Yardımı	Kronik Hastalara Nakdi Yardım	Yabancılar için Yardımlar	Silikozis Yardımı İle Devreden Silikozis Yardımı	Sosyal Hizmet Projeleri
Eşi Vefat Etmış Kadınlara Yardım	Öğrenci Taşıma, Barınma ve İaşe Yardımı	GSS Katılım Payı Ödemeleri	Yabancılar için Sosyal Uyum Yardımları	Evde Bakım Yardımı	İşe Yönlendirme Yardımı
Muhtaç Asker Ailelerine Yardım	Engelli Öğrenciler için Ücretsiz Taşıma	GSS Gelir Tespiti ve Prim Desteği	Yabancılar için Şartlı Eğitim Yardımı		İşe Başlama Yardımı
Doğum Yardımı	Yurt Yapımı				
Öksüz ve Yetim Yardımı					
Muhtaç Asker Çocuğu Yardımı					
Çoklu Doğum Yardımı					

d) Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Genel müdürlük çatısı altında bulunan engelli bakım, eğitim, rehabilitasyon, sosyal hayata katılım, yaşlı bakım hizmetleri gibi birçok daire başkanlığı engelli ve yaşlıların hayatını kolaylaştırmak ve sosyal hayata katılmalarını kolaylaştırıcı birçok düzenlemeyle onlar için sosyal hizmet sunmaktadır. Bu kapsamda engellilerin ve yaşlıların ayrımcılığa uğramadan insan haklarından yararlanarak toplumsal hayata katılmaları için ulusal düzeyde politika ve stratejilerin belirlenmesi çalışmalarını koordine etmek, engellilere ve yaşlılara yönelik yürütülen sosyal hizmet faaliyetlerine ilişkin ilke, usul ve standartları belirlemek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak genel müdürlüğün temel görevleri arasındadır¹²⁹.

e) Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

Toplumda kadının konumlarının tüm alanlarda güçlendirilmesine destek vermek, bu alandaki çalışmaları desteklemek, özel konumlarından ötürü mağdur olan mağdur edilen toplumdaki gerçek yerinin dışına itilmek istenen ya da şiddet gören kadınlara sahip çıkmak, yasal çerçevede haklarına kavuşmaları için gerekenleri yapmak, kadın erkek eşitliğinin sağlanması, kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi için politikalar üretmek, strateji geliştirmek, tüm paydaşlarla işbirliği yapmak ve koordinasyonu sağlamak genel müdürlüğün amaçları arasındadır¹³⁰.

f) Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü

Bakanlığın görevleri; şehit yakınları ve gaziler için sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek ve koordine etmek, onların hakları ile onlara yönelik yardım, belirlenen politika ve stratejileri uygulamak, uygulanmasını izlemek ve değerlendirmek, gönüllü kuruluşlar ve kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce şehit yakınları ve gazilere yönelik yürütülen faaliyetlere ilişkin standartları belirlemek ve bunlara uyulmasını sağlamak, onların çocuklarının eğitimi konusunda, ilgili kurumlarca gönüllü kuruluşların da desteğiyle gerekli çalışmaları yürütmek.

¹²⁹ T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, <https://www.ailevecalisma.gov.tr>, 12/05/2019.

¹³⁰ T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, <https://www.ailevecalisma.gov.tr>, 12/05/2019.

Şehit yakınları ve gazilerin sosyo-ekonomik ve kültürel bakımdan desteklenmesi ve toplumdaki kopmaması için çalışmalar yürütmek, bu konuda toplumsal hassasiyeti güçlendirici faaliyetler yapmak, Gazilerin toplumsal hayata entegre olabilmesi, tedavi ihtiyaçlarının karşılanması, istihdam sorunlarına çözüm bulunması ve sosyal güvenlik haklarının geliştirilmesi amacıyla çalışmalar yürütmektir¹³¹.

2. Sağlık Bakanlığı

Bakanlığın sosyal hizmet bakımından bazı görevleri; vatandaşın sağlığının korunması, hastalık risklerinin azaltılması ve önlenmesini sağlayıcı tedbirler almak, teşhis, tedavi ve iyileştirme hizmetlerinin yürütülmesini sağlamak, hasta hakları ile hasta, çalışan güvenliği bakımından düzenleme yapmak, hayati öneme sahip ilaç, tıbbi cihaz ve ürünlerin sürekli piyasada bulunabilmesini için gerekli tedbirleri almaktır¹³².

3. Vakıflar Genel Müdürlüğü

Genel Müdürlüğün sosyal hizmet bakımından bazı görevleri; aşevleri ve yurt açma işlemlerinin yürütülmesini sağlamak, yurttaki barınan öğrencilerin gerekli ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamak, bağışlanan gıda maddelerinin aşevlerine ve yurtlara dağıtımını sağlamak, üstün zekâlı veya yardıma muhtaç öğrencilere öğrenimlerini sürdürmek için destek olmak, muhtaç aylığı verilmesine ilişkin işlemleri yürütmek, ücretsiz tedavi edilecek fakir ve diğer hastalar ile ilgili uygulamaların planlamasını sağlamaktır¹³³.

4. Sosyal Güvenlik Kurumu

Sosyal hizmet bakımından kurumun görevleri; insanın doğumundan ölümüne kadar hatta ölümünden sonrasına hak sahiplerine sağlık, sigorta ve sosyal yardım alanlarında, değişen sosyal güvenlik ihtiyaç ve risklerine karşı toplumu güvence altına alarak güvenilir, insan odaklı, yenilikçi ve kaliteli bir anlayışla kapsamlı sosyal güvenlik sistemini sürdürmek, geliştirmek ve hizmetleri sunmaktır¹³⁴.

¹³¹ T.C. Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü, Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü, <https://www.ailevecalisma.gov.tr>, 12/05/2019.

¹³² T.C. Sağlık Bakanlığı, <https://www.saglik.gov.tr>, 14/05/2019.

¹³³ T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü, <https://www.vgm.gov.tr/>, 14/05/2019.

¹³⁴ T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu, <http://www.sgk.gov.tr>, 15/05/2019.

B. Yerel Yönetimler

Yerel yönetimler mahalli alanlarda herkes tarafından ihtiyaç duyulan sosyal hizmeti karşılamak ve yerel hizmetleri yürütmek üzere devletin bir parçası olarak kanunla belirlenmiş kamu kurumlarıdır.

1. Belediyeler

Kamu yönetimlerinin faaliyet alanlarına bakıldığında sosyal hizmet ve sosyal yardımların önemli bir yerinin olduğu ve hem merkezi yönetimin hem de yerel yönetimlerin sosyal hizmet ve sosyal yardım faaliyetlerinin yerine getirilmesinde önemli görevlerinin bulunduğu gözlenmektedir. Sosyal hizmet ve sosyal yardım uygulamalarında devlet tarafından merkezi yönetim ve yerel yönetime hukuki birtakım sorumluluklar verilmesi konunun önemini gözler önüne sermektedir. Bu durum bazen birlikte hareket etme sorunlarına yol açmasının yanı sıra yerel yönetimlerde en belirgin şekilde de belediyelerin merkezi yönetim bu alandaki faaliyetlerinin eksik yönlerini tamamlaması açısından da etkili yöntemler sunmaktadır¹³⁵.

Belediyeler halka en yakın kuruluşlar olarak tanımlanabilir. Belediyelerin çalışmaları toplumun gündelik yaşantısını olumlu yönde geliştirici faaliyetlerde bulunması bu tanıma destekleyici niteliktedir. Belediye yönetimleri belirli bir belde de yaşayan toplumun sağlık, temizlik, eğlence, dinlenme, kültür, çevre korunması gibi alanlardaki tüm toplumsal ihtiyaçları karşılamakla yükümlüdür¹³⁶. Etkili bir belediyecilik anlayışı tüm bu sayılan görevleri başarıyla yerine getirmekle olmaktadır.

5393 Sayılı Belediye Kanunu içerisindeki 13.Madde de herkesin ikamet ettiği beldenin bir hemşerisi olduğu vurgulanmaktadır. Bu hemşerilerin bağlı oldukları belediyelerin karar ve hizmetlerine katılma haklarının olmasının yanı sıra belediye yönetiminin yardım faaliyetlerinden de yararlanma haklarının olduğunu ilan etmiştir. Belediyeler tarafından yapılacak olan yardımların ise insan onurunu zedeleyemeyecek şekilde yapılması zorunluluğu ifade edilmiştir¹³⁷. 38.madde

¹³⁵ Eda Çiçek, “Belediyelerin Sosyal Hizmet ve Yardım Politikalarına Yönelik Bir Araştırma: Burdur Örneği, *Yerel Siyaset*”, Yıl:4, Sayı:42, Temmuz 2010, s. 64.

¹³⁶ Nadaroğlu, s. 197.

¹³⁷ Belediye Kanunu 2005, Madde:13, T.C. Resmi Gazete, 25874,13 Ocak 2005.

uyarınca ise belediyelerin kendi bütçeleriyle muhtaç ve yoksul vatandaşlarına ayrıca engellileri gözeten faaliyetler düzenlemek ve bu hizmetleri verecekleri merkezler oluşturmakla görevli olduğu kanun ile açıkça belirlenmiştir¹³⁸. Belediyelerin giderlerinin yer aldığı 60. Maddede dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak hizmet ve yardımlar belirtilmiş ve bu yardımların önemi vurgulanmıştır¹³⁹. Sıraladığımız kanun maddelerinden de anlaşılacağı üzere belediyeler artık sosyal yönü ağır basan bir yönetim haline gelmiştir. Sosyal hizmetlere ve sosyal yardımlara fazlasıyla önem verilmesinin yanı sıra vatandaşlara günlük yaşantılarını daha renkli bir hale getirmeyi amaçlayan belediyeçilik anlayışı da oluşmuş olmaktadır. Sosyal belediyeçilik kavramı ise tam da bu açıklanan özellikleri kapsayıcı bir kavram olmaktadır.

Vatandaşların yaşadığı engeller, eksiklikler, yoksunluklar toplanıp sosyal sorunları oluşturmaktadır. Sosyal sorunların çözümleri ise birtakım yetki ve kanuni caydırıcılık gerektirmektedir. Kamu bu noktada devreye girip özellikle de belediyeçilik faaliyetleri ile vatandaşların yaşadığı tüm olumsuzlukları gidermek, toplumun refahına yönelik faaliyette bulunma yönünde girişimler göstermektedir. Belediyelerin sosyal belediye kavramına bürünmesinde gösterdikleri faaliyetlere kısaca değinmek gerekirse bunlar¹⁴⁰;

- Kimsesizlerin, evsizlerin, sokak çocuklarının ve muhtaç kadınların barınma ihtiyaçlarını karşılamak,
- Çocuk yuvaları ve kreşler açmak,
- Yaşlılara huzurevleri tesis etmek,
- Sağlık merkezleri kurmak,
- Kültür, sanat ve spor tesisleri açmak,
- Engelliler için ulaşım, eğitim ve sosyo - kültürel faaliyetler oluşturmak,
- Mesleki eğitim merkezleri kurmak,
- Park- bahçe gibi piknik alanları yaygınlaştırmak,
- Girişimciliğe destek vermek,

¹³⁸ Belediye Kanunu, 2005, Madde:38, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050713-6.htm>, 17/05/2019.

¹³⁹ Belediye Kanunu, 2005, Madde:60.

¹⁴⁰ Orhan Koçak ve Ersin Kavi, “Sosyal Politika Aktörü Olarak Sosyal Girişimci Belediyeçilik” Emek ve Toplum, Cilt:3, Yıl:3, Sayı:6, s. 37.

- Giyim, gıda, barınma gibi konularda yoksun durumda olanlara yardım etmek, aşevleri kurmak,
- Engellilere, kadınlara ve gençlere yönelik hobi merkezleri oluşturmak sosyal belediyeciliği örnekleyen hizmetlerdir.

Günümüzde ihtiyaçlar çoğaldıkça eksiklikler de bir o kadar çeşitlenmektedir. Belediyeler topluma hizmet veren kamu yönetim merkezlerinin temel yapı taşı konumundadırlar. Bu yönü nedeniyle belediyeler, ihtiyaçları gidermeye yönelik politikaları ile hizmetleri de ihtiyaçlar yönünde şekillenmekte ve kendini zamana ve toplumun ihtiyaçlarına göre sürekli güncellemektedirler. Kısacası, belediyeler halkla daha iç içe kalmış bir yönetim merkezi olması dolayısıyla başta toplum ihtiyaçları olmak üzere sosyal yardım ve hizmetlere yönelik faaliyetleri daha nokta atışı ile ulaştırma potansiyeline sahip bir kamu hizmeti uygulayıcı ve otoritesidir.

C. Sivil Toplum

Kar amacı gütmeyen kuruluşlara olan güven gün geçtikçe daha çok artmaktadır. Özellikle hükümetler bu tür kuruluşlara giderek daha fazla güvenmekte ve onlardan ücreti karşılığında sözleşmeler yoluyla hizmet satın almaktadır. Kamu politikası ve yönetiminde devlet-sivil toplum kuruluşların arasındaki ilişkilerin önemli bir rolü vardır. Bu kuruluşların finansmanında kamu kaynakları son derece önemli bir yer tutmaktadır¹⁴¹.

Sivil toplum kuruluşları toplumun içinden ve toplumun kendisine veya ilgili kuruluşun üyelerine yönelik çeşitli hizmetleri üreten kuruluşlar olarak ele alınabilir. Bu tanımdan yola çıkarak STK'ların da kendi hizmetlerine dair bir kalite düzeyi belirleme ve bu düzeyi artırmaya yönelik çalışmaları gereklidir. Faaliyetleri kalitesinin ve verimliliğinin sağlanması hem ülkemizdeki sivil toplum kuruluşlarının hem de bu kuruluşlardan hizmet alan kişilerin yararına olacaktır¹⁴².

Sivil toplum üyeleri devletle olan ilişkilerinde kamu görevlileri ve bürokrasiyle yüz yüze gelmektedir. Kamu sektörünün işleyiş biçimi bu karşılaşmanın niteliğini belirlemektedir. Pek çok ülkede kamu sektörünün etkin işleyişi aşırı merkezîyetçilik, kamu hizmetlerinin etkin sunulmaması ve hükümetin hiyerarşik

¹⁴¹ Mehmet Birinci, "Sosyal Hizmet Örgütleri ve Yenilikçi Yaklaşımların Önemi Üzerine Bir Değerlendirme", *Sosyal Çalışma Dergisi*, Cilt:2, Sayı:2, Yıl:2018, s. 49.

¹⁴² Ahmet Talat Us ve Yılmaz Yaman vd. "STK'lar İçin Yönetim Rehberi", İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2005, s. 93.

karar ve uygulamaları gibi yapısal sorunlar yüzünden kısıtlanmaktadır. Merkezi hükümet halkın karar verme mekanizmalarına dolaysız katılımına olanak vermeli ve sivil toplumu güçlendirmelidir. Bu bağlamda katılım, karar süreçlerine doğrudan katılım veya halkın çıkarlarını temsil eden sivil toplum örgütleri aracılığıyla vatandaşlarının seslerini duyurabilmeleri demektir¹⁴³.

Sivil toplum kuruluşlarının en eski yapılanması vakıflardır. Kamu otoritelerinin yeterince yerine getirilemeyen hizmetlerin gönüllü kuruluşlar ile birlikte daha etkili sonuçlar almak hedefi etrafında birleşen vatandaşların hiçbir çıkar gözetmeden oluşturdukları kuruluşlardır. Vakıflar geçmişten günümüze aktarılan en önemli sosyal yardım kuruluşu olma niteliğindedir. Günümüzde bu kuruluşlar Vakıflar Genel Müdürlüğü denetiminde faaliyetlerini sürdürmektedirler. Vakıflar eğitim, kültür, sağlık, hayırseverlik, sosyal yardım amaçlı olmak üzere çeşitli alanlarda faaliyet göstermektedir. Bu anlamda ülkemizde faaliyetlerini sürdüren vakıflardan başlıcaları şu şekilde sıralanabilir¹⁴⁴;

- Lösemili Çocuklar Vakfı (LÖSEV)
- Anne ve Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV)
- Çocuk Vakfı
- İlköğretim Okullarına Yardım Vakfı (İLKİYAR)
- Türkiye Özürlüler Eğitim ve dayanışma Vakfı (ÖZEV)
- Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı
- Toplum Gönüllüleri Vakfı
- TSK Mehmetçik Vakfı
- Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
- İHH İnsani Yardım Vakfı
- Türkiye Diyanet Vakfı
- Türkiye Güçsüzler ve Kimsesizlere Yardım Vakfı.

¹⁴³ Kadir Bayraktar ve Mehmet Altınöz vd., “Kamu-Özel Kesim Yapısı ve İlişkileri”, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2003, s. 205.

¹⁴⁴ Bayrak ve Altınöz vd, s. 167-168.

Tablo 4. Vakıfların Türlerine Göre Dağılımında Yeni Vakıf Sayıları¹⁴⁵

Yeni Vakıflar	Adet
<i>Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları</i>	1002 adet
<i>Çevre Koruma Vakıfları</i>	15 adet
<i>Çok Amaçlı Vakıflar</i>	4141 adet

Tablodan da anlaşılacağı gibi yeni vakıf kategorisinde adetsel bazda önemli gelişimler kat edilmiştir. Özellikle de Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının sayılarının çoğalması muhtaç durumdaki halka daha fazla ulaşma imkanı demektir. Nitekim vakıflar halka en yakın sivil toplum kuruluşlarıdır.

Ülkemizde sivil toplum kuruluşlarından sistemselsel ve faaliyetsele olarak pek çok yol kat etmiş bir kuruluşumuz bulunmaktadır. Bu en önemli kuruluş Kızılay'dır. Kızılay ülkemizde yaptığı faaliyetlerin yanı sıra dünya çapında da oldukça aktif bir şekilde hizmetlerini sunmaktadır. Ülkemizin adı dünyanın dört bir yanına bu sivil toplum kuruluşu sayesinde duyurulmaktadır.

¹⁴⁵ Vakıflar Genel Müdürlüğü, <https://www.vgm.gov.tr>, 21/05/2019.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL HİZMET VE YARDIMLARIN SUNUMUNDA SİVAS İLİNDEKİ UYGULAMALAR

I. Merkezi İdare

Tablo 5. T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na ve Valiliğe Bağlı Sivas'ta Bulunan Sosyal Yardım Kuruluşları

Sivas	Merkez	İl Müdürlüğü
Sivas	Merkez	Aile Danışma Merkezi
Sivas	Merkez	Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü
Sivas	Merkez	Sevgi Çocuk Evleri Sitesi(Çocuk Yuvaları)
Sivas	Merkez	Çocuk Evleri Sitesi(Yetiştirme Yurdu)
Sivas	Merkez	Bakım Merkezi
Sivas	Merkez	Dr. Ahmet Köksal Huzurevi
Sivas	Merkez	Yetiştirme Yurdu
Sivas	Merkez	Kadın Konukevi Müdürlüğü
Sivas	Merkez	Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
Sivas	Merkez, Şarkışla, Suşehri	Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü(SHM)
Sivas	Merkez ve İlçeleri	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV)
Sivas	Merkez	Sivas Hizmet Vakfı
Sivas	Merkez	Özel Bakımevleri

A. Sivas Hizmet Vakfı

Sivas Hizmet Vakfı, 21.08.1987 tarihinde kurulmuştur. Vakfın yönetim kurulu başkanlığını Sivas Valisi Salih Ayhan yürütmektedir. Vakfın amacı, Sivas'ın sosyal, kültürel ve ekonomik yönden kalkınmasına katkıda bulunmak bunun yanı sıra, Sivaslı vatandaşların kendi yetenekleri yönünde eğitilmelerini sağlayıp meslek sahibi olmalarına öncülük etmektir.

Vakıf kurulduğu günden itibaren, eğitim, kültür-sanat, sanayi, tarım, madencilik el sanatları alanlarında yaptığı araştırma, yayın ve destekleyici çalışmalarla, Sivas'ın gelişmesine katkıda bulunmuştur. Ankara ve İstanbul gibi mega kentlerde yaşayan Sivaslı hemşerileri organize ettiği toplantılarda bir araya getirmekte ve bu sayede Sivas'taki eğitim alanında önemli destekler sağlanmaktadır. Bu sağlanan desteklerle Sivaslı yardıma muhtaç öğrencilere burs imkanı verilmektedir. Amaç ve uygulamalarından da anlaşıldığı gibi vakıf, Sivaslılar arasındaki yardımlaşma ve dayanışmayı artırarak bütünleştirici bir görev üstlenmektedir¹⁴⁶.

B. Sivas Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Oldukça işlevsel ve genel yetkilerle donatılmış olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı neredeyse bütün yardım programlarının amaçlarını bünyesinde barındırmaktadır. Vakfın görevlerini ayrıntılı olarak şu şekilde sıralayabiliriz: yoksulluk içinde ve muhtaç durumda bulunan, sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olmayan ve bu kuruluşlardan aylık ve gelir almayan vatandaşlar ile gerektiğinde her ne suretle olursa olsun Türkiye'ye kabul edilmiş veya gelmiş olan bireylere, sosyal güvenlik kuruluşlarından aylık ve gelir alan engellilerin, bu kurumlarca karşılanamayan tedavi giderlerine, geçici olarak küçük bir yardım veya eğitim ve öğretim imkanı sağlanması halinde topluma faydalı hale getirilecek, üretken duruma geçirilebilecek kişilere yardım etmek ve sosyal adaleti pekiştirici tedbirler almak sureti ile gelir dağıtımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak sosyal yardımlaşmayı teşvik etmektir¹⁴⁷. Tüm bu yardımlar genel başlıklar halinde aşağıdaki şekildeki gibi özetlenmektedir:

¹⁴⁶ Sivas Hizmet Vakfı, <http://sivashizmetvakfi.org.tr>, 21/05/2019.

¹⁴⁷ T.C. Sivas Valiliği, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, <http://www.sivas.gov.tr>, 22/05/2019.

Şekil 2. Sivas'ta Uygulanan Sosyal Yardım Kategorileri

Tablo 6. Sosyal Yardım İçin Valiliğe Başvuru ve Hizmet Süreleri

Vatandaşa Sunulan Hizmetler	Başvuruda İstenen Belgeler	Hizmetin Tamamlanma Süresi
Gıda Yardımı	<ul style="list-style-type: none"> • SYDV Başvuru Kayıt Formu Başvuru Dilekçesi • Sorgu İzin Dilekçesi • Nüfus Cüzdanı Önlü Arkalı Fotokopisi • Varsa engelli raporu, boşanma evrakı vb. destekleyici belgeler 	30 Gün (İlk defa Başvuruluyorsa) 14 Gün (Yardımanın devamı için)
Yakacak Yardımları	<ul style="list-style-type: none"> • SYDV Başvuru Kayıt Formu Başvuru Dilekçesi • Sorgu İzin Dilekçesi • Nüfus Cüzdanı Önlü Arkalı Fotokopisi 	30 Gün (İlk defa Başvuruluyorsa) 14 Gün (Yardımanın devamı için)
Barınma Yardımları	<ul style="list-style-type: none"> • SYDV Başvuru Kayıt Formu Başvuru Dilekçesi • Sorgu İzin Dilekçesi • Barınma ihtiyaç Raporu/Varsa hasar tespit Raporu • İhtiyaç duyulması halinde binanın resim dosyası 	30 Gün (İlk defa Başvuruluyorsa)
Aile Yardımları (Nakdi, gıda, kira, eğitim, sağlık, giyim)	<ul style="list-style-type: none"> • SYDV Başvuru Kayıt Formu • Başvuru Dilekçesi • Sorgu İzin Dilekçesi • Nüfus Cüzdanı Önlü Arkalı Fotokopisi 	30 Gün (İlk defa Başvuruluyorsa)
Şartlı Eğitim, Sağlık ve Gebelik Yardımı	<ul style="list-style-type: none"> • SYDV Başvuru Formu • Nüfus Cüzdanı Önlü Arkalı Fotokopisi • Sorgu İzin Dilekçesi • Şartlı Eğitim-sağlık yardımı sözleşmesi 	30 Gün
İlaç Katılım Payı Yardımları	<ul style="list-style-type: none"> • SYDV Başvuru Kayıt Formu • Başvuru Dilekçesi • Sorgu İzin Dilekçesi • Nüfus Cüzdanı Önlü Arkalı Fotokopisi 	30 Gün

Tablo 6. (Devam)

<i>Kronik Hastalık Yardımı</i>	<ul style="list-style-type: none">• SYDV Başvuru Kayıt Formu• Başvuru Dilekçesi• Sorgu İzin Dilekçesi• Nüfus Cüzdamı Önlü Arkalı Fotokopisi	14 Gün
<i>Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardım Programı</i>	<ul style="list-style-type: none">• SYDV Başvuru Kayıt Formu• Başvuru Dilekçesi• Sorgu İzin Dilekçesi• İl Göç Müdürlüğünden alınan yabancı kimlik belgesi• Varsa engelli sağlık kurulu raporu	30 Gün
<i>Afet Destekleri (Deprem, Yangın, Sel vb.)</i>	<ul style="list-style-type: none">• SYDV Başvuru Kayıt Formu• Başvuru Dilekçesi• Sorgu İzin Dilekçesi• Hasar tespit raporu/Yangın raporu	3 Gün
<i>Genel Sağlık Sigortası</i>	<ul style="list-style-type: none">• GSS başvuru formu• Başvuru Dilekçesi• Sorgu İzin Dilekçesi• Nüfus Cüzdamı Önlü Arkalı Fotokopisi• Destekleyici belge olarak maaş bordrosu	30 Gün
<i>Proje Destekleri (Gelir Getirici Projeler)</i>	<ul style="list-style-type: none">• Fayda sahibi başvuru formu• Sorgu İzin Dilekçesi• Proje hazırlama formatı• Proje başvuru formu• Başvuru yapan kişinin kimlik fotokopisi	30 Gün
<i>Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Düzenli Nakit Yardımı ve Öksüz-Yetim Yardımı</i>	<ul style="list-style-type: none">• SYDV Başvuru Kayıt Formu• Başvuru Dilekçesi• Sorgu İzin Dilekçesi• Nüfus Cüzdamı Önlü Arkalı Fotokopisi	30 Gün (İlk Defa Başvuruluyorsa) 14 Gün (Sonradan değerlendirilen dilekçelerde)
<i>Muhtaç Asker Ailelerine Yardım Programı ve Muhtaç Asker Ailesi Çocuklarına Yönelik Yardım Programı</i>	<ul style="list-style-type: none">• SYDV Başvuru Kayıt Formu• Başvuru Dilekçesi• Sorgu İzin Dilekçesi• Nüfus Cüzdamı Önlü Arkalı Fotokopisi	30 Gün (İlk Defa Başvuruluyorsa) 14 Gün (Sonradan değerlendirilmek üzere verilen dilekçelerde)
<i>65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşları ile Engelli Ve Muhtaç Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması</i>	<ul style="list-style-type: none">• 2022 Başvuru Kayıt Formu• Başvuru Dilekçesi• Sorgu İzin Dilekçesi• Nüfus Cüzdamı Önlü Arkalı Fotokopisi• Sağlık Kurulu Raporu (Engelliler İçin)	30 Gün (İlk Defa Başvuruluyorsa) 14 Gün (Sonradan değerlendirilmek üzere verilen dilekçelerde)
<i>Çoklu Doğum Yardımı</i>	<ul style="list-style-type: none">• SYDV Başvuru Kayıt Formu• Sorgu İzin Belgesi• Yardım Başvuru Formu• Anne- Baba Boşanmış ise Velayet Kararı• Fayda sahibi çocukların T.C. vatandaşı olması,• Hanede canlı doğum ile sonuçlanan 0-24 ay yaş aralığında hayatta olan ikiz, üçüz, dördüz ve üstü çocukların olması,	30 Gün (İlk Defa Başvuruluyorsa) 14 Gün (Sonradan değerlendirilen dilekçelerde)

1. SYDV'nın Sivas Projeleri

a) Esentepe Hanımlar Evi Kültür Merkezi

Kültür Merkezinde ihtiyaç sahibi ailelerin iş ve meslek edinebilmeleri için çeşitli kurslar düzenlenmektedir. Düzenlenen kurslar: Yaş pasta yapımı ve sunumu, örgü ve örgü bebek yapımı, iğne oyası, takı tasarımı, step-aerobik, spor kursu,

kuaförlük ve saç tasarımı kurslarıdır. Kursa katılan annelerin çocukları için kültür merkezi binasında 3-6 yaş grubu çocuklara yönelik çocuk oyun odası bulunmaktadır. Esentepe Hanımlar Kültür Merkezi'nin Proje harcamaları SODES kapsamında gerçekleştirilmektedir.

Proje Bütçesi : 168.810 TL

b) Evimde Sağlıklı ve Mutluyum

Sivas il merkezinde yaşayan, huzur evi hizmetini kullanmak istemeyen, fiziksel olarak evini temizleyemeyecek durumda olan, sosyal ve ekonomik olarak yardıma ve bakıma muhtaç olan, 200 yaşlı, hasta ve engellinin evde sosyal bakım hizmetleriyle desteklenerek sağlığa uygun ve insan onuruna yakışır ortamlarda yaşamlarının sağlanması amaçlanmaktadır.

Proje Bütçesi : 631.680 TL

Harcanan Ödenek: 75.257,40 TL

c) 300 Kişilik Öğrenci Yurdu İnşaatı Projesi

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından finanse edilen proje ile ilimizde 300 kişi kapasiteli öğrenci yurdu yaptırılmıştır. Cumhuriyet Üniversitesine ait olan arsa, Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğüne tahsis edilmiştir. Yurdun birtakım inşaat işleri devam etmektedir. İşin başlama tarihi 18.05.2018 olup, iş bitiş tarihi 22.06.2019 olarak belirlenmiştir. Projenin denetlenme görevi Sivas Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne gerçekleştirilmektedir.

Proje Bedeli : 11.775.220 TL

Harcanan Ödenek : 7.188.760 TL

d) Sıcak Yuvam ve Evsizlere Konaklama Projesi

Kış mevsiminin uzun ve soğuk geçtiği ilimizde kalacak yeri olmayan ya da kalacak yeri uygun olmayan, yolda kalan, sağlık nedenleri ile ilimizdeki hastanelere gelen, çeşitli sebeplerde sokakta yaşamak zorunda kalan, ihtiyaç sahibi kişilerin geçici olarak barındırılarak daha sonra kalıcı bir barınma sağlanması için ilimizde bir otel ile anlaşma yapılmış olup, barınma ihtiyaçlarının karşılanması hedeflenmiştir.

Ayyıldız Pansiyon isimli firma tarafından konaklama hizmeti verilmekte olup, günlük konaklama ücreti 42,12 TL dir.

Bu proje kapsamında 2018-2019 kış mevsiminde 30 kişi barındırılmış olup 18.911 TL ücret ödenmiştir.

e) Tüp Bebek Projesi

Cumhuriyet Üniversitesi ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı arasında imzalanan protokol çerçevesinde çocuk sahibi olmak isteyen ve tüp bebek tedavi yönetmeliğinde belirtilen şartlar ve muhtaç durumda bulunan ailelerin tedavi giderleri karşılanmaktadır.

Projeye 2012 yılında Bakanlık ve Acıbadem sağlık grubu arasında imzalanan protokolle başlanılmış olup, yerel düzeyde Vakıf ve Cumhuriyet Üniversitesi işbirliğiyle devam etmesi sağlanmıştır.

2018-2019 yılları arasında 9 hastaya 55.165 TL sağlık gideri ödemesi verilmişken önceki yıllarda 14 hastaya 98.000 TL sağlık gideri ödemesi gerçekleştirilmiştir.

f) Mutlu Gülüşler (Diş Tedavisi) Projesi

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı hayatın tüm alanını ilgilendiren konularda muhtaç kişilere yardımlarını sürdürmektedir. Yapılan yardımlara ilaveten Vakıf, Ağız ve Diş Sağlığı Hastanesi arasında protokol imzalanmıştır. Yapılan anlaşma neticesinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına kayıtlı bulunan vatandaşlarımızın ağız ve diş sağlığı konusunda teşhis ve tedavilerinin yapılarak yaşam kalitelerinin artırılması hedeflenmiştir.

Yapılacak olan hizmetlere ulaşım için belirli kategoriler düzenlenmiştir. İlk etapta Vakfa kayıtlı yaşlılık maaşı alan 157 yaşlı ve engelli yakını aylığı alan 0-18 yaş arası 194 engelli olmak üzere 351 bireyin tedavileri ve kontrolleri için çalışmalara başlanılmıştır. Bu kişilerin hastaneye gitmeleri güç olduğundan tedavilerinin ikamet adreslerinde yapılması planlanmaktadır.

g) 100 Yılda 100 Mutlu Çocuk Projesi

Sivas Kongresinin 100. yılı etkinlikleri kapsamında Vakıfta kayıtlı bulunan ailelerden öksüz ve yetim 100 çocuğa bisiklet dağıtımı ve yemek töreni

gerçekleştirilmiştir. Çocuklarımızın ihtiyaçlarının karşılanması ve sağlıklı bireyler olmaları hedeflenmiştir.

Bisiklet, kask vb donanım için 49.186,26 TL, yemek töreni 5.000 TL ve reklam tanıtım gideri 3.500 TL olmak üzere toplam 57.686,26 TL harcanmıştır.

h) Barınma Yardımları

Vakıfta kayıtlı bulunan ve çeşitli sebeplerle barınma ihtiyacı bulunan kişilerin yaşam kalitesinin yükseltilmesi hedeflenmektedir. Metruk binaların yıkılması kapsamında ailelerin talebi halinde kira yardımı yapılmaktadır. 2019 yılında 5 aileye 25.000 TL olmak üzere toplam 125.000 TL betonarme ev yapım ve alımı yardımı gerçekleştirilmiştir. 3 aile içinde 30.000 TL ev onarım yardımı ödenek talebi Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğüne iletilmiş olup, cevap beklenmektedir.

i) Esentepe TOKİ Konutları Bireysel Isınma Sistemine Geçiş Projesi

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü finansmanı ile 5 blok 160 adet 1+1 konut, merkezi ısınma sisteminden gelen talep üzerine bireysel ısıtma sistemine çevrilmiştir. Konutlara takılan kombi ve tesisat masrafları konutta oturanlar tarafından Vakfa 270 ay taksitle geri ödeme yöntemi ile tahsil edilecektir. 1 konutun maliyeti 4.935,53 TL dir.

Proje Bedeli – TL : 784,750,20 TL

Aylık Ödenecek Tutar : 18 TL/270 ay

j) 2019 Yılı Sivas SYDV Aile Destek Merkezi (ADEM)

Sivas ilinde ikamet eden sosyal ve ekonomik yoksunluk içerisinde bulunan kadınların ve çocuklarının gelişimlerini sağlamak amacıyla kiralanacak bina içerisinde, Örgü bebek, kuaförlük, Dikiş Nakış, dekoratif el sanatları, aşçı yardımcılığı ve çeşitli alanlarda kurslar düzenlenecektir. Aynı zamanda mevcut binada fitness Salonu, okul öncesi eğitim sınıfı, kütüphane, konferans salonu ve mutfak da yer alacaktır.

Bu amaçla aynı projeden iki adet iki farklı merkezde uygulanması düşünülmektedir. Bu proje hakkında Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğünden ödenek beklenmektedir.

ADEM 1 Proje Bütçesi : 299.613,64 TL

ADEM 2 Proje Bütçesi : 299.613,64 TL

k) Evde Sosyal Hizmet Projesi -Alo SYDV

Vakıfta kayıtlı bulunan 174 tek başına yaşayan 65+ yaş üzeri kişi Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlilerince ailelerin onayı alınarak evlerinde ziyaret edilerek yaşamış oldukları sosyal ve ekonomik sıkıntıları ve sağlık sorunları giderilmeye çalışılmıştır.

Yararlanıcılara Vakfın iletişim numaraları verilmiş olup bu kişilerle sürekli iletişim halinde bulunulmaları sağlanmıştır.

Sosyal yardıma ihtiyacı olanların talepleri de Vakıf Mütevelli Heyetinde değerlendirilerek ihtiyacı giderilmiştir.

C. Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü

Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi 2006 yılından itibaren Sivas'ta faaliyete başlamıştır. Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi'ne bağlı 18 Çocuk Evi mevcuttur.

Sabah yataktan kalkan, odasını toplayan, öğlen evine yemeğe gelen, akşam arkadaşlarıyla sofraya hazırlamaya yardım eden, etüt çalışması yapan, boş zamanlarında yemek yapmayı, ütüyü yapmayı öğrenen, sosyal ve kültürel faaliyetlere katılan çocuklar kişisel gelişim ve sorumlulukları noktasında son derece titiz bir çalışma ile yönlendirilmektedirler. Evlerde kalan çocuklar çocuk evlerinde görevli anneleri ile birlikte alışverişe gitmekte ve ev ekonomisi konusunda uygulamalar yapmaktadırlar.

Esnek sürekli-mesai anlayışı ile çalışan grup sorumlusu öğretmenlerle birlikte piknik, sinema, konferans panel, tiyatro gibi kültürel aktivitelere katılan çocuklar okul hayatlarının yanı sıra sosyal yaşamda da aktif katılımında bulunmaktadır.

D. Kadın Konukevi Müdürlüğü

Şiddete maruz kalan kadınların, güvenlik, barınma gibi temel ihtiyaçlarının karşılandığı kadınlar sosyal hayata, özgüvenlerini geliştirerek aktif katılımlarını sağlamak ve şiddetin bıraktığı izleri yok etmeye çalışmak amaçlanmaktadır.

E. Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki koğuş sisteminden ev ortamına geçiş politikası kapsamında Kuruluş, Yetiştirme Yurdu statüsünden Çocuk Evleri Sitesi statüsünde hizmet vermekte olup, Sivas Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü adı altında birleşmiştir. Yeşilyurt Mahallesinde hizmet vermektedir.

F. Sevgi Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü

Sosyal Hizmetler Kanunu kapsamında 0-12 yaş grubu kız ve erkek çocuklar ile 13-18 yaş grubu kız çocuklara hizmet veren Sevgi Evleri Çocuk Yuvası ve Kız Yetiştirme Yurdu olarak hizmet vermekteyken Temmuz 2017 tarihi itibariyle Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı politikası doğrultusunda kuruluşun adı Sevgi Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü olarak değiştirilmiştir. 0-12 yaş grubu kız ve erkek çocuklar ile 13-18 yaş grubu kız çocuklarına koruma ve bakım hizmeti verilmektedir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından oluşturulan “Sevgi Evleri” projesi, kendi ailesi yanında büyümekten yoksun kalan çocukların ruhen ve bedenen sağlıklı bireyler olarak yetiştirilmesi yönünde hizmet vermek için hayata geçirilmiştir. Bu proje ile çocukların güven duygusunu artırmak, sağlam, tutarlı davranış özelliği göstermesini sağlamak ve olası kişilik ve davranış bozukluklarını en aza indirmek amaçlanmaktadır. Bu proje çerçevesinde koğuş sisteminden alınıp aile ortamına benzer yapılar ve ilişki sistemi kurularak, küçük müstakil binalardan oluşturulan site içerisinde çocukların yetiştirilerek bakımlarının sağlanması amacıyla Kılavuz Mahallesinde hizmet verilmektedir.

G. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü

Her türlü şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin uygulanmasına yönelik güçlendirici ve destekleyici danışmanlık, rehberlik, yönlendirme ve izleme hizmetlerinin verildiği, tercihen kadın personelin istihdam edildiği, çalışmaların yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürütüldüğü bir merkezdir. Kılavuz Mahallesinde hizmet vermektedir.

H. Dr. Ahmet Kemal KÖKSAL Huzurevi

Sivas Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne bağlı olarak açılan huzurevi 96 kişiye hizmet vermeyi amaçlamakta olup, yakında hizmete açılacaktır.

İ. Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü

Kuruluş Sivas Merkezde bulunmakta olup kuruluş bünyesinde Zara, Kangal, Şarkışla'da da hizmet merkezleri bulunmaktadır. Sosyal hizmet merkezi engelli ve yaşlılara, korunmaya muhtaç çocuklara, sosyal ve ekonomik açıdan durumu kötü olanlara, madde bağımlılarına, şehit ve gazi yakınlarına sosyal yardım, eğitim ve danışmanlık hizmetleri sunmaktadır.

J. Sivas Özel Bakımevleri

Sivas Özel Bakımevleri; merkezi idare başlığı altında, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına ve Valiliğe bağlı olarak faaliyetlerine devam etmektedir. Bunlardan Sivas'ta faaliyet gösteren bakımevleri şunlardır:

1. Özel Kızılırmak Bakım Evi

16.07.2018 tarihi itibari ile açılmış olan Özel Kızılırmak Bakım Merkezi Ruhsal rahatsızlığı olan 19 yaş ve üzeri engellilere Şeyhşamil Mahallesinde hizmet vermektedir.

2. Özel Karşiyaka Bakım Evi

31.07.2008 tarihi itibariyle açılmış olan Özel Karşiyaka Bakım Merkezi 19 yaş ve üzeri Ruhsal-Zihinsel-Bedensel rahatsızlıkları olan engellilere Karşiyaka Mahallesinde hizmet vermektedir.

3. Özel Sivas Bakım Evi

02.07.2008 tarihi itibariyle açılmış olan Özel Sivas Bakım Merkezi 13 yaş ve üzeri ruhsal-Zihinsel-Bedensel rahatsızlıkları olan engellilere Şeyhşamil Mahallesinde hizmet vermektedir.

4. Özel Karahan Bakım Evi

27.12.2011 tarihi itibariyle açılmış olan Özel Karahan Bakım Merkezi 7-12 /12-18 /19 yaş ve üzeri Ruhsal-Zihinsel-Bedensel rahatsızlıkları olan engellilere Şeyhşamil Mahallesinde hizmet vermektedir.

5. Özel Gözde Bakım Merkezi

11.06.2010 tarihi itibariyle açılmış olan Özel Gözde Bakım Merkezi 0-6 yaş, 7-12 yaş, 13-18 yaş, 19 yaş ve üzeri Ruhsal-Zihinsel rahatsızlıkları olan engellilere Kılavuz Mahallesinde hizmet vermektedir.

6. Özel Dört Eylül Bakım Merkezi

14.05.2012 tarihi itibariyle açılmış olan Özel Dört Eylül Bakım Merkezi 19 yaş ve üzeri Bedensel-Zihinsel-Ruhsal rahatsızlıkları olan engellilere Diriliş Mahallesinde hizmet vermektedir.

II. Belediye – Hayat Ağacı Derneği

Bu kapsamda Sivas Belediyesi birimi olan Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü Sivas'ta belediye adına sosyal yardımları yürütmektedir. Bu birimin görevi, toplumda korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç tüm birey ve gruplara ihtiyaç temelli ve toplum destekli hizmet sunmak, halkın huzur, güven ve refah içerisinde hayatını sürdürebileceği bir geleceğin oluşması için gayret sarf etmek, birey ve gruplara sosyal hizmet veya yardımların ulaştırılmasında insan odaklı hareket etmeyi sağlamaktır. Sosyal Hizmetler Müdürlüğü imkanları çerçevesinde bakıma ve korunmaya muhtaç ailelere, aile içi şiddet, ihmal ve istismara maruz bırakılan her yaşta çocuk, genç, yaşlı, engelli ve kadınlara, işsizlere, kimsesizlere, yaşlılara, özürllülere, sokak çocukları başta olmak üzere, her türden madde bağımlılığı bulunan kişiler ile gelir seviyesi düşük olup, asgari hayati ihtiyaçlarını karşılayamayan muhtaç birey ve ailelere hizmet götürmektedir. Sosyal İşler Müdürlüğü birimine gelen veya yönlendirilen muhtaç vatandaşlarımızın adreslerinde inceleme yaparak bilgi toplanmakta ve bu bilgiler deneyimli bir ekip tarafından değerlendirilmektedir. Sosyal Hizmetler Müdürlüğü aşağıda verilen hizmet birimleri ile faaliyetlerini sürdürmektedir:

- Sosyal İşler İdari Hizmetler
- Engelliler Danışma ve Koordinasyon Merkezi
- Özürlüler Kültür Merkezi
- Büşra Gündüz Çocuk Bakımevi
- Hayat Ağacı Derneği Gıda Bankası

Sıralanan hizmet birimlerinin teşkilat yapısı içerisinde; 1 müdür ve 1 müdür yardımcısının koordinasyonu ile hizmet masası, bilgi işlem, tahkikat, yakacak dağıtım, ekmek ve yemek dağıtım, paketlenme, nakliye, santral ve kalemde 24 personel, Engelliler Danışma ve Koordinasyon Merkezinde 2 personel, Özürlüler Kültür Merkezinde 4 personel, Büşra Gündüz çocuk bakımevinde 11 personel, Gıda Bankasında 9 personel olmak üzere toplam 52 personel görev yapmaktadır. Bu hizmet birimlerinden en önemlisi ise Hayat Ağacı Derneğidir.

Hayat Ağacı Derneğinin temel görevleri arasında yardıma muhtaç birey ve ailelerin yaşamlarını asgari düzeyde devam ettirebilmeleri için ihtiyaç duydukları temel gıda, temizlik, giyim, yakacak, vb. yardımlarla onların hayata tutunmalarını sağlamak bulunmaktadır. Sivas Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü ve Hayat Ağacı Derneği işbirliği ile il merkezindeki ihtiyaç sahipleri, yapılan incelemelerin ardından tespit edilmektedir. Bu inceleme, yardım almak için müracaat eden kimse için hazırlanan kişiye özel sicil dosyası üzerinden sürdürülmekte ve güncellenmektedir.

Asgari ücret düzeyinde gelir ile ailesinde genç sağlıklı ve çalışabilecek kimsesi olmayan kimseler, ihtiyaç sahibi olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, genç ve sağlıklı görüldüğü halde, çeşitli sağlıklı sorunu olduğunu doktor raporları ile belgeleyen kimseler, “geçici ya da sürekli mağdur” durumunda değerlendirilmeye alınmaktadır.

Sivas'ta Hayat Ağacı Derneği Tahkikat Birimi görevlilerinin, (kira geliri, arsa, ev, araç vs. geliri olup-olmadığı)resmi ve gayri resmi (komşu, arkadaş, muhtar ve benzeri çevre) araştırmaların ardından müracaatçı kimselerin yardıma uygun olup olmadığına karar verilmektedir. Birimin hazırladığı rapora göre karar, Hayat Ağacı Derneği komisyonu tarafından verilmektedir.

İhtiyaç sahibi kimseler, Hayat Ağacı Derneği bünyesinde faaliyet gösteren Gıda Bankasından geçici ya da düzenli olarak ücretsiz alışveriş yapmaktadır.

2005 yılında dönemin Sivas Belediye Başkanı öncülüğünde kurulan Hayat Ağacı Derneği, bünyesinde bulunan “Gıda Bankası” adlı büyük alışveriş merkezi ile ihtiyaç sahiplerine, 14 yıldan buyana çağa uygun yardım sağlamaktadır.

Her ay (hangi tarihte alışveriş yapacağını bilen bir ihtiyaç sahibi,) buraya geldiğinde sıra numarası alıp giriş kaydı yaptırdıktan sonra, tıpkı bildiğimiz marketlerde olduğu gibi sepetini eline alarak, çikolatadan makarnaya, çocuk bezinden diş fırçasına kadar ihtiyaçlarını, kendi tercihinine göre belirli bir limitle alabilmektedir.

İhtiyaç sahibi kimselerin aldığı her bir ürün çıktısının bir nüshası, yardımı alan kimseye verilirken bir diğeri de Hayat Ağacı Derneği arşivlerinde muhafaza edilmektedir. Yaklaşık 15 bin civarında müracaatçı dosyasından aylık bin 250 kişiye düzenli olarak yardım yapılmaktadır. Yardım yapılan kimselerin, ekonomik durumu periyodik olarak güncellenmektedir. Çeşitli sebeplerle işe giren, aylık bağlanan ve benzeri gibi ekonomik durumu iyileştiği tespit edilen kişilerin yardımları durdurulmaktadır.

İhtiyaç sahipleri ayrıca, Gıda Bankası Giyim Reyonundan 6 ayda bir çocukları ile birlikte ayakkabından pantolona, çoraptan iç çamaşırına kadar ihtiyaçlarını, tamamı yeni olan ürünlerden beğenip seçerek ücretsiz alabilmektedir.

Diğer yandan Sivas merkezde yemek yapamayacak kadar yaşlı, hasta ve düşkün kimselere Sivas Belediyesi ve Hayat Ağacı Derneği işbirliği ile günlük 3 çeşit hazır yemek, evlerine kadar servis edilmektedir. Her gün boş sefer tasları alınıp yerine dolusu konulmaktadır.

Hayır sahibi esnaf ve işadamlarının bağışladığı ürünler, gıda bankacılığı sistemiyle, yıllık beyanname ile kurumlar ve gelir vergisinden gider olarak gösterebilmektedir. Bu şekilde bağış yapan hayır sahiplerinin, hem yardım etmiş hem de vergisini ödemiş olmaktadır. Hayırsever vatandaşların bağışladığı kira karşılığında verilen evler de bulunmaktadır.

- Günde 80-100 kadar yaşlı, yatalak, dul ve yetimlerine sıcak yemek ve ekmek yardımı,
- Yaklaşık olarak ortalama 1400 aileye 5000 adet ekmek yardımı,
- Yılda 1250 aileye gıda alışverişi yardımı,
- Yılda 2000 aileye giyim yardımı,

- Yılda 1000 öğrenciye kırtasiye ve eğitim yardımı,
- Evleri sobalı olan, ekonomik gücü yerinde olmayan 2000 aileye yakacak yardımı,
- Ramazanda her gün 2000 kişiye iftar yemeği,
- Sosyo-ekonomik durumu yerinde olmayan, çeşitli sıkıntıları olan kişilere oturmaları ve yaşamlarını sürdürebilmeleri için ev,
- Alım gücü yerinde olmadığı tespit edilen ailelere sıfır eşya verilmektedir.

III. Sivil Toplum

Sosyal hizmet, ihtiyaç duyulan alanlarda vatandaşlara yönelik hizmetleri sunmaktadır. Merkezi yönetime bağlı faaliyetlerde bulunmasının yanı sıra vatandaşlarla daha iç içe bir mecrada faaliyetlerini gerçekleştirmek için dernekler gibi en etkin sivil toplum araçlarından yararlanmaktadır. Dernekler belirli bir amaca hizmet etmek için kurulan kişi temelli kuruluşlardır. İhtiyaç sahibi insanlara ulaşmanın en sade yolu bu kuruluşların faaliyetlerinden geçmektedir. Ülkemizde çok sayıda dernek bulunmaktadır. Sivas'taki vatandaşların ihtiyaçlarına cevap vermek için hemen hemen her türlü ihtiyaca yönelik dernek bulunmaktadır. Aşağıdaki tabloda ayrıntılı olarak Sivas'taki dernekler sıralanmaktadır.

Tablo 7. Sivas'ta Sosyal Yardım Amacıyla Faaliyet Gösteren Bazı Önemli Dernekler

Dernekler	Faaliyet Alanı
Sivas Bedensel Zihinsel Engelli Ve Engelli Aileleri Yardımlaşma Ve Dayanışma Derneği	Bedensel (Ortopedik) Engellilere Yönelik
Sivas Tüm Engelliler Derneği	Bedensel (Ortopedik) Engellilere Yönelik
Türkiye Beyazay Derneği Sivas Şubesi	Bedensel (Ortopedik) Engellilere, Görme Engellilere, İşitme ve Konuşma Engellilere, Zihinsel Engellilere, Otistik Engellilere, Spastik Engellilere Yönelik
Sivas Çiftçi Kadınlar Derneği	Kadın Haklarına Yönelik
Eğitim Gençliğine Yardım Derneği	Örgün Ve Yaygın Eğitim Alanlarına Yönelik
Cumhuriyet Üniversitesi Öğrenci Derneği	Örgün Ve Yaygın Eğitim Alanlarına Yönelik
Sivas Eğitimi Destekleme Derneği	Eğitim Alanında Araştırmaya Yönelik
Sivas Etkin Anadolu Kadınları Eğitim Kültür Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Derneği	Kadın Haklarına Yönelik
Sivas Gençlik Ve Kültüre Hizmet Derneği	Örgün Ve Yaygın Eğitim Alanlarına Yönelik
Sivas Buruciye Sultan Kadınları Derneği	Kadın Haklarına Yönelik
Sivas Anadolu Kadınlar Derneği	Kadın Haklarına Yönelik
Seher Hanımlar Derneği	Kadın Haklarına Yönelik
Anadolu Bilim İrfan Derneği	İhtiyaç Sahiplerine Yardıma Yönelik
Dost Eli Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Derneği	İhtiyaç Sahiplerine Yardıma Yönelik
Gökmedrese Anadolu Yardımlaşma Ve Eğitim Derneği	İhtiyaç Sahiplerine Yardıma Yönelik
Hayat Ağacı Sosyal Yardımlaşma Derneği	İhtiyaç Sahiplerine Yardıma Yönelik
İyilik Derneği	İhtiyaç Sahiplerine Yardıma Yönelik
Mevlana Eğitim Ve Kültüre Yardım Derneği	İhtiyaç Sahiplerine Yardıma Yönelik
Selçuklu Kültür Ve Yardımlaşma Derneği	İhtiyaç Sahiplerine Yardıma Yönelik
Sende Gülümse Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Derneği	İhtiyaç Sahiplerine Yardıma Yönelik
Sivas Eğitim Ve Kültüre Yardım Derneği	İhtiyaç Sahiplerine Yardıma Yönelik
Sivas İhsan Eğitim Kültür Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Derneği	İhtiyaç Sahiplerine Yardıma Yönelik
Sivas İnsan Hak Ve Hürriyetleri İnsani Yardım Derneği	İhtiyaç Sahiplerine Yardıma Yönelik
Sivas Kadın Eli Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Derneği	İhtiyaç Sahiplerine Yardıma Yönelik
Sivas Kimsesiz Çocukları Koruma Derneği	İhtiyaç Sahiplerine Yardıma Yönelik
Sivas Sadaka Taşı Yardımlaşma Ve Dayanışma Derneği	İhtiyaç Sahiplerine Yardıma Yönelik
Türkiye Kızılay Derneği Sivas Şubesi	İlk Yardım, Acil Durum Ve Kurtarma
Türkiye Yardım Sevenler Derneği Sivas Şubesi	İhtiyaç Sahiplerine Yardıma Yönelik
Uluslararası İyi Dünya Derneği	İhtiyaç Sahiplerine Yardıma Yönelik
Uluslararası Sağlık Girişimcileri Derneği	İhtiyaç Sahiplerine Yardıma Yönelik
Üretici Kadın Girişimciler Ve Dayanışma Derneği	Kadın Haklarına Yönelik
Sivas 58 Kadın Girişimciler Ve Dayanışma Derneği	Kadın Haklarına Yönelik
Seher Hanımlar Derneği	Kadın Haklarına Yönelik
Süleymaniye Kültür Derneği	İhtiyaç Sahiplerine Yardıma Yönelik
Sivas Kanser Savaş Derneği	Toplum Ve Kişi Sağlığını Korumaya Yönelik
Sivas Verem Savaş Derneği	Toplum Ve Kişi Sağlığını Korumaya Yönelik
Türkiye Yeşilay Cemiyeti Sivas Şubesi	Toplum Ve Kişi Sağlığını Korumaya Yönelik
Sivas Şehit Aileleri Ve Gazileri Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Derneği	İhtiyaç Sahiplerine Yardıma Yönelik
Sivas Genç Girişimciler Derneği	Bireysel Öğretilere Yönelik
Sivas Gelişim Derneği	Toplumsal Gelişime Yönelik

Tablodan da anlaşılacağı üzere Sivas'ta her türlü ihtiyaç sahibine yönelik hizmet sunan dernekler bulunmaktadır. Tüm bu dernekler sayesinde muhtaç durumda olan kişilerin ihtiyaçları doğrultusunda daha etkin bir şekilde hizmet sunulmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkelerin zenginlik dereceleri, vatandaşlarının refah düzeylerinin üst seviyelerde yer alması ile ölçülmektedir. Devlet kendisini oluşturan vatandaşlarına ortak yarar sağlamak için onlara birtakım hizmetler sunmaktadır. Devletin egemenlik gücüne de vurgu yapan kamu yararı kavramı, halkın refah içerisinde yaşamasına da vesile olmaktadır.

Toplumsal ihtiyaçların giderek artması, işsizlik ve kendine yetmezlik sorunlarının oluşması kendini toplumdan izole eden bireylerin oluşmasına neden olmaktadır. Kendi ihtiyaçlarını karşılayamayan muhtaç durumda olan vatandaşlara yönelik hizmetler hem topluma hem de kişinin kendisine hizmet etmiş olmaktadır. Sosyal hizmet ve sosyal yardım kavramları insanların yaşam kalitelerini artırmayı amaçlayan faaliyetler olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal hizmetler ve yardımlar kamu hizmetleri ile bütünleşmiş bir halde varlıklarını sürdürmektedirler. Sosyal hizmet, kamu hizmeti ve sosyal yardımların odak noktası bireysel yoksunlukları yok ederek toplumsal huzuru yakalamaktır.

Sosyal hizmet ve yardımları gerçekleştirmek için resmi düzenlemelere ihtiyaç vardır. Nitekim sosyal hizmet ve yardımlara ilişkin düzenlemeler anayasamızda belirtilmiştir. Kanunlar, kanun hükmünde kararname, tüzükler ve yönetmelikler ile kamu hizmeti, sosyal hizmet ve sosyal yardımların yasal altyapısı oluşturulmuştur. Devlet tarafından bu hizmetleri yönetmek ve denetlemek için Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı oluşturulmuştur. Sosyal hizmet ve yardımlar sadece devlet tarafından ayrılan bütçe ile yürütülmektedir. Belediyeler ve Sivil toplum kuruluşları da bu büyük görevde devlete yardımcı olmaktadır. İhtiyaç sahibi insanlara daha rahat bir şekilde ulaşmak, sivil toplum kuruluşları ile birlikte hareket etme neticesinde kolaylaşmaktadır. Bu kuruluşlara yapılan bağış ve yardımlar ise devletin üzerindeki yükü bir nebze de olsa hafifletmektedir.

Temel ihtiyaçlarını bile karşılayamayan, muhtaç durumdaki vatandaşlara ihtiyaçlarının niteliklerine göre hizmet sunmak için tamamen örgütlenmiş bir yapı teşkil etmek gereklidir. Devlet sosyal yardımlara ilişkin düzenli olarak yüksek miktarlarda kaynak ayırmaktadır. Ancak ayrılan bu kaynak ihtiyaçları karşılama noktasında kendi başına yeterli olamamaktadır. Sivil toplum kuruluşları da bu noktada devreye girmektedir. Sosyal hizmet ve yardımların uygulanma aşamasında

şüphesiz birtakım eksiklikler söz konusudur. Bu anlamda uygulamaya ilişkin eksiklikler ve geliştirilen öneriler şu şekilde sıralanabilir:

I. Kaynakların daha etkin kullanılmasındaki eksiklik;

Muhtaç durumdaki vatandaşın ihtiyacına yönelik hizmet verilmesi organize olmuş bir yapıyı gerekli kılmaktadır. Yardımlar sadece muhtaç durumdaki kişinin taleplerine göre şekillenmemeli, ihtiyaç sahibi kişinin ihtiyaçlarının ne tür ihtiyaçlar olduğu sistemsel olarak belirlenmeli ve o doğrultuda hizmet verilmelidir. Temel amaç tüm vatandaşlara eşit şekilde hizmet sunmak ve muhtaçlık durumunun giderilmesini sağlamak olmalıdır.

II. Ülkenin her bir tarafına aynı şekilde hizmet götürülebilmesi;

Hizmetlerin sunumundaki en büyük eksiklerden en önemlisi de her yere eşit şekilde hizmet götürülebilmesidir. Örneğin; kırsal kesimde yaşayan vatandaşın devletin muhtaç kişilere yönelik hizmetlerinden yararlanmak için kente göç etmekte ve işsiz kalmaktadır. Böylece kendi gündelik ihtiyaçlarını dahi karşılayamaz duruma gelmekte ve daha fazla yoksunluk içine düşmektedir. Bu noktada devletin daha sistemsel bir şekilde hareket edip ihtiyaca yerinde cevap vermesi gereklidir. Yerel yönetim ve sivil toplum ilişkisi bu hizmete cevap verecektir.

III. Sosyal yardım ve hizmetlerdeki çok başlılık;

Merkezi yönetim sosyal hizmet ve yardımların sunumunda etkin konumda bulunmasına rağmen, bu hizmet alanlarında yerel yönetimlerin işlevleri genişlemektedir. Özellikle, sosyal yardım alanında belediyelerin faaliyetleri yoğunlaşmaktadır. Bu durum çok başlılık sorununu oluşturmakta ve standart hizmet sunumunu engellemektedir. Faaliyetlerin tek merkezden yönetimi ve planlaması yapılmalı, hizmet sunumunda standartlar belirlenmeli ve çok başlılık engellenmelidir. Kısacası, merkezi yönetim, yerel yönetimler ile birlikte hareket etmeli, yerel yönetimler merkezi yönetimin koyacağı standartlar çerçevesinde faaliyetlerine devam etmelidir.

IV. Yardımların bağımlılık yaratması hususu;

Kişi rehavete kapılabilir ve üretken olmaktan uzaklaşır. Yardımlar belirli bir süreliğine yani ihtiyaç sahibi kişinin muhtaçlık durumunun ortadan kaldırılması

aşamasına kadar sunulmalıdır. Bu durumda yapılan yardımların takibi yapılmalı kişinin pasif durumdan üretken konuma gelmesi sağlanmalıdır.

Sosyal hizmet ve yardımlar kamu hizmetlerinin en önemli bileşimini oluşturmaktadır. “Devlet” vatandaşlarının refahını gözetmelidir ve onlara iş imkanı sunmakla yükümlüdür ancak, devlet bunları yapmada tek başına yetkin nitelikte değildir. Sivil toplum kuruluşlarının hem gönüllü katılımı ile hem de yapılan bağışlar ile daha fazla kişiye ulaşması sağlanmalıdır. Bu nedenle sosyal yardımlar oldukça planlı ve programlı şekilde yürütülmeli ve devletin üzerindeki mali yük azaltılmalıdır.

Merkezi yönetimin koyacağı standartlar ve değerler çerçevesinde, yerel yönetimlerin uygulama aşamasında güçlendirilmesi gerekmektedir. Nitekim yeni kurulan “1002 adet” vakfın devletin üzerindeki yükü almaya yönelik çalışmaların geliştirildiğinin habercisidir. Tüm bunlarla birlikte yapılması gereken şey bütçenin daha fazla artırılması değil ihtiyaca yönelik, yerinde ve daha etkin ve planlı bir şekilde hizmet sunulmasıdır. Merkezi yönetimin standartları ölçüsünde yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşları çalışmalarını sistemselsel olarak yürüterek daha fazla vatandaşa hizmet etme görevine nail olacaktır.

Sonuç olarak, Sivas ilindeki faaliyetlerden de görüleceği gibi devlet hem maddi hem de denetimsel olarak sosyal hizmet ve yardımların sunumunda oldukça önemli bir konumda bulunmaktadır. Kaynak aktarımının düzenli bir şekilde yapılması ve sivil toplum kuruluşlarına yapılan bağışlarla desteklenmesi yapılacak olan yardımların etkin bir şekilde yerine ulaşmasının sağlanması gerekmektedir. Araştırma süresince karşılaşılan en önemli eksikliğin, kaynak değil sistemselsel yapıda giderilmesi gereken eksikliklerin olduğu görülmüştür. Burada yapılacak en önemli düzenleme sistemselsel yapının daha işlevsel hale getirilmesidir. Sosyal hizmet ve yardımlar ülkenin her köşesinde eşit şekilde dağıtılıyor mu? Vatandaşlar aldıkları hizmetleri verimli şekilde kullanıyor mu? Muhtaç kişilerin sosyal hizmet ve sosyal yardıma ihtiyaçlarının kalmadığı, yani refah seviyesine ulaşmaları takip ediliyor mu? Tüm bu sorular sistemselsel ve denetimsel yapının oturtulması ile yanıt bulacaktır. Sistemselsel yapının oturtulması için daha çok eğitimli sosyal hizmet uygulayıcısına ve daha bütünleşmiş bir yapıya ihtiyaç vardır. Kısacası, sosyal hizmet ve yardımlar sistemselsel olarak geliştirilen teknik ve gözlemlere dayandığında daha etkin ve verimli

bir hal alacaktır. Devlet ve sivil toplum kuruluşları gibi gönüllü kuruluşlar tarafından aktarılan kaynak, bağış ve ödeneklerin daha çok muhtaç vatandaşa ulaştırılması ancak bu şekilde sağlanmış olacak, insanların maddi ve manevi yönden gelişimi desteklenerek toplumsal refah ve huzur ortamı kurulmuş olacaktır.

KAYNAKLAR

- Abay, Ali Rıza, *Türkiye’de Kamusal Sosyal Hizmetin Algılanması ve Uygulanması Sorunu*, T.C. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara, 2004.
- Acar, Hakan ve Nilüfer Negiz, *Sosyal Politika ve Kamu Yönetimi Bileşenleriyle Sosyal Hizmet(Temelleri ve Uygulama Alanları)*, Ankara, Maya Akademi, 2013.
- Akıllıoğlu, Tekin, “Kamu Yararı Kavramı Üzerine”, Prof.Dr.Lütfi Duran’a Armağan, *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, Sayı 1-3, 1998.
- Aksoy, Şinasi ve Yılmaz Üstüner, *Kamu Yönetimi Yöntem ve Sorunlar*, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2007.
- Akyıldız, Fulya, *Sosyal Devlet Tarihe Gömülürken “Kamu Yararı” ve “Sosyal Hizmet” Kavramlarını Yeniden Düşünmek*, 11/12/2014.
- Apak, Hıdır, Güçlendirme ve Maneviyata Duyarlı Sosyal Hizmet, *The Journal Of Academic Social Science Studies*, Sayı: 67, 2018.
- Arıcı, Kadir, *Sosyal Güvenlik Dersleri*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 1999.
- Balta, T.Bekir, *İdare Hukukuna Giriş*, Ankara, TODAİE Yayınları, 1968 / 70.
- Bayraktar, Kadir ve Mehmet Altınöz vd., *Kamu-Özel Kesim Yapısı ve İlişkileri*, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2003.
- Berkün, Sanem, “Sosyal Hizmet Uzmanlarının Çalışma Hayatlarında Karşılaştıkları Mesleki Sorunlar: Bursa Örneği”, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, Nisan 2010.
- Bingöl, Ezgi Seçkiner, İngiltere Yerel Yönetimlerinde Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardım, *Ombudsman Akademik*, Yıl: 4, Sayı: 8, Ocak-Haziran 2018.
- Birinci, Mehmet, “Sosyal Hizmet Örgütleri ve Yenilikçi Yaklaşımların Önemi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Sosyal Çalışma Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 2, Yıl: 2018.

- Boybek, Semiha, “Sosyal Yardım Uygulamaları ve Çocuk İşçiliği Arasındaki İlişki: Keçiören Örneği”, *Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi*, T.C.Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara, 2009.
- Bozlağan, Recep, Kentsel Kamu Hizmetlerinden Tatmin Düzeyi: İstinye-İstanbul Örneği, Kocaeli Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 7/1, 2004.
- Cılga, İbrahim, “*Sosyal Dışlanmanın Dinamiği, Bilimin, Mesleğin Dışlanması ve Öngörüler*”, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, Cilt: 20, Sayı: 2, Ekim 2009.
- Cılga, İbrahim, *Bilim ve Meslek Olarak Türkiye’de Sosyal Hizmet*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Yayını, Yayın No:016, Ankara, 2004.
- Çal, Sedat, *Kamu Hizmetlerinin Özel Sektör Tarafından Finansmanı ve İşletilmesi Bağlamında İmtiyaz ve Kamu Hizmeti Kavramlarının 1999 Yılı Anayasa Değişikliği Çerçevesindeki Değişimi ve Dönüşümü*, Ankara, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, 2007.
- Çiçek, Eda, “Belediyelerin Sosyal Hizmet ve Yardım Politikalarına Yönelik Bir Araştırma: Burdur Örneği”, *Yerel Siyaset*, Yıl: 4, Sayı: 42, Temmuz 2010.
- Çoban, Arzu İçağasıoğlu ve Halit Koray Arslanoğlu, Türkiye’de Sosyal Hizmet Uygulamaları, İhtiyaçlar ve Sorunlar, Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmetler Bölümü, Sosyal Hizmetler Sempozyumu, Alanya, 4-6 Kasım 2004.
- Derdiman, Cengiz, *Türkiye İdaresinin Hukuksal Yönü ve Yapısı, Kamu Malları ve Görevlileri İdari Faaliyetler*, 2.Cilt, İstanbul, Aktüel Yayınları, 2004.
- Duran, Lütfi, İdare Hukuku Ders Notları, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1982.
- Duyan, Veli, Sosyal Hizmet (Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri), Ankara, Sosyal Çalışma Yayınları, 2014.
- Ekin, Nusret ve Yusuf Alper-Tekin Akgeyik, *Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Arayışlar: Özelleştirme ve Yeniden Yapılanma*, İTO Yayınları, İstanbul.

- Gerek, Nüvit ve İlhan Oral, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2004.
- Gözübüyük, A. Şeref, *Yönetim Hukuku*, Ankara, 21. Baskı, 2004.
- Gülan, Aydın, *Kamu Hizmeti ve Görülüş Usulleri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku, 1987.
- Güleç, Yasin, “Sosyal Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılmasında yerel Yönetimlerin Önemi ve İşlevi, Bağcılar Engelliler Sarayı Örneği”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 1, Mart 2014.
- Günday, Metin, *İdare Hukuku*, 7. Baskı, Ankara, İmaj Yayıncılık, 2003.
- Güran, Mehmet Cahit, *Kamu Hizmetlerinde Performans Ölçümü (Türkiye’deki Kamu Üniversiteleri İçin Bir Performans Ölçümü Uygulaması)*, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi, 2005.
- Güzel, Ali ve Ali Rıza Okur, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, İstanbul, BETA Basım Yayım, 2002.
- Kalağan, Gökhan, *Türkiye’de 1980 Sonrası Bürokratik Dönüşüm, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma genel Müdürlüğü Örneği*, Isparta, Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, 2009.
- Karahanogulları, Onur, *Kamu Hizmeti (Kavram ve Hukuksal Rejim)*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2004.
- Karakoyun, İlhan, *Sosyal Yardımlar ve Yoksulluk*, Karacadağ Bölge Kalkınma, Yıl: 3, Sayı: 4, Temmuz 2013.
- Keleş, Ruşen, “*Kentleşme ve Kamu Yararı*”, Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar: 1975-1992 , İstanbul, IULA-EMME.
- Kesik, Ahmet ve Hasan Canpolat, *Küreselleşme ve Kamu Yönetiminde Dönüşüm*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2011.
- Kılavuz, Raci, *Kamu Yönetiminde Etik ve Bir Sorun Alanı Olarak Yozlaşma*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003.

- Koçak, Orhan ve Ersin Kavi, “Sosyal Politika Aktörü Olarak Sosyal Girişimci Belediyecilik”, *HAK-İŞ, Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, Cilt: 3, Yıl: 3, Sayı: 6, 2014.
- Koçak, Orhan ve Ersin Kavi, “*Sosyal Politika Aktörü Olarak Sosyal Girişimci Belediyecilik*” *Emek ve Toplum*, Cilt: 3, Yıl: 3, Sayı: 6.
- Nadaroğlu, Halil, *Mahalli İdareler, Teorisi, Ekonomisi, Uygulaması*, İstanbul, BETA yayınları, 2001.
- Negiz, Nilüfer,” Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri Açısından Isparta Belediyesi: Farkındalık, Yararlanma ve Değerlendirme Açısından Bir Araştırma”, Süleyman Demirel Üniversitesi *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 2, Yıl: 2011.
- Ökmen, Özgün ve Durmuş Sönmez, *Kamu Kurumlarında Yönetim*, İstanbul, Kalder Yayınları, 2005.
- Önen, S.Mustafa, “Yerel Yönetimlerin Yoksullukla Mücadelesi: Malatya Belediyesi Örneği”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı: 79, 2010.
- Özay, İlhan, *Gün Işığında Yönetim*, İstanbul, Alfa Yayınları, 2002.
- Özel, Şule, *Sosyal Hizmetler Alanında Gecekondu Bölgelerinde Öncelik Taşıyan Fonksiyonlar*, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Toplum Hekimliği Abidin Paşa ve Saime Kadın Gecekondu Bölgelerinde Yürütülen Bir Araştırma, Ankara, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Matbaası, 1978.
- Saraçel, Nüket, *Sosyal Yardım ve Hizmet Kuruluşlarının Sosyal Politikası ve Türkiye Yardım Sevenler Derneği Uygulaması*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları: 9 İ.İ.B.F. Yayınları: 6, Afyon, 1997.
- Seyyar, Ali, *Yoksul Ailelere Dönük Sosyal Politikalar, IV. Aile Şurası: Aile ve Yoksulluk Bildirileri*, Rahime Beder Şen (Ed.), Ankara: Başbakanlık Aile Araştırmalar Kurumu Bakanlığı, 18-20 Mayıs 2004.
- Şahin, Yusuf, *Kamu Yönetimi (Genel İlkeler ve Türk Kamu Yönetimi)*, Trabzon, Derya Kitabevi, 2009.

- Şener, Ülker, Yoksullukla Mücadelede Sosyal Güvenlik, Sosyal Yardım Mekanizmaları ve İş Gücü Politikaları, TEPAV Politika Notu, Şubat 2010.
- Tanör, Bülent, *Osmanlı Türk Anayasal Gelişmeleri*, YKY Yayınları, 3. Baskı, 1999.
- Taşçı, Faruk, Türkiye'nin Kamusal Sosyal Yardım Anlayışı(1980-2007) Üzerine Bir Analiz, *Sosyal Siyaset Dergisi*, Sayı:55, 2008.
- Taşçı, Faruk, "1980 Sonrası Türkiye'de Sosyal Yardımların Analizi", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.
- Tekindal, Melike, "Türkiye'de Sosyal Yardımların Yapısal İşlevsel Yaklaşımına Göre Analizi", *Toplum ve Sosyal Hizmet*, Cilt: 29, Sayı: 2, Ekim 2018.
- Thompson, Neil, *Kuram ve Uygulamada Sosyal Hizmeti Anlamak*, Ankara, Dipnot Yayınları, 2013.
- Ulusoy, Ali, *Kamu Hizmeti İncelemeleri*, İstanbul, Ülke Kitapları, 2004.
- Us, Ahmet Talat ve Yılmaz Yaman vd., *STK'lar İçin Yönetim Rehberi*, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2005.
- Yıldırım, Neşide ve Kazım Yıldırım, *Çocuk ve Aileye Yönelik Sosyal Hizmetler, Sosyal Hizmetler Sempozyumu*, Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyal Hizmetler Bölümü, Sakarya, 14-16 Kasım 2007.
- Zengin, Eyüp ve Ayhan Şahin vd, *Türkiye'de Sosyal Yardım Uygulamaları, Yönetim ve Ekonomi*, Cilt: 19, Sayı: 2, Celal Bayar Üniversitesi İİBF, Manisa, 2012.
- T.C.Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2018 Yılı Faaliyet Raporu.
- T.C.Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Araştırma ve İnceleme Raporu.
- T.C. 1982 Anayasası, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>, 29/04/2019.
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3294.pdf>, 03/05/2019.
- 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2022.pdf>, 04/05/2019.

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu,

[https://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.Aspx?MevzuatKod=1.5.5510&MevzuatI lski=0&sourceXmlSearch=5510&Tur=1&Tertip=5&No=5510](https://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.Aspx?MevzuatKod=1.5.5510&MevzuatIli lski=0&sourceXmlSearch=5510&Tur=1&Tertip=5&No=5510), 05/05/2019.

5799 Sosyal Hizmetler Kanunu,

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2828.pdf>, 07/05/2019.

Sosyal Hizmetler Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde

Kararname, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.633.pdf>,
09/05/2019.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına Yapılan Şartlı Bağışlardan Yüksek

Öğrenim Öğrencilerine Burs Verilmesi Hakkında Yönetmelik,
<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.15372&MevzuatIli ski=0&sourceXmlSearch=Sosyal>, 09/05/2019.

5393 Sayılı Belediye Kanunu,

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050713-6.htm>, 17/05/2019.

<https://www.ailevecalisma.gov.tr>, 12/05/2019.

<https://www.saglik.gov.tr>, 14/05/2019.

<https://www.vgm.gov.tr/>, 14/05/2019.

<http://www.sgk.gov.tr>, 15/05/2019.

<https://www.vgm.gov.tr>, 21/05/2019.

<http://sivashizmetvakfi.org.tr>, 21/05/2019.

<http://www.sivas.gov.tr>, 22/05/2019.

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Didem YILDIRIM NARİN
Uyruğu : T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri : 08/05/1988 - Sivas
e-posta : didemyildirim.58@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Karadeniz Teknik Üniversitesi	2012
Yüksek Lisans	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Devam Ediyor

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
01/04/2018	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	Servis Görevlisi

YABANCI DİL BİLGİSİ

Yabancı Dilin Adı YÖKDİL (62,5) YDS (52,5) TOEFL (-) EILTS (-)